

Undersøgelse af rusmiddelforbruget på udvalgte døgninstitutioner for unge i Københavns Kommune

Delundersøgelse 2: Medarbejdernes perspektiv

Viden- og kompetencecenter | unge & rusmidler

Center for Unge og Misbrug, Socialforvaltningen

Københavns Kommune, 2013-2014

Pedersen, Sandra Kristine Åbo og Dan Orbe:

Undersøgelse af rusmiddelforbruget på udvalgte døgninstitutioner for unge i Københavns Kommune.

Delundersøgelse 2: Medarbejdernes perspektiv

Viden- og kompetencecenter | unge & rusmidler, Center for Unge og Misbrug,

Socialforvaltningen, Københavns Kommune, 2013-2014

Forsideillustration: 'Aries' by Lockhear. 'Dark is not your enemy. Enemy is hidden in the dark!'.
Creative Commons attribution 2.0 Germany

Denne undersøgelse er den anden ud af i alt tre undersøgelser. De to andre bærer titlerne:

Delundersøgelse 1: Indledende litteraturundersøgelse om rusmidler blandt døgnanbragte unge

Delundersøgelse 3: Selvrapporeret rusmiddelbrug blandt døgnanbragte unge

Alle tre publikationer kan downloades her: www.ungrus.dk

Indhold

I. Indledning	4
II. Resumé	9
III. anbefalinger	12
1. Introduktion: Baggrund, beskrivelse af centrene, metoder	13
Undersøgelsens baggrund.....	13
Kort beskrivelse af de tre involverede centre	13
Kvantitativ undersøgelse: Spørgeskema	15
Kvalitativ undersøgelse: Fokusgruppeinterview.....	16
Analyse af undersøgelseerne	17
2. Hashbrug blandt døgnanbragte unge fra medarbejdernes perspektiv	18
Art og omfang af hashbrug	20
Retningslinjer for unges brug af hash på institutionen	22
Konsekvenser med udspring i hashrygning blandt de unge	22
Handlemuligheder med udspring i hashrygning blandt de unge	24
Opsummering: Hashbrug blandt døgnanbragte unge fra medarbejdernes perspektiv.....	26
3. Medarbejdernes vilkår og barrierer for håndtering af rusmiddelbrug	27
Opsummering: Medarbejdernes vilkår og barrierer for håndtering af rusmiddelbrug	30
4. Påvirkning af arbejdslivet	31
Retningslinjer og handlemuligheder.....	32
Opsummering: Påvirkning af arbejdslivet	34
5. Alkohol på institutionerne	35
Opsummering: Alkohol på institutionerne.....	40
6. Hårde stoffer på institutionerne	41
Opsummering: Hårde stoffer på døgninstitutionerne	43
7. Tematisk bearbejdning af løsningsforslag og input fra fokusgruppeinterviews	44
Tematisk bearbejdning af kvalitative input fra medarbejdere under Center A	45
Tematisk bearbejdning af kvalitative input fra medarbejdere under Center B og C	59
8. Anbefalinger	67

I. Indledning

Denne undersøgelse er den 2. af tre sammenhængende, interne delundersøgelser, der har til formål at afdække rusmiddelforbruget og de dermed forbundne udfordringer blandt unge, der er anbragt på københavnske døgninstitutioner.

Undersøgelserne er foranlediget af kommunens ønsker om at afdække 1) barrierer for anbringelse af unge med rusmiddelbrug på døgninstitutionerne 2) problematikker medarbejderne måtte oplever i deres arbejde og behandling af de unge og endelig 3) kortlægning af forskning og metoder til at arbejde med unge med misbrug på et anbringelsessted. Disse ønsker er fremsat i Københavns Kommunes strategi for 2012-2014 for udvikling af arbejdet med udsatte børn, unge og deres familier.

Den 1. delundersøgelse blev gennemført i 2013. Der var tale om et mindre litteraturstudie med henblik på at kortlægge og resumere tidligere danske og udenlandske undersøgelser af emnet.

Denne 2. delundersøgelse udforsker rusmiddelforbruget set fra institutionsmedarbejdernes perspektiv og fokuserer særligt på problematikker medarbejderne oplever i deres arbejde med, og behandling af, de unge.

Den 3. delundersøgelse har de døgnanbragte unge selv som målgruppe og tager afsæt i en kort spørgeskemaundersøgelse, der har til formål at afdække forbrugets art og omfang.

Der var i udgangspunktet planlagt en 4. delundersøgelse, som skulle rette sig mod sagsbehandlere i Børnefamiliecenter København og søger gennem gruppeinterviews at få medarbejdernes vinkel på de udfordringer, der måtte være forbundet med anbringelser, hvor den unge har et problemgivende forbrug af rusmidler. Denne 4. undersøgelse blev sat i bero, da BFCK stod over for omstillingen "Tæt på familien".

Særlige målgrupper – særlige vilkår – særlige udfordringer

*"Hash findes overalt i samfundet. [... Man] kan købe hash på eller i nærheden af hver eneste skole, og der findes hashbrugere og hashmisbrugere i stort set hver eneste klasse i hele landet og på tværs af de forskellige uddannelser."*¹

Det er typisk i ungdomsårene, at der eksperimenteres med rusmidler. Undersøgelser, der omfatter hele befolkningen, viser at det eksperimentelle brug af stoffer toppe i alderen 16-19 år. Og selv om der er positive tegn på et stagnerende eller måske ligefrem faldende forbrug (for visse stoffers vedkommende) indenfor de seneste år, er der stadig tale om et helt uacceptabelt højt niveau.

Dertil kommer, at problemerne med rusmidler ikke fordeles ligeligt mellem alle unge. Det er veldokumenteret, at andelen af unge, der eksperimenterer med – eller ligefrem udvikler et problemgivende forbrug af – rusmidler, er større blandt socialt udsatte unge end blandt unge generelt.²

Når udbredelsen af illegale rusmidler er så relativt højt blandt den generelle ungdomsgeneration, og når det problemgivende, interventionskrævende forbrug har social slagside – ja, så forekommer det heller ikke overraskende, at problemer med rusmidler er mere påtrængende tilstede hos gruppen af *anbragte* unge.

¹ Simonsen, Birgitte: Hash som pædagogisk problem – i ungdomsuddannelserne, Erhvervsskolernes Forlag, 2014, p. 7.

² Se f.eks. Pedersen, Mads Uffe og Kirsten Frederiksen: Unge der misbruger rusmidler - hvor mange, behov, behandling, stofforbrug efter behandling. Center for Rusmiddelforskning, Business and Social Sciences, Aarhus Universitet, 2012

Problemet knytter sig jo til målgruppen og de sociale, kulturelle og psykologiske faktorer, der er en implicit del af ethvert rusmiddelproblem, snarere end til deres anbringelse, der må ses som en konsekvens af deres livssituation.

Samtidig bør det dog understreges, at 'udsatte unge' ikke er en entydigt, veldefineret gruppe, som denne undersøgelse også viser. Heller ikke forskningslitteraturen kan give entydige definitioner på gruppen³. Det er væsentligt for de anbefalinger, som undersøgelsen når frem til, at de ikke i samme grad er relevante for alle de 15 institutioner, som undersøgelsen indbefatter.

Der findes endnu ikke noget omfattende empirisk materiale til dokumentation af problemets generelle omfang på døgninstitutionerne, men som nærværende undersøgelse viser, oplever medarbejderne jævnligt problemer med de unges forbrug af rusmidler. Nationale og internationale undersøgelser peger da også på, at anbragte unge har et større brug af rusmidler. Særligt hashbrug er større blandt gruppen af anbragte unge sammenlignet med jævnaldrende unge.

SFI udgav i 2013 deres tredje rapport om forløbsundersøgelsen om anbragte unge, som nu var 15 år⁴:

- De anbragte unge (og hjemgivne) har prøvet at være fulde i en tidlig alder, men i 15-års-alderen drikker de dog sjældnere omfattende mængder alkohol sammenlignet med deres jævnaldrende.
- Lidt over tre gange så mange af anbragte unge har prøvet hash som 15-årige sammenlignet med jævnaldrende unge. Af de i alt 817 anbragte unge havde 26 % røget hash inden for det seneste år, og 6 % havde røget hash 40 gange eller mere inden for det seneste år.
- 10 % (80 unge) havde prøvet andre stoffer end hash inden for det seneste år.

PAV-projektet⁵, som er et forbehandlingsprogram for unge med misbrugsproblemer anbragt i varetægts-surrogat på en af landets syv sikrede ungdomsinstitutioner, giver supplerende data. Baggrunden for projektet var, at mange unge var påvirkede af rusmidler, da de begik kriminaliteten, og at der er dokumentation for sammenhæng mellem misbrugsbehandling og kraftig reduktion i kriminel adfærd. Ud af de 531 indskrevne unge under projektperioden, blev 186 (35 %) tilknyttet PAV. 2/3 angav hash som hovedstof, 1/3 angav at have et blandingsmisbrug.

Anbragte børns forældre ses også at have en markant overhyppighed af misbrugsproblemer. Anbringelsesstatistik fra Ankestyrelsen viser for årene 2008-2012, at misbrug hos forældre var udslagsgivende årsag til anbringelse i ca. 16 % af antal afgørelser. Børn af forældre med misbrug har en stærk forøget risiko for selv at udvikle misbrug. I 11 % af afgørelserne var misbrug hos den unge udslagsgivende årsag til anbringelse⁶.

Endelig er der såvel nationale som internationale undersøgelser, der med entydighed peger på, at tidligere anbragte unge som voksne ofte har et større brug af rusmidler og en større risiko for at udvikle misbrug⁷. Fx publicerede SFI i 2010 en videns- og erfaringsopsamling vedrørende brug af efterværn⁸. Rapporten konkluderer

³ Se fx.: Nygren, Pår: *Socialt udsatte børn og unge i et handlekompetenceperspektiv*. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag, 2008, p. 16ff.

⁴ Lausten et al. (2013). Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995. SFI.

⁵ Vind, L. (2012). PAV – Projekt Andre Valg erfaringsopsamling. Socialstyrelsen.

⁶ Ankestyrelsen (2013). Anbringelsesstatistikken 2012: Færre anbragte børn og unge I 2012.

⁷ Se fx: Del Valle J.F. et al. (2008). *Adult Self-Sufficiency and Social Adjustment in Care Leavers from Children's Homes: A Long-Term Assessment* samt Ward et al. (2003). *One Problem Among Many: Drug Use Among care Leavers in Transition to Independent Living*. The Research, Development and Statistics Directorate, London.

⁸ Mølsted et al. (2012): *Efterværn for tidligere anbragte unge*. En videns- og erfaringsopsamling. SFI

derer, at hovedparten af tidligere anbragte i årene efter anbringelsen bl.a. er karakteriseret ved en høj risikoadfærd i form af indtagelse af rusmidler.

Tabeloversigt

Misbrug hos forældre og barnet/ung som udslagsgivende årsag til anbringelse 2008-2012					
	2008	2009	2010	2011	2012
Antal afgørelser	3426	3054	2839	2589	2443
Misbrug hos barn/ung	10,5 % (363)	11 % (342)	12 % (343)	11 % (289)	11 % (269)
Misbrug hos forældre	16,5 % (567)	16 % (496)	16,5 % (469)	16,5 % (427)	16 % (390)

Kilde: Danmarks Statistik⁹ og Ankestyrelsen (2013)

15-årige, der har prøvet at drikke alkohol, fordelt efter, hvor gamle de var, første gang de var fulde (%)				
	Under 10 år	10-13 år	>13 år	Procentgrundlag
Anbragte 15-årige (AFU)	3,2	18,0	78,9	724
Udsatte 15-årige (BFU)	1,5	14,5	84,1	69
Andre 15-årige (BFU)	0,6	5,8	93,6	3.618

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU). 2013.

15-årige fordelt efter, om de har prøvet hash/pot eller ej (%)			
	Har prøvet hash	Har ikke prøvet hash	Procentgrundlag
Anbragte 15-årige (AFU)	38,8	61,2	813
Udsatte 15-årige (BFU)	15,6	84,4	90
Andre 15-årige (BFU)	11,7	88,3	4.160

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU). 2013.

De anbragte 15-årige, som har prøvet hash/pot eller andre stoffer inden for det seneste år, fordelt efter, hvor mange gange de har røget hash/pot eller taget andre stoffer inden for det seneste år (%)						
	1-3	4-9	10-19	20-39	40+	Procentgrundlag
Antal gange, de 15-årige har røget hash/pot det seneste år	38,1	16,7	11,4	10,0	23,8	210
Antal gange de 15-årige har taget andre stoffer det seneste år	42,5	22,5	16,3	12,5	6,3	80

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). 2013.

Omfang af det generelle og det problematiske forbrug blandt danske unge

Til sammenligning med ovenstående tal om anbragte unge viser resultater fra en befolkningsundersøgelse fra 2013, at blandt de unge under 25 år har 42 % nogensinde eksperimenteret med hash, og 9 % har nogensinde prøvet andre illegale stoffer end hash. Brugen af hash er dog større i hovedstadsregionen. De unge under 25 år i hovedstadsregionen ligger typisk 10-20 procent højere end resten af landet i opgørelserne over, hvor mange, der har prøvet hash nogensinde. For andre stoffer end hash, ses der ikke regionale forskelle i samme grad.

Blandt unge generelt er der en faldende tendens i brugen af de centralstimulerende stoffer, amfetamin og ecstasy, mens brugen af hash og kokain er stabil. Den positive tendens til fald i brugen ses især i aldersgruppen under 25 år.

⁹ <http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/de-nationale-dokumentationsprojekter/udsattebornogunge.aspx#indikator4>

Ca. 20 % af de 15-16-årige prøvet hash nogensinde, og ca. 6 % har prøvet hash inden for den sidste måned. Der er tale om et fald i brugen af hash blandt de helt unge danske skolebørn fra 2007 til i dag. Med hensyn til amfetamin har knapt 3% prøvet stoffet nogensinde, mens ca. 2% har prøvet hhv. kokain og ecstasy (2011). Det er en halvering af det eksperimenterende brug af disse stoffer fra 2007 til 2011.

En spørgeskemaundersøgelse baseret på et repræsentativt udsnit af 3.000 danske unge i alderen 17 til 19 år viste en stærk sammenhæng mellem et højt alkoholbrug og erfaringer med både hash og andre illegale stoffer. Endvidere var der sammenhæng med forskellige socioøkonomiske faktorer som f.eks. forældrenes uddannelsesmæssige baggrund, forældrenes alkoholvaner samt uddannelsesniveaue hos de unge selv.¹⁰

En undersøgelse fra Aarhus Universitet, 2012¹¹ anslår at mellem 25-30.000 danskere i alderen 15-24 år har udviklet et såkaldt 'direkte interventionskrævende misbrug', hvorved forstås et forbrug, der har et vist problematisk omfang samt har medført et vist antal negative konsekvenser jf. diagnosemanualen DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders).

Den 'typiske unge', der opfyldte disse kriterier for interventionskrævende misbrug: "*er en etnisk dansk ung mand, der kommer fra en brudt familie og/eller er uden for det boglige uddannelsessystem (uden for almindelig folkeskole, hf, htx, hhx eller stx) eller en etnisk dansk pige, der kommer fra en brudt familie og er uden for det boglige uddannelsessystem.*"¹²

Vilkår for handling

Anbringelsesstedernes tilgange og givne vilkår har betydning for de handlemuligheder, som medarbejderne har til deres rådighed. Det er det emne, som gives særlig opmærksomhed i denne undersøgelse.

Helt overordnet skal medarbejderne balancere mellem forskellige hensyn, der kan forekomme paradoksalt modsatte. På den ene side er der oftest tale om problemer med illegale rusmidler, som følgelig ikke er tilladte på institutionerne. På den anden side står hensynet til at kunne indgå i en konstruktiv dialog med de unge og opnå en åben, tillidsbåret relation, der gør det muligt at hjælpe, hvor der er problemer.

Hvor de unges forbrug af rusmidler søges imødegået ved markant håndhævelse af forbuddet mod rusmiddelbrug, kan medarbejderne opleve vanskeligheder, fordi de ikke oplever at have tilstrækkelige kontrol- og sanktionsmuligheder. Som regel er der ikke tale om, at de unge kan tilbageholdes på institutionerne, ligesom indgreb i form af værelses- eller personundersøgelser kun er mulige med en del begrænsninger.

Oftere finder medarbejderne imidlertid ikke, at øgede magtbeføjelser ville være hensigtsmæssige. Hvor de unges problematiske forbrug af rusmidler hænger sammen med psykiske vanskeligheder – (i form af selvmedicinering) – kan det opleves direkte skadeligt, og hvor forbruget har karakter af et uhensigtsmæssigt stort, rekreativt begrundet forbrug, synes erfaringen at være, at en tillidsbaseret relation mellem medarbejderen og den unge er en mere farbar vej, når man skal opnå varige løsninger.

Også når det gælder de mange tilfælde, hvor der ikke nødvendigvis er tale om et problemgivende forbrug, men kun et eksperimenterende forbrug, må medarbejderne balancere mellem hensynet til institutionernes

¹⁰ Sundhedsstyrelsen: Narkotikasituationen i Danmark 2013

Sundhedsstyrelsen, 2013.

¹¹ Pedersen, Mads Uffe og Kirsten Frederiksen: Unge der misbruger rusmidler - hvor mange, behov, behandling, stofforbrug efter behandling. Center for Rusmiddelforskning, Business and Social Sciences, Aarhus Universitet, 2012

¹² Op.cit. note 11 p. 4

regler og forbud og den mest effektive tilgang til at kunne effektuere disse regler – hvilket ikke nødvendigvis og altid er at håndhæve forbuddet strengt – så paradoksalt det end kan forekomme.

Endelig ses det at spille en rolle på nogle af institutionerne, at der ikke er fælles overenskomst om den tilgang til problemstillingen, som er den rigtige for den enkelte institution. Eller at institutionens politik på området ikke er tilstrækkelig kendt.

Når institutionerne skal arbejde med rusmiddelrelaterede problematikker har de af og til behov for at trække på hjælp og ekspertise udefra. Her påpeger undersøgelsen både positive og negative erfaringer. Det kan fx være vanskeligt at få psykiatriske udredninger, når der er rusmiddelforbrug, og der kan være lang ventetid. Der kan være samordningsvanskeligheder mellem institutionen og eksterne parter – fx misbrugsbehandlingssteder – men der er også eksempler på det modsatte.

Hele opfattelsen af hvem, der skal gøre hvad, kan somme tider være uklar. I nogle tilfælde synes det alene at være et behov for tydeligere information om mulighederne, i andre tilfælde synes det at være forskellige opfattelser af, hvem der bør spille hvilken rolle overfor den unge.

Sammenfattende er der altså tale om:

- En generel problematik, som har sit udspring i målgruppens særlige vanskeligheder og vilkår
- En velkendt problematik, som kendes fra hele anbringelsesområdet (både nationalt og internationalt) og således ikke kan afgrænses til bestemte anbringelsessteder eller anbringelsessteder med bestemte arbejdsmetoder og tilgange.
- En paradoksal problematik, hvor nærmest modsatrettede hensyn ofte skal forhandles i de konkrete tiltag, som institutionernes medarbejdere anvender for både at håndhæve institutionernes regler og forbud og samtidig leve op til kravene om at hjælpe de unge med de vanskeligheder, der er baggrunden for deres anbringelse.
- En kompleks problematik, hvor døgninstitutionerne nogle gange kan være afhængige af hjælp udefra, men hvor de ikke altid oplever denne hjælp tilgængelig og/eller oplever vanskeligheder med samordning af forskellige instansers involvering.

Et meget positivt indirekte resultat af denne undersøgelse er, at den afslører en stor parathed på institutionerne til at involvere sig og spille en central rolle i adresseringen af problemet. Der er ikke tale om, at problemet negligeres eller søges lagt over på andre, fordi man ikke opfatter det som institutionens opgave at tage sig af det. Og det er faktisk markant anderledes, end beskrivelser fra andre institutioner eller tidligere tider er nået frem til¹³.

Næstfølgende resumeres de væsentligste resultater af undersøgelsen efterfulgt af et afsnit med anbefalinger, der i al væsentlighed baseres på respondenternes konkrete viden og erfaringer. Herefter gennemgås undersøgelsens kvantitative og kvalitative data og analyser.

¹³ Se fx: Jensen, P. og S. Pihl Hansen: *Døgnanbragte Unge og Rusmidler – håndbog for døgnmedarbejdere*. SPUK, 2008, p. 41 og Orbe, D.: *Fra labyrinten. Om unges behandling i U-turn, Københavns Kommunes tilbud til unge, der har problemer med stoffer. Del 1. U-turn*, 2010, p. 152ff

II. Resumé

Der indgår 3 centerfællesskaber med i alt 15 institutioner i undersøgelsen.

Et center A for udsatte og kriminalitetstruede unge i alderen 10-23 år; et center B for børn og unge i alderen 5-18 år (med mulighed for efterværn op til det 23. år) med forskellige psykiske og/eller sociale problemer, der i den aktuelle situation ikke kan bo hjemme og; et center C målrettet børn og unge i alderen 6-18 år med en bred vifte af psykiatriske diagnoser.

Den kvantitative spørgeskemaundersøgelse blev afviklet over to omgange. Undersøgelsen blandt medarbejdere på institutioner under Center A blev afviklet i perioden 22. marts – 19. april 2013. Undersøgelsen på institutioner under Center B og C blev afviklet i perioden 19. aug. – 6. sept. 2013. I alt 280 potentielle respondenter, hvoraf 195 returnerede en gyldig besvarelse. Svarprocent 70.

Der blev foretaget seks fokusgruppeinterview i alt med repræsentanter fra 12 af de involverede institutioner. Sammensætningen af fokusgrupperne var enten medarbejdere fra samme institution eller sammensætning af medarbejdere på tværs af institutioner under samme center. Alle interviews blev foretaget i efteråret 2013.

Spørgeskemabesvarelsenerne er behandlet i to overordnede temaer: 'Hashbrug blandt de døgnanbragte unge fra medarbejdernes perspektiv' og 'Medarbejdernes vilkår og barrierer for håndtering af rusmiddelbrug'. Medarbejdere på Center B og C blev yderligere stillet en række spørgsmål om alkohol og hårde stoffer.

Besvarelsenerne fra institutioner inden for samme center er blevet grupperet på baggrund af fælles målgruppe og/eller fælles vilkår. Dels for at sikre anonymitet. Dels for at gøre fremstillingen mere overskuelig.

Hash

Over halvdelen (66 %) af alle respondenterne har svaret, at de støder på hashrygning én eller flere gange ugentligt, hvoraf 11 % dagligt støder på hashrygning på institutionen. Men der er en del variationer institutionerne imellem.

En gruppe adskiller sig således ved, at cirka 20 % angiver, at de 'sjældent' eller 'aldrig' oplever hashrygning. Det kan blandt andet skyldes, at én af institutionerne i denne gruppering har en yngre målgruppe en alle de øvrige institutioner.

De fleste af respondenterne vurderer, at hashbrug er udbredt blandt de fleste unge og forekommer jævnligt, men igen er der forskelle. En anden gruppe institutioner oplever hashrygning i perioder og primært blandt en afgrænset gruppe.

Ligeledes er det i de fleste tilfælde jævnligt forekommende, at de unge har svært ved at komme op om morgenen, deltage i undervisning, og at deres adfærd ændrer sig som følge af hashrygning. Sjældnere optræder der egentlige konflikter med medarbejdere, som kan relateres til hashrygning.

Det er overvejende sjældent, at respondenter oplever, at unge ryger åbenlyst på institutionen. Til gengæld oplever respondenterne af og til, at unge lokker hinanden til at ryge hash.

Langt de fleste respondenter (> 90 %) bekræfter, at der er klare regler for, hvad man som medarbejder skal foretage sig, hvis man 'ser hash på institutionen' eller 'har mistanke om, at en ung ryger hash på institutionen'. Generelt opleves institutionernes regler om rusmidler ikke som en barriere for at kunne skabe en god relation til de unge.

Inddragelse af hash er generelt den hyppigst anvendte sanktion ved hashbrug. Det er kun i sjældne tilfælde, at personalet ransager værelser, undersøger de unge eller benytter sig af individuelle sanktioner.

Det er overvejende sjældent, at institutionerne tilbyder intern misbrugsbehandling til unge med hashproblemer. Dog har én af institutionerne mulighed for at tilbyde afrusningsforløb til egne og udefra kommende unge. En anden adskiller sig ved at tilbyde misbrugsbehandling 'ofte', da institutionen varetager eget misbrugstilbud.

60 % af alle respondenterne er enige i, at de har tilstrækkelig viden om rusmidler og deres virkning, mens der er usikkerhed at spore i svarene fra de sidste 40 %. Respondenterne angiver entydigt, at de kender til hvilke magtanvendelser, de må bruge ved (mistanke om) unges brug eller besiddelser af rusmidler.

En tredjedel af alle respondenter er 'uenige' eller svarer 'hverken/eller' til spørgsmålet om kendskab til relevante hjælpe- og behandlingsmuligheder. Det indikerer behov for en informationsindsats.

75 % af respondenterne føler sig godt rustede til at håndtere situationer, hvor de unges forældre skal orienteres om et eventuelt rusmiddelbrug.

Over halvdelen af respondenterne (58 %) mener ikke, at de bruger meget tid på at kontrollere eller sanktionere unges rusmiddelbrug. Stor spredning i svarene fra enkelte institutioner angiver dog variation m.h.t. individuel praksis.

Indbyrdes kollegiale forhold påvirkes tilsyneladende ikke negativt af de unges rusmiddelbrug, eller følgerne deraf. Tværtimod oplever cirka 2/3 af respondenterne et godt samarbejde med kollegerne om sådanne sager.

En tredjedel (34 %) af alle respondenter angiver, at de relativt hyppigt (ugentligt) mangler handlemuligheder overfor rusmiddelproblemer og sjældent oplever bedring m.h.t. unges rusmiddelbrug. Det anføres dog, at det er en logisk følge af problemets kompleksitet og sammenhæng med svære livsvilkår i øvrigt, at hurtige resultater sjældent ses.

Alkohol

Knap halvdelen (47 %) af alle respondenter støder på alkoholbrug én eller flere gange ugentligt, og 3 % oplever alkoholbrug dagligt. Men der er store forskelle institutionerne imellem. De unges forbrugsmønstre for alkohol tilsyneladende opleves meget forskelligt på de involverede institutioner.

Flertallet af alle respondenter bekræfter, at institutionen har klare regler for, hvad man som medarbejder skal foretage sig, hvis man ser, eller har mistanke om, at en ung bruger, alkohol. Det er generelt sjældent at der forekommer åbenlys indtagelse af alkohol på institutionerne.

Det er som regel ikke nødvendigt at sanktionere hyppigt, når det drejer sig om alkohol, Inddragelse er den mest almindelige sanktion. Alkoholforbruget opfattes ikke som værende behandlingskrævende, hvorfor det

sjældent tilbydes. Enkelte institutioner har imidlertid taget særlige skridt mod overdrevet alkoholindtag, fordi de unge udsætter sig for risici i nattelivet.

Hash opleves generelt som mere udbredt end alkohol og generelt som mere problemgivende.

Hårde stoffer

Forbrug af hårde stoffer støder man sjældent eller aldrig på i flertallet af institutioner. Omfanget stiger dog med målgruppens alder, og hvor målgruppen har psykiske vanskeligheder. (Nogle steder oplever 13-20 % af respondenterne hårde stoffer minimum én gang om ugen). Når det forekommer, har det karakter af sporadisk weekendforbrug eller eksperimenterende forbrug. Der ses dog af og til bekymrende sammenhæng med / kontakter til bandekriminalitet.

Langt de fleste respondenter (>90 %) bekræfter, at der er klare regler for, hvad man som medarbejder skal foretage sig, hvis man oplever eller har mistanke om hårde stoffer på institutionen.

Åbne spørgsmål og forslag fra respondenterne

Undersøgelsen indbefatter en række åbne spørgsmål fra spørgeskemaundersøgelserne, som sammenholdt med input fra fokusgruppeinterviewene, overvejende berøre følgende fire områder:

- Spørgsmål om medarbejdernes viden om rusmidler og eventuelle behov for øgede kompetencer
- Institutionernes muligheder for kontrol og sanktioner overfor et konstateret hashforbrug
- Spørgsmål om institutionernes politikker / regler på området og disses indflydelse på medarbejdernes handlemuligheder
- Spørgsmål om omverdensvilkår, herunder muligheder for inddragelse af forældre m.fl. eksterne parter.

Respondenterne fremkommer herunder med en række mere eller mindre konkrete løsningsforslag indenfor disse områder, men som det også er nævnt i indledningen, kan der ikke uddrages entydig stillingtagen på tværs af alle institutionerne. Respondenternes stillingtagen ses at være afhængig af deres respektive institutioners rammer, målgruppekarakteristika, pædagogik o.a.

Det næstfølgende afsnit med anbefalinger søger så vidt muligt at samle op på de fremsatte forslag og overvejelser fra denne sidste del af undersøgelsen, idet det endnu engang skal understreges at ikke alle anbefalinger kan være lige relevante for alle centre / institutioner. Dertil er de for forskellige.

III. anbefalinger

Anbefalingerne er udarbejdet på baggrund af den kombinerede kvantitative og kvalitative undersøgelse på tværs af de tre involverede centerfællesskaber. Anbefalingerne bygger således i høj grad på spørgeskema-besvarelserne og de ønsker medarbejderne selv har fremhævet i kommentarfeltet og i de seks afholdte gruppeinterviews.

- Medarbejderne bør tilbydes kurser og uddannelse i rusmiddelrelaterede problemer og deres håndtering. Evt. som interne aktiviteter på tværs af institutioner under et center / på tværs af centre.
- Institutioner bør deltage i videndeling - både indbyrdes og sammen med andre aktører, der arbejder med rusmiddelproblematikker.
- Medarbejdernes kontrol- og sanktionsmuligheder bør udforskes nærmere med henblik på klarhed og forbedringer. Anvendelsen heraf er dog afhængig af målgruppe samt pædagogisk praksis, som varierer væsentligt mellem institutionerne.
- På nogle få institutioner bør politikker for håndtering af rusmidler gennemgås og tydeliggøres, således at den enkelte medarbejder kan handle hurtigt i overensstemmelse hermed i konkrete situationer.
- Institutionerne bør løbende afsætte tid til, at personalegruppen samlet kan (videre-)udvikle et fagligt fælles udgangspunkt for håndtering af rusmiddelbrug og -problematikker på institutionerne.
- Medarbejderne bør orienteres om de eksisterende magtbeføjelser vedrørende inddragelse og håndtering af euforiserende stoffer i forbindelse med person- eller rumundersøgelse eller på institutionens matrikel i øvrigt. Denne orientering bør indebære en fælles faglig refleksion over konsekvenser og opfølgning ved brug af magtbeføjelser.
- Enkelte institutioner kan have gavn af at tydeliggøre både internt og eksternt hvilken målgruppe, institutionen kan rumme ud fra medarbejdernes kompetencer og den socialpædagogiske tilgang.
- Det bør sikres, at forældre / netværk kan inddrages i arbejdet med unges hashforbrug, hvor nødvendigt og muligt. Der kan være ressourceproblemer forbundet hermed.
- Der bør oftere og/eller mere systematisk inddrages ekstern rusmiddelekspertise i konkrete sager.
- Institutionerne bør kunne råde over flere eksterne behandlingsmuligheder end U-turn – alternativt bør U-turn indgå i dialog med institutionerne med henblik på at tilvejebringe flere, relevante behandlingstilbud. Der bør især være fokus på dobbeltdiagnoseproblemer. Endvidere bør individuelt tilrettelagte behandlingsforløb prioriteres. Bl.a. til sikring af at unge ikke skal 'lære af' andre unge med et - måske større - problematisk forbrug af rusmidler.
- Fokus på uddannelse og beskæftigelse i kombination / forlængelse af behandling af problemgivende rusmiddelbrug skal sikres, da dette indvirker positivt forstærkende på afhjælpning af rusmiddelbruget. Et sammenhængende forløb sikrer bl.a., at de unge hjælpes, mens de er motiverede.

1. Introduktion: Baggrund, beskrivelse af centrene, metoder

Undersøgelsens baggrund

Undersøgelsen er foranlediget af opgaver og mål opstillet i resultataftalerne (2012-13) for Center for Unge og Misbrug (CUMI) med henvisning til:

1. Københavns Kommunes strategi for 2012-2014 for udvikling af arbejdet med udsatte børn, unge og deres familier har som mål, at 'anbragte børn og unge får øget trivsel og udvikling af kompetencer under anbringelsen' (Strategi 2012-2014, fokusområde 5A)
2. Socialudvalgets pejlemærker om, at 'flere borgere med misbrug får en tidlig indsats', og 'flere borgere med misbrug kommer i behandling' (Socialudvalgets pejlemærker 2010-2013).

"Afdækningen skal blandt andet se på, hvilke barrierer, der er, for anbringelse af unge med misbrug på vores døgninstitutioner, hvilke problematikker medarbejderne oplever i deres arbejde og behandling af de unge samt, hvad der ligger af forskning og metoder til at arbejde med unge med misbrug på et anbringelsessted. På baggrund af afdækningen skal der tages stilling til, hvordan vi bedst anbringer unge med misbrugsproblemer". (Op.cit.)

Undersøgelsen er en samlet, afdækkende kvantitativ og kvalitativ kortlægning af døgninstitutionsmedarbejdernes viden og vurdering af problemomfang samt deres oplevelser af hvilke forhold, der eventuelt kan udbedres. Undersøgelsen indgår som en del af det videre arbejde med opkvalificering af rusmiddelrelaterede indsatser i regi af tre Centerfællesskaber og CUMI.

Kort beskrivelse af de tre involverede centre

Københavns Kommunes tilbud til udsatte børn og unge, som har midlertidig eller permanent behov for døgnanbringelse, er samlet i fem centerfællesskaber. I samarbejde med de fem centerchefer blev tre centre, og i alt 15 institutioner, udvalgt til at indgå i denne undersøgelse. De tre involverede centerfællesskaber og døgninstitutionerne er i rapporten blevet anonymiseret.

De involverede centre/institutioner er meget forskellige, hvad angår organisering, målgrupper, pædagogisk tilgang og vilkår, hvilket vil få indflydelse på medarbejdernes besvarelser. I det følgende vil karakteristika for det enkelte center kort blive opidset.

Centerfællesskab A

Dette center er en samling af 8 tilbud målrettet udsatte og kriminalitetstruede unge i alderen 10-23 år (primært 14-17 år). At de unge er kriminalitetstruede betyder, at der er bekymring for, at nogle af disse unge har begået kriminalitet eller lever på kant med loven.

Disse 7 institutioner er organiseret meget forskelligt, hvorfor de unge har mulighed for at bo hjemme med støtte, på eget værelse, i bofællesskab eller på institution.

Centerfællesskab B

Dette center består af 4 hovedinstitutioner; 3 akutinstitutioner og 1 hybelinstitution. Målgruppen er børn og unge i alderen 5-18 år (mulighed for efterværn op til det 23. år) med forskellige psykiske og/eller sociale

problemer, der i den aktuelle situation ikke kan bo hjemme. Målet er at sikre barnet / den unges udvikling og dagligdag, mens barnet / den unge samt familiens fremtid afklares.

5 døgninstitutioner, hvoraf to er en del af hybelinstitutionen, under *Center B* indgår i denne undersøgelse.

Disse 5 institutioner er målrettet forskellige aldersgrupper. På én af institutionerne bor de unge i egne boliger, hvilket medfører andre arbejdsvilkår for medarbejderne sammenlignet med en typisk døgninstitution. Fx skal den unge i udgangspunktet i højere grad selv bestemme over og forvalte, sin egen hverdag.

Centerfællesskab C

Dette center var en samling af 6 tilbud målrettet børn og unge i alderen 6-18 år med en bred vifte af psykiatriske diagnoser. Kort efter indsamling af data på de udvalgte institutioner til denne undersøgelse, undergik centret en række ændringer for at imødegå målgruppens ændrede behov. Herunder sammenlægning af enkelte institutioner/afdelinger.

3 døgninstitutioner under *Center C* indgår i denne undersøgelse.

Én af de involverede institutioner var nyopstartet, da spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført. Institutionen havde derfor kun to indskrevne unge. Medarbejdernes vurdering af omfang af de unges rusmiddelbrug kan således hurtigt ændre sig i takt med, at institutionen får indskrevet flere unge. Institutionen er alligevel medtaget i henhold til formålet med at kortlægge det nuværende omfang og konsekvenser af rusmidler på institutioner med anbragte unge.

Kvantitativ undersøgelse: Spørgeskema

Metode

Spørgeskemaundersøgelsen blev afviklet online til besvarelse på pc eller tablet/smartphone. Alle besvarelser er anonyme. Data er efterfølgende blevet behandlet i SPSS og Excel.

Spørgeskemaet blev oprindeligt udviklet, testet og tilrettet over to omgange i samarbejde med *Center A*, dog med fokus på hash alene. Spørgeskemaet til *Center B* og *Center C* er blevet udvidet til dels også at af-dække cigaretter, alkohol og hårde stoffer¹⁴, og dels at have tre ekstra spørgsmål om medarbejdernes handlemuligheder vedrørende unges eventuelle rusmiddelbrug.

Tidspunkt og varighed

Spørgeskemaundersøgelsen blandt medarbejdere på institutioner under *Center A* blev afviklet i perioden 22. marts – 19. april 2013.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt medarbejdere på institutioner under *Center B* og *C* blev afviklet i perioden 19. aug. – 6. sept. 2013.

Målgruppe

Undersøgelsens målgruppe var fastansatte medarbejdere ved 15 institutioner under de tre Centerfællesskaber. Spørgeskemaet blev udsendt til i alt 280 potentielle respondenter, hvoraf 195 returnerede en gyldig besvarelse. Det giver en samlet svarprocent på 70 med lokal variation (54-100 %) på de involverede institutioner. Alle besvarelser er dog ikke fuldstændige, hvorfor antallet af besvarelser af enkeltspørgsmål varierer.

Centerfællesskab	Antal udsendt	Gyldige besvarelser	Svarprocent
Center A	147	98	67
Center B	55	40	73
Center C	78	57	73
I alt	280	195	70

¹⁴ Rusmidler er blevet opdelt i tre overordnede grupper, alkohol, hash og hårde stoffer iht. formålet om at undersøge omfang af rusmidler generelt og ikke konkrete brug af specifikke rusmidler for sig.

Kvalitativ undersøgelse: Fokusgruppeinterview

Metode

Der blev foretaget seks fokusgruppeinterview i alt med repræsentanter fra 12 af de involverede institutioner. S sammensætningen af fokusgrupperne var enten medarbejdere fra samme institution eller sammensætning af medarbejdere på tværs af institutioner under samme center. Alle interviews blev foretaget i efteråret 2013.

Der var afsat 1½-2 timer til hvert interview. Intervieweren tog udgangspunkt i en åben spørgeguide med det fastlagte tema *'afdækning af muligheder og begrænsninger for at arbejde med og behandle rusmiddelrelaterede problematikker blandt de unge fra medarbejdernes perspektiv'*. Valget faldt på fokusgruppeinterviews af følgende årsager:

- Fokusgruppeinterview er en særlig anvendelig metode ved belysning af et fastlagt tema blandt en gruppe, som har en følelse af fællesskab omkring det valgte tema. Under styring af en interviewer kan der opstå en gavnlig gruppedynamik, hvor informanternes sammenligninger af hinandens erfaringer og forståelser i gruppen kan producere viden om, og forståelse af, kompleksiteterne i hverdagspraksis, som kan være svære at få frem i individuelle interviews.
- Gruppeinterview er en meget pragmatisk og tidsbesparende metode til at indsamle den ønskede viden blandt faggrupper, der kan have svært ved at afsætte tid i arbejdstiden.
- Rusmidler på døgninstitutioner er et emne, der har mediefokus og politisk årvågenhed. Fokusgruppeinterview kan opleves mere emneorienteret frem for personorienteret og dermed en mere legitim metode ud fra hensyntagen til medarbejderne.

Formålet med den kvalitative dataindsamling var dels at nuancere besvarelserne i spørgeskemaundersøgelsen; dels at undersøge hvordan medarbejderne arbejder med de unges rusmiddelbrug på institutionerne; og dels at give medarbejderne mulighed for at uddybe ønsker til indsatser, der kan opkvalificere deres arbejde med unge, som bruger rusmidler.

Analyse af undersøgelserne

Spørgeskemabesvareelserne er behandlet i to overordnede temaer: 'Hashbrug blandt de døgnanbragte unge fra medarbejdernes perspektiv' og 'Medarbejdernes vilkår og barrierer for håndtering af rusmiddelbrug'. Hvert tema rundes af med en sammenfatning af resultaterne suppleret med interviewdata, hvor det har været muligt at uddybe spørgeskemabesvareelserne.

Medarbejdere på de involverede institutioner under Center B og C blev yderligere stillet en række spørgsmål om alkohol og hårde stoffer. Disse besvarelser vil blive behandlet i afsnit 5 og 6.

Institutioner inden for samme center er blevet grupperet på baggrund af fælles målgruppe og/eller fælles vilkår. Dels for at sikre anonymitet. Dels for at sikre en mere overskuelig formidling af resultaterne.

Centerfællesskab	Antal institutioner	Kaldenavn	Gyldige besvarelser
Center A	Tre institutioner	Landemærket	n = 28
	To institutioner	Blegdammen	n = 42
	En institution	Kræmmerholmen	n = 28
Center B	Tre institutioner	Fennediget	n = 29
	To institutioner	Robenheje	n = 11
Center C	Tre institutioner	Aastræderne	n = 57

Besvareelserne af de enkelte spørgsmål er illustreret i grafer. Den grafiske fremvisning gør det nemmere at danne sig et overblik over besvareelserne, samtidig med at det er en overskuelig måde at sammenligne både overensstemmelser og variationer institutionerne imellem.

De to orange stiplede linjer i hver graf adskiller de grupperede institutioner på centerniveau; de første tre grupperinger er således institutioner under Center A; de næste to grupperinger er institutioner under Center B og; den sidste gruppering er institutioner under Center C.

Besvarelser med 'ved ikke' eller 'ikke relevant' er ikke medtaget i graferne. Antallet kommenteres i tekst, hvor det vurderes at være relevant, fx hvis der er et højt antal 'ved ikke' besvarelser generelt, eller hvis mange respondenter fra en institution svarer 'ikke relevant'.

De indsamlede erfaringer og udfordringer med at arbejde med de unges rusmiddelbrug fra de fire gruppeinterviews er behandlet nærmere i den efterfølgende tematiserede del af databehandlingen. Formålet er at give et overblik over både specifikke og generelle problematikker på tværs af centrene.

Undersøgelsen afsluttes med en række anbefalinger på baggrund af spørgeskemabesvareelserne og de kvalitative interviews.

2. Hashbrug blandt døgnanbragte unge fra medarbejdernes perspektiv

Medarbejdernes opfattelse af hashbrug blandt de unge blev undersøgt ved at bede medarbejderne tage stilling til en række udsagn inden for *art og omfang af hash; retningslinjer på institutionen; konsekvenser med udspring i hashbrug blandt de unge og; handlemuligheder med udspring i hashbrug blandt de unge.*

Art og omfang af hashbrug

Medarbejderne blev først bedt om at angive, hvor ofte de støder på hash på institutionen. Her kunne de svare: 'dagligt', 'flere gange ugentligt', 'ugentligt', 'månedligt', 'sjældnere' og 'aldrig'. Derefter skulle medarbejderne tage stilling til følgende udsagn:

- Om brug af hash primært er noget, der finder sted blandt få unge på institutionen?
- Om forbrug af hash primært er noget, du støder på i kortere (afgrænsede) perioder?

Respondenterne kunne erklære sig 'helt enige', 'enige', 'hverken eller', 'uenige' eller 'helt uenige'. I behandling af besvarelsene er sammenlignelige svarkategorier for overskuelighedens skyld grupperet (fx 'helt enig/enig', 'hverken eller' og 'helt uenig/uenig').

Retningslinjer for hashbrug blandt de unge på institutionen

Respondenterne blev spurgt om institutionens retningslinjer og holdningstilkendegivelser over for unges brug af hash. Spørgsmålene kunne besvares med 'ja', 'nej' eller 'ved ikke':

- Er der klare retningslinjer for, hvad du skal foretage dig, hvis du ser hash på institutionen?
- Er der klare retningslinjer for, hvad du skal foretage dig, hvis du har mistanke om, at en ung bruger hash på institutionen?

De to spørgsmål er sammenlagt i behandlingen af besvarelsene. Svarene 'nej' og 'ved ikke' er ligeledes sammenlagt, da begge svar indikerer uklarhed om institutionens regler.

Konsekvenser ved hashbrug blandt de unge

Respondenterne blev dernæst bedt om at tage stilling til mulige konsekvenser ved hashbrug blandt de unge. Den enkelte respondent skulle på baggrund af egen viden og erfaring angive hyppighed af en række skitserede situationer i forbindelse med hash. Eksempler på udsagn er:

- Unge forsøger at skjule deres brug af hash
- Unge begår kriminalitet til at finansiere hashbrug

Respondenterne kunne angive, at en skitseret situation opleves 'meget ofte', 'jævnligt', 'af og til', 'sjældent' eller 'aldrig'. I behandling af disse spørgsmål blev besvarelser først vægtet efter følgende tabel, idet antallet af svar inden for hver kategori er blevet multipliceret med følgende scores:

Svarkategori	Opleves meget ofte	Opleves jævnligt	Opleves af og til	Opleves sjældent	Opleves aldrig
Score	5	4	3	2	1

Dernæst er produktet blevet indekseret ved at dividere det med det samlede antal svar pr. institution. Her ved opnås scores, der er sammenlignelige mellem respondentgrupper af forskellige størrelser. Besvarelser med 'ved ikke' og 'ikke relevant' er udeladt.

Besvarelsene for konsekvenser med udspring i hash har herefter kunnet illustreres som en søjle pr. spørgsmål pr. institutionsgruppe. Hver søjle repræsenterer således gennemsnittet af besvarelsene for den enkelte institutionsgruppe. Maksimal mulig score er 5, så jo tættere søjlens toppunkt er på denne score, jo hyppigere har respondenterne på de enkelte institutionsgrupper oplevet de skitserede situationer.

Handlemuligheder ved opdagelse / mistanke om hashbrug blandt de unge

Respondenterne blev bedt om at svare på, hvor ofte/sjældent, de benyttede en række handlemuligheder ved opdagelse af/mistanke om hash på institutionen:

- Værelsesundersøgelse ved personalet
- Personundersøgelse
- Inddragelse af hash
- Individuelle sanktioner (fx besøgsforbud)
- Ransagning ved politiet
- Anmeldelse til politiet
- Giver tilbud om misbrugsbehandling internt
- Giver tilbud om misbrugsbehandling eksternt

Respondenterne kunne angive, at de benyttede ovenstående handlemuligheder hhv. 'aldrig', 'sjældent', 'af og til', 'ofte' eller 'meget ofte'. Besvarelsene blev behandlet ved først at vægte dem efter følgende tabel, idet antallet af svar inden for hver kategori blev multipliceret med følgende scores:

Svarkategori	Aldrig	Sjældent	Af og til	Ofte	Meget ofte
Score	0	1	2	3	4

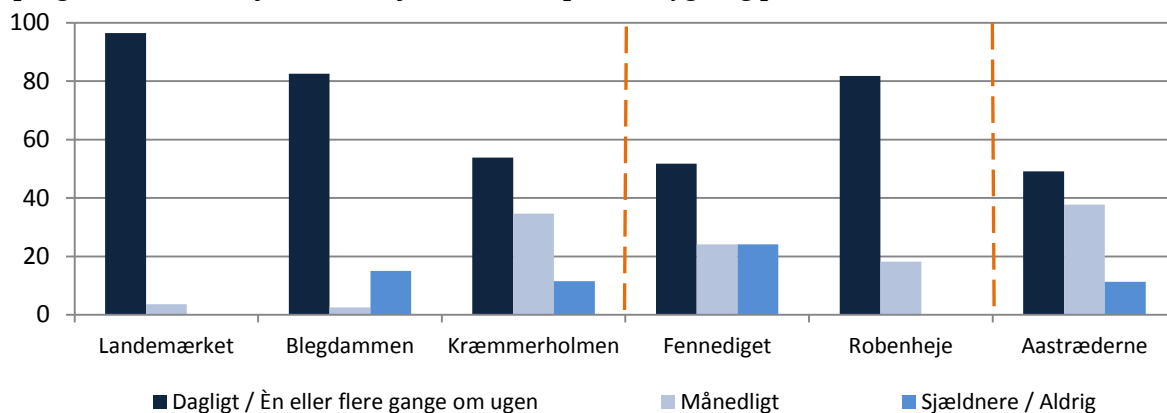
Dernæst blev produktet indekseret ved at dividere det med det samlede antal svar pr. institution. Herved opnås scores, der er sammenlignelige mellem respondentgrupper af forskellige størrelser.

Besvarelsene har herefter kunnet illustreres som en søjle pr. spørgsmål pr. institutionsgruppe. Maksimal mulig score er 4, så jo tættere søjlens toppunkt er på denne score, jo hyppigere har respondenterne vurderet, at den pågældende handlemulighed benyttes på de enkelte institutionsgrupper.

I det følgende bliver besvarelsene for de ovenstående spørgsmål om hash behandlet. Besvarelsene vil afslutningsvist blive kommenteret i en sammenfatning.

Art og omfang af hashbrug

Spørgsmål om hvor ofte medarbejderen støder på hashrygning på institutionen

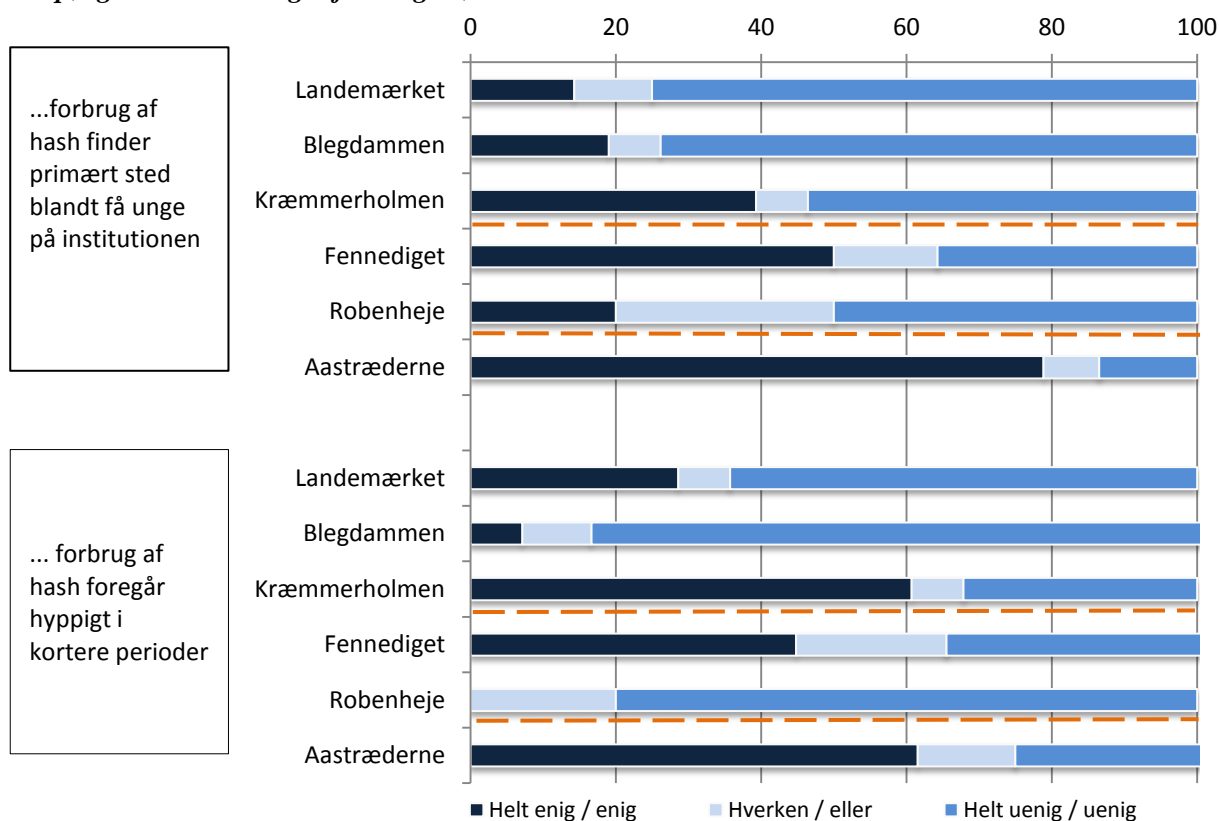
n = 187

Over halvdelen (66 %) af alle respondenterne har svaret, at de støder på hashrygning én eller flere gange ugentligt, hvoraf 11 % dagligt støder på hashrygning på institutionen. Som det fremgår, er der variationer institutionerne imellem.

Majoriteten af respondenter (> 80 %) fra Landemærket, Blegdammen og Robenheje støder på hashrygning minimum én eller flere gange ugentligt.

Knap halvdelen af respondenterne fra Kræmmerholmen, Fennediget og Aastræderne angiver at støde på hashrygning minimum én eller flere gange ugentligt, mens de resterende respondenter primært angiver at støde på hashrygning 'månedligt'. Fennediget adskiller sig ved, at cirka 20 % angiver, at de 'sjældent' eller 'aldrig' oplever hashrygning. Det kan blandt andet skyldes, at én af institutionerne i denne gruppering har en yngre målgruppe en alle de øvrige institutioner.

To spørgsmål om de unges forbrugsmønstre

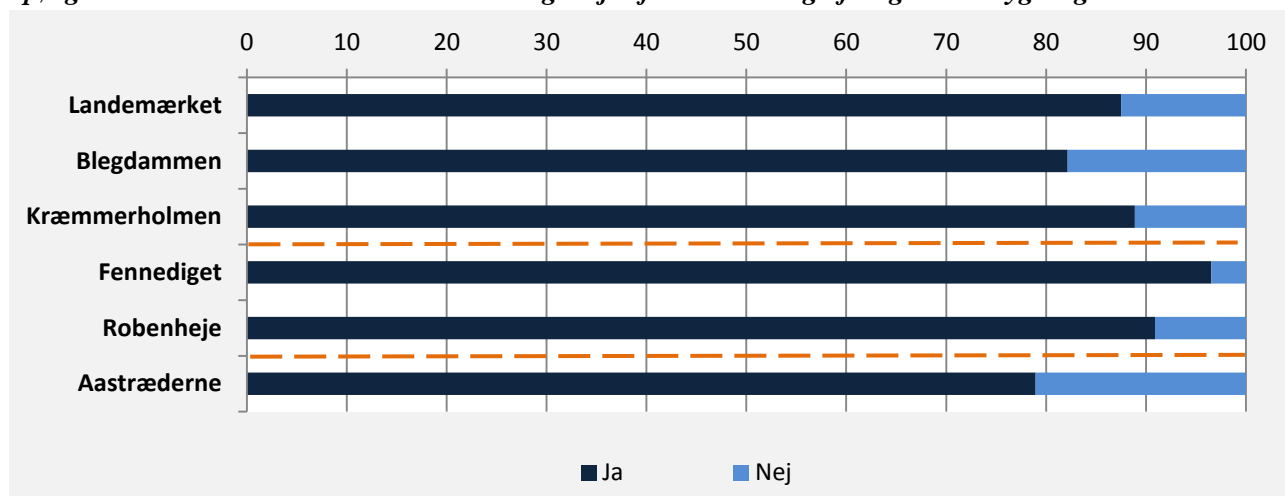
n = 188/189

Over halvdelen af respondenterne (> 75 %) fra Landemærket og Blegdammen er uenige i, at hashrygning primært forekommer blandt få unge på institutionen. Svarene fra Fennediget, Kræmmerholmen og Robenheje adskiller sig ved, at respondenterne tilsyneladende har meget forskellige opfattelser af, om hashrygning primært er koncentreret blandt få unge eller ej. Aastræderne adskiller sig ved, at flertallet af medarbejderne (79 %) er enige i, at forbrug af hash primært finder sted blandt få af deres unge.

Flertallet af respondenterne fra Landemærket (64 %), Blegdammen (83 %) og Robenheje (80 %) er uenige i, at hashrygning hyppigst foregår i kortere perioder. Respondenterne fra Kræmmerholmen (60 %) og Aastræderne (62 %) er overvejende enige om, at forbrug af hash primært foregår i kortere perioder, mens respondenter fra Fennediget tilsyneladende har meget forskellige opfattelser af dette.

Retningslinjer for unges brug af hash på institutionen

Spørgsmål om institutionen har klare retningslinjer for håndtering af unges hashrygning

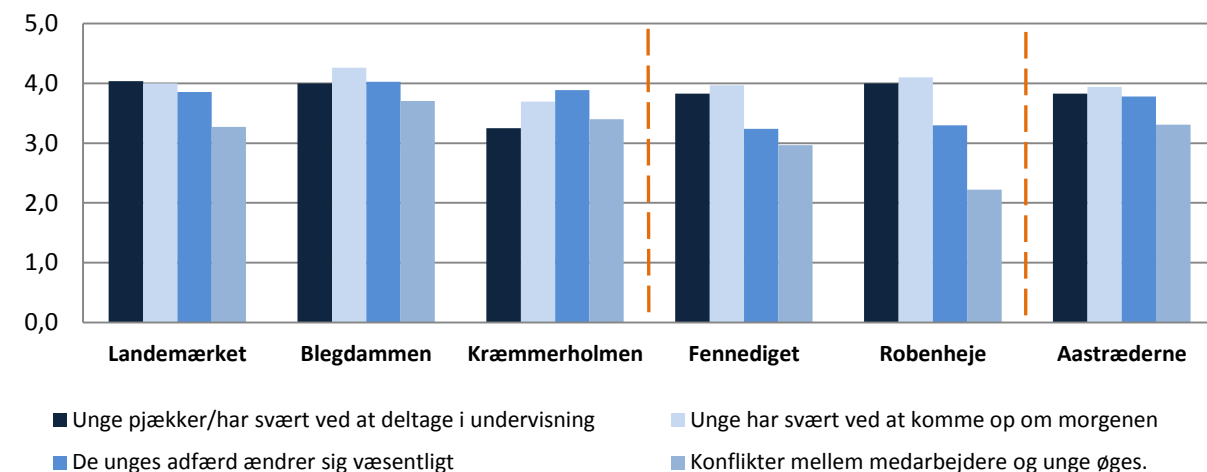

n = 194

Langt de fleste respondenter (> 90 %) bekræfter, at der er 'klare regler' for, hvad man som medarbejder skal foretage sig, hvis man 'ser hash på institutionen' eller 'har mistanke om, at en ung ryger hash på institutionen'. Undtagelsesvis er Blegdammen (18 %) under Center A og Aastræderne (21 %) under Center C, hvor cirka hver femte ikke har kunnet besvare bekræftende på disse spørgsmål.

Konsekvenser med udspring i hashrygning blandt de unge

Tre spørgsmål om de unges individuelle adfærd samt et spørgsmål om medarbejdernes vilkår

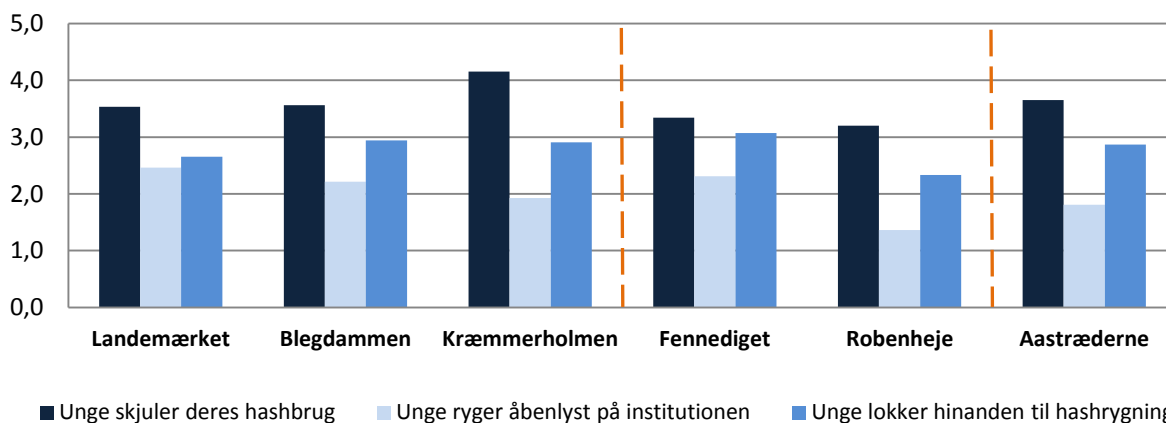

n = 185/187/184/179

Spørgsmål om konsekvenser af hashbrug på de unges individuelle adfærd samt medarbejdernes vilkår besvares nogenlunde ensartet. Med scores på 3-4 ud af 5 mulige, må situationerne betegnes som 'af og til' og

'jævnligt' forekommende. Robenheje adskiller sig ved, at respondenterne scorer lavere på spørgsmålet om konflikter mellem medarbejdere og unge øges, som opleves som 'sjældent' forekommende.

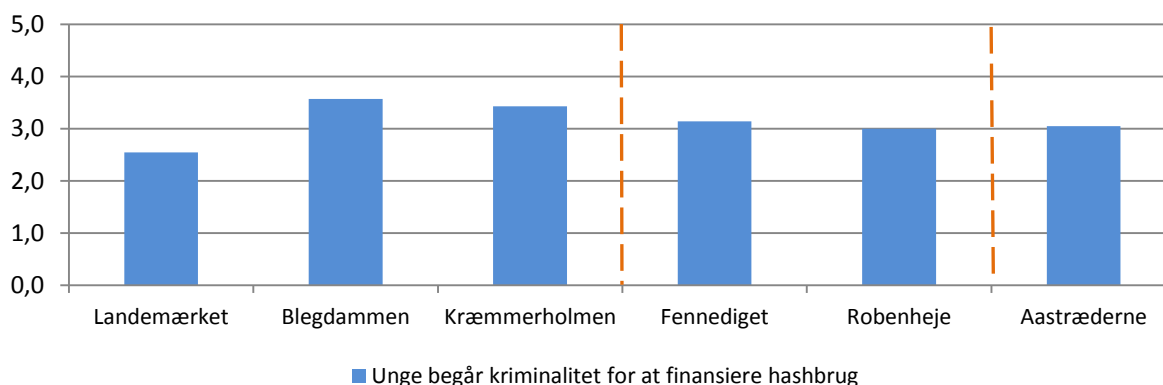
To spørgsmål om synlighed af de unges hashrygning og et spørgsmål om gensidig påvirkning

n = 180/182/157

Spørgsmålene, om hvorvidt unge skjuler hashbrug besvares nogenlunde ensartet og med en score på omkring 3,5-4 ud af 5 mulige, opleves dette 'jævnligt'. Det er overvejende sjældent, at respondenter oplever, at unge ryger åbenlyst på institutionen. Til gengæld oplever respondenterne 'af og til', at unge lokker hinanden til at ryge hash. Der er dog generelt et højt antal ved på dette spørgsmål, hvilket indikerer, at det har været svært at svare på.

Spørgsmål om unge begår kriminalitet for at finansiere hash

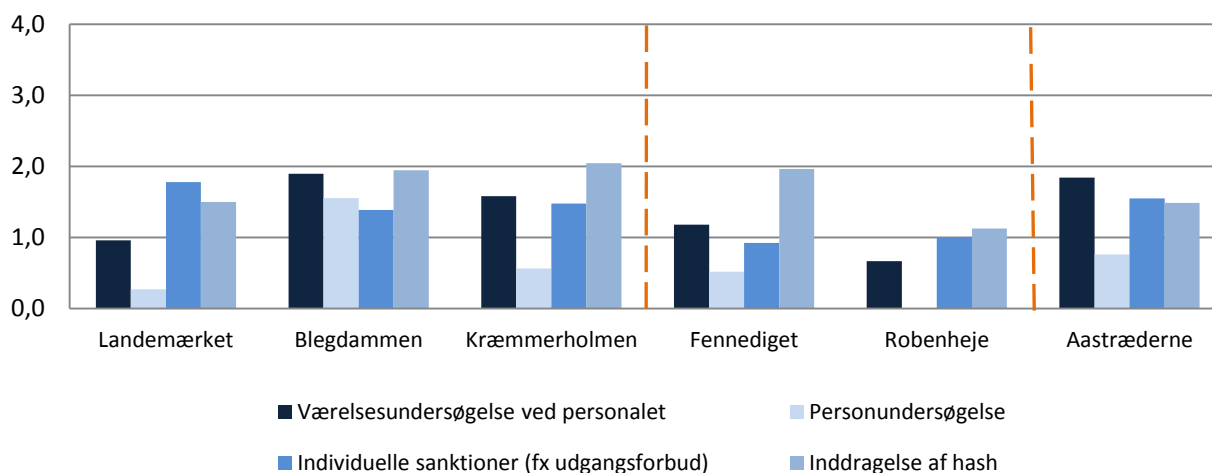

n = 152

Spørgsmålet besvares nogenlunde ensartet og med en score på omkring 3 ud af 5 mulige, oplever respondenterne 'af og til', at unge begår kriminalitet for at finansiere et hashbrug. Det høje antal 'ved ikke' besvarelser fra Blegdammen (29%), Kræmmerholmen (22%) og Aastræderne (24%) peger på, at det har været svært at svare på dette spørgsmål for disse respondenter.

Handlemuligheder med udspring i hashrygning blandt de unge

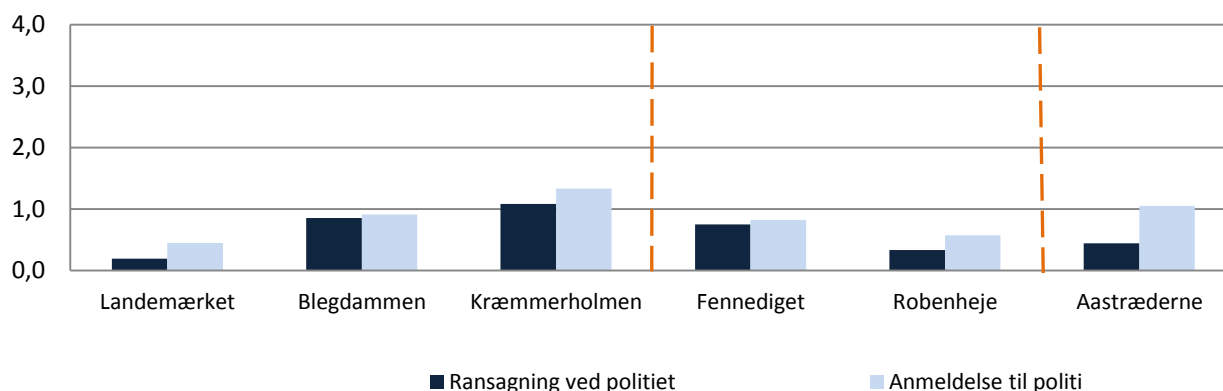
Fire spørgsmål om handlemuligheder ved unges hashrygning

n = 170/162/162/165

Inddragelse af hash er generelt den hyppigst anvendte handling ved mistanke om hashbrug, som dog kun anvendes 'af og til'. Det er kun i sjældne tilfælde, at personalet ransager værelser, undersøger de unge eller benytter sig af individuelle sanktioner. Blegdammen og Aastræderne skiller sig ud ved at anvende værelsesundersøgelse 'af og til' sammenlignet med de øvrige institutioner.

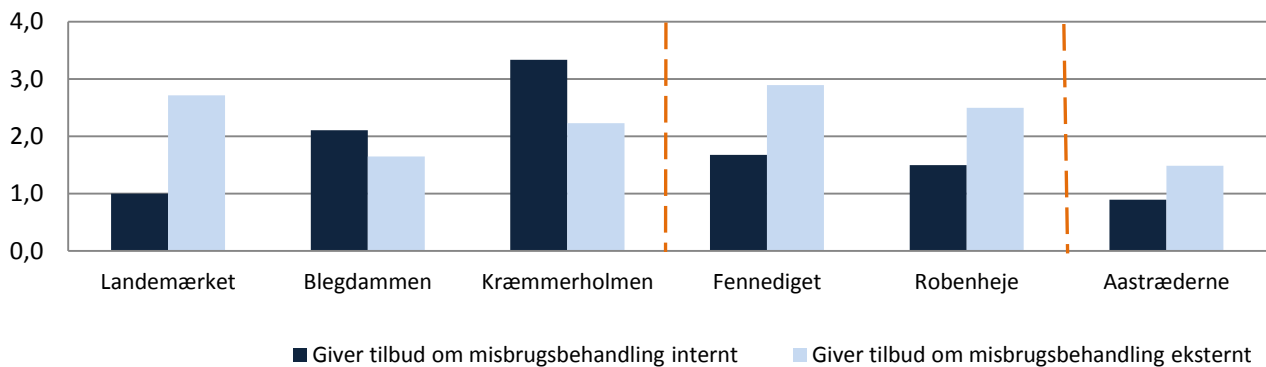
Spørgsmål om inddragelse af politiet som handlemulighed

n = 168/160

Det er generelt kun i sjældne tilfælde, at institutionerne inddrager politiet både i forhold til ransagning og anmeldelse. Se eventuelt input fra fokusgruppeinterview i den tematiserede behandling af disse.

Spørgsmål om hvorvidt de unge tilbydes intern og ekstern behandling for hashbrug

n = 171/166

Det er overvejende sjældent, at institutionerne tilbyder intern misbrugsbehandling til unge med hashproblemer. Respondenter fra Blegdammen scorer omkring 2, da én af institutionerne i grupperingen har mulighed for at tilbyde afslutningsforløb til egne og udefra kommende unge. Kræmmerholmen adskiller sig ved at tilbyde misbrugsbehandling 'ofte', da institutionen varetager eget misbrugstilbud.

Der er forskelle mellem institutionerne i forhold til, om de tilbyder ekstern behandling til unge med hashproblemer. Aastræderne tilbyder 'sjældent' dette, Blegdammen og Kræmmerholmen 'af og til', mens Landemærket, Fennediget og Robenheje 'ofte' tilbyder ekstern misbrugsbehandling. Der er dog stor spredning i besvarelserne fra Blegdammen og Kræmmerholmen, hvorfor søjlernes gennemsnit ikke er dækkende for institutionen.

Opsummering: Hashbrug blandt døgnanbragte unge fra medarbejdernes perspektiv

Art og omfang

Over halvdelen (66 %) af alle respondenterne har svaret, at de støder på hashrygning én eller flere gange ugentligt, hvoraf 11 % dagligt støder på hashrygning på institutionen.

Det er tydelige forskelle institutionerne imellem. Majoriteten af respondenter (>80 %) fra Landemærket, Blegdammen (begge Center A) og Robenheje (Center B) angiver entydigt at støde på hash én eller flere gange om ugen, mens knap halvdelen af respondenter fra de øvrige institutioner oplever dette.

Hovedparten af respondenterne under alle tre centre er uenige i udsagnet om, at hashrygning primært forekommer i afgrænsede perioder. Respondenter fra Center A er overvejende enige i, at hashrygning forekommer blandt deres unge generelt, mens der er forskellige opfattelser af dette både imellem og på de enkelte institutioner under Center B og Center C.

Det giver et samlet indtryk af, at selvom hashrygning er jævnlige forekommende i hverdagen på flertallet af institutionerne under alle de tre centre, så er omfanget mere massivt på institutioner under Center A. Det er ikke overraskende, når man tager i betragtning, at målgrupperne under Center A er karakteriseret ved at være kriminalitetstruede og/eller have begået kriminalitet. Der er solid dokumentation for, at der er sammenhæng mellem kriminalitet og rusmiddelbrug.

Retningslinjer

Hovedparten af alle respondenter svarer bekræftende på spørgsmålene om klare retningslinjer for, hvad man som medarbejder skal gøre, hvis man 'ser, eller har mistanke om, hash på institutionen'.

Konsekvenser

Spørgsmål om konsekvenser af unges hashbrug besvares nogenlunde ensartet på tværs af alle institutionerne, og overordnet set opleves de skitserede konsekvenser ikke særlig ofte. Undtagelsesvis er spørgsmålene om hhv. 'unge pjækker...', 'unge har svært ved at komme op om morgenen' samt 'unges adfærd ændrer sig væsentligt', som betegnes som jævnlige forekommende på størstedelen af institutionerne. Desuden oplever respondenter på institutioner under Blegdammen 'jævnlige', at de unges hashbrug øger konflikter mellem medarbejdere og de unge.

Handlemuligheder

Spørgsmål om handlemuligheder i forhold til unges hashbrug besvares nogenlunde ensartet centrene imellem, og overordnet set anvendes de nævnte handlemuligheder ikke særlig ofte.

Flertallet af institutionerne tilbyder hyppigere ekstern frem for intern behandling til unge med hashproblemer. Samlet set kunne hyppigere brug af eksterne behandlingstilbud tyde på, at flertallet af institutionerne ikke har kompetencer eller ressourcer til at varetage dette behov selv. Forskellen i brug af ekstern hjælp institutionerne imellem kan skyldes, at nogle institutioner har flere unge, som udvikler et problemgivende brug og/eller forskellige praksisser for håndtering af unge, der bruger hash.

Institutionerne under Blegdammen og Kræmmerholmen tilbyder dog oftere intern misbrugsbehandling end ekstern. Det er i overensstemmelse med, at flere af disse institutioner er målrettet unge med misbrugsproblemer, samt at én institution under Blegdammen varetager eget afrusningstilbud, og Kræmmerholmen varetager eget misbrugstilbud.

3. Medarbejdernes vilkår og barrierer for håndtering af rusmiddelbrug

Medarbejdernes kompetencer, viden og handlemuligheder

Respondenterne blev bedt om at tage stilling til følgende udsagn om deres kompetencer, viden og handlemuligheder for håndtering af rusmiddelbrug blandt institutionens unge:

- Jeg har tilstrækkelig viden om rusmidler og deres virkning
- Jeg ved hvornår, og hvilke, magtanvendelser, jeg må bruge ved (mistanke om) unges forbrug af rusmidler eller besiddelse af rusmidler
- Jeg oplever at kunne samtale med en ung omkring dennes brug af rusmidler
- Jeg kender til relevante hjælpe- og behandlingsmuligheder
- Jeg føler mig kompetent til at vurdere, om en ung er påvirket af rusmidler
- Jeg føler mig rustet til at håndtere situationen, hvor en ungs forældre orienteres
- Jeg bruger en stor del af min tid på at kontrollere og sanktionere unges rusmiddelbrug

Desuden blev der tilføjet følgende tre spørgsmål, som medarbejdere under *Center A* ikke blev stillet:

- Jeg mangler magtbeføjelser til at konfiskere hash/andre stoffer
- Muligheder for at tilbageholde misbrugende unge på institutionen, vil styrke muligheden for at hjælpe dem
- Mulighed for at tilbageholde/kropsvisitere den unge vil reducere konflikter om rusmidler på institutionen

Respondenterne kunne sætte kryds i følgende svarkategorier: 'helt enige', 'enige', 'hverken/eller', 'uenig', 'helt uenig', 'ved ikke' eller 'ikke relevant'. Følgende behandles disse spørgsmål på samme måde som spørgsmålene vedrørende forbrugsmønstre, konsekvenser og handlemuligheder i forhold til unges rusmiddelbrug.

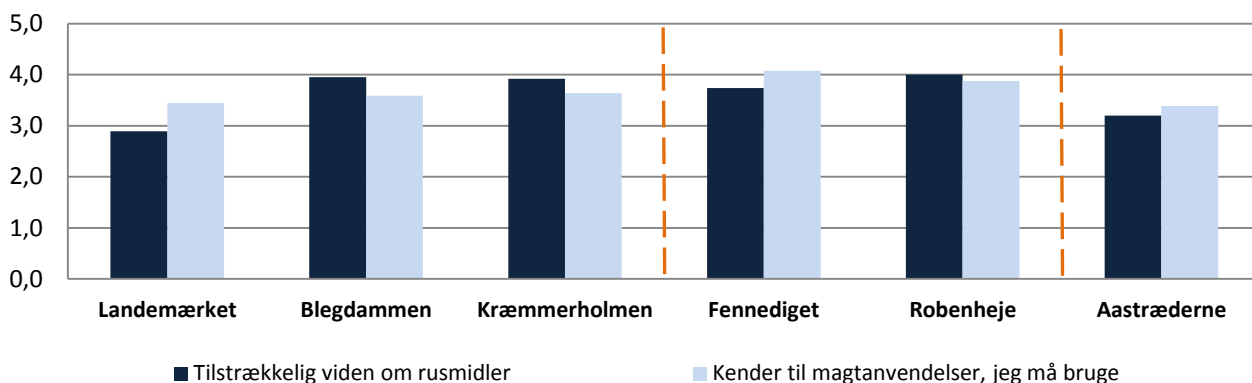
I behandling af disse spørgsmål blev besvarelser først vægtet, idet antallet af svar inden for hver kategori er blevet multipliceret med følgende angivne scores:

Svarkategori	Helt uenig	Uenig	Hverken / eller	Enig	Helt enig
Score	1	2	3	4	5

Dernæst er produktet blevet indekseret ved at dividere det med det samlede antal svar pr. institution. Herefter opnås scores, der er sammenlignelige mellem respondentgrupper af forskellige størrelser. Besvarelser med 'ved ikke' og 'ikke relevant' er udeladt.

Besvarelserne er herefter illustreret som en søjle pr. spørgsmål pr. institutionsgruppe, hvor søjlen repræsenterer gennemsnittet af besvarelserne for den enkelte institutionsgruppe. Maksimal mulig score er 5, så jo tættere søjlens toppunkt er på denne score, jo hyppigere har respondenterne på de enkelte institutionsgrupper erklæret sig enige i det pågældende udsagn. Og omvendt: jo tættere søjlens toppunkt er på 0, jo hyppigere har respondenterne været uenige i det pågældende udsagn.

To spørgsmål om medarbejdernes oplevelser af relevant viden

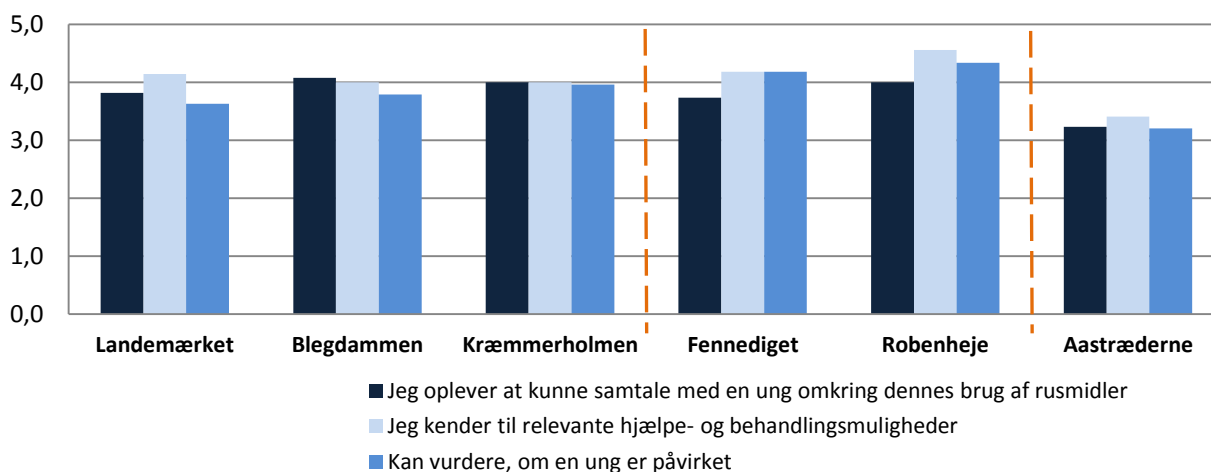

n = 174

Over halvdelen (60 %) af alle respondenterne er enige i, at de har tilstrækkelig viden om rusmidler og deres virkning. Særligt på institutioner under Blegdammen, Fennediget, Robenheje og på Kræmmerholmen. Besvarelserne er meget spredte på institutionerne under Landemærket og Aastræderne i den forstand, at cirka halvdelen er enig i at have tilstrækkelig viden, mens den anden halvdel er uenig i dette udsagn. Søjlernes gennemsnit er derfor ikke repræsentative for disse institutionsgrupper.

Respondenterne angiver entydigt, at de kender til hvilke magtanvendelser, de må bruge ved (mistanke om) unges brug eller besiddelser af rusmidler. Undtagelsesvis er Aastræderne, hvor der er stor spredning imellem respondenternes besvarelser, hvorfor søjlens gennemsnit ikke er dækkende.

Tre spørgsmål om medarbejdernes oplevelse af kompetencer til at hjælpe en ung

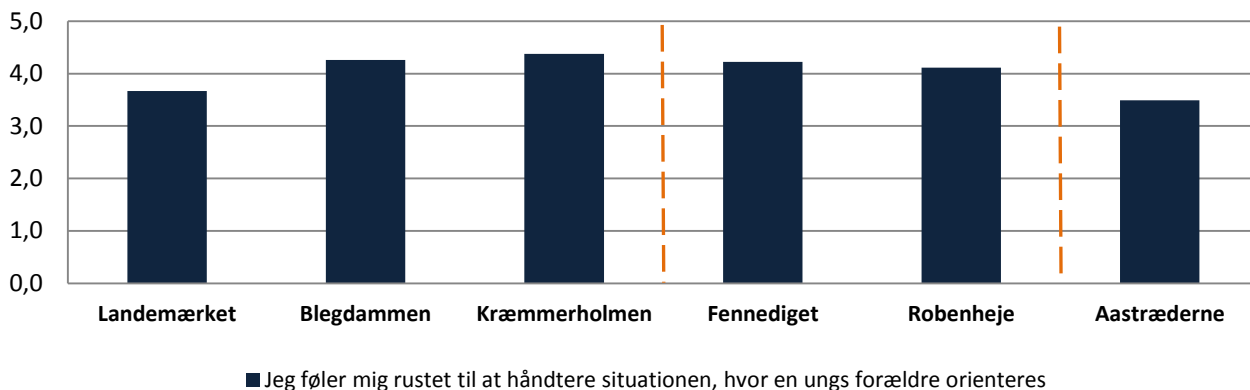
n = 180/181/181

Flertallet af respondenterne er entydigt enige i disse tre udsagn. Respondenter under Aastræderne scorer dog lavere på alle tre udsagn, samtidig med at der er stor spredning i svarene for de enkelte institutioner i denne gruppering.

En tredjedel af alle respondenter er 'uene' eller svarer 'hverken/eller' til spørgsmålet om kendskab til relevante hjælpe- og behandlingsmuligheder. Det indikerer behov for en informationsindsats.

Sammenholdes dette med besvarelserne af de åbne spørgsmål og input fra de afholdte fokusgruppeinterviews (se senere) synes der at være et særligt behov for at afklare, om de eksisterende hjælpe- og behandlingsmuligheder er tilstrækkelige til at unge med særlige behov og komplekse problemstillinger kan få den nødvendige behandling.

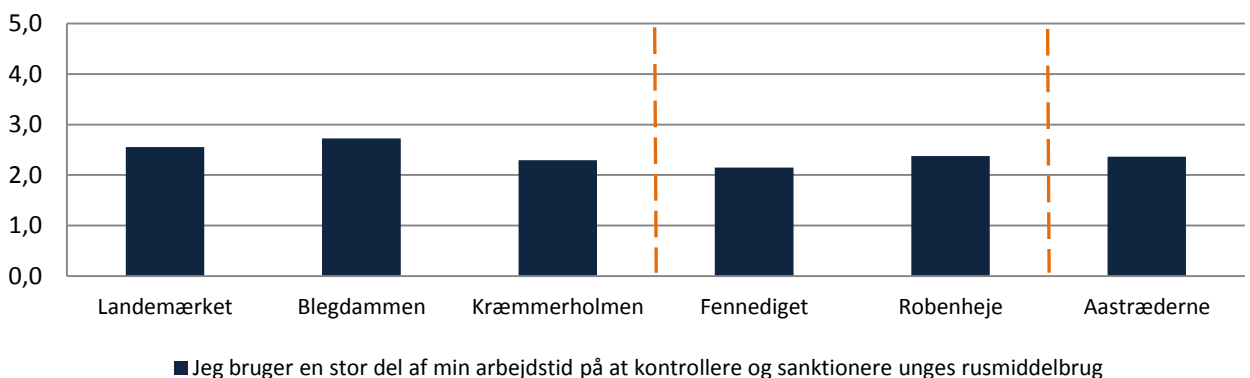
Et spørgsmål om medarbejdernes oplevelse af at kunne håndtere orientering af forældre

n = 175

Majoriteten føler sig tilsyneladende godt rustede til at håndtere situationer, hvor de ungs forældre skal orienteres om et eventuelt rusmiddelbrug, da hele 75 % af respondenterne angiver, at de er 'enige' eller 'helt enige' i dette udsagn. Der er dog stor spredning i besvarelserne på institutioner under Landemærket og Aastræderne.

Et spørgsmål om brug af arbejdstid på kontrol og sanktionering af unges rusmiddelbrug

n = 173

Over halvdelen af respondenterne (58 %) er 'uene' eller 'helt uene' i at bruge meget tid på at kontrollere eller sanktionere unges rusmiddelbrug. Der er dog stor spredning i besvarelserne fra Landemærket, Fennediget og Aastræderne, hvilket indikerer, at der er forskel på, hvor meget tid medarbejderne bruger på dette.

Opsummering: Medarbejdernes vilkår og barrierer for håndtering af rusmiddelbrug

Viden

Generelt oplever respondenterne, at de har tilstrækkelig viden om rusmidler og virkning af rusmidler. Besvarelser af åbne spørgsmål og input fra interviewdeltagere bekræfter, at medarbejderne selv opbygger en stor viden om rusmidler og rusmiddelbrug automatisk. Dels ved at snakke med de unge og dels ved selv at opsøge viden, når der opstår et behov. Derimod ønsker flere medarbejdere øget viden om tidlig identifikation af et eskalerende rusmiddelbrug, så man tidligere kan gå ind i problematikken, samt handlekompetencer over for et konstateret rusmiddelbrug for at skabe et godt samarbejde med den unge.

Omkring en tredjedel af respondenter fra Center C og Center A kender ikke til relevante hjælpe- og behandlingsmuligheder. Det indikerer behov for en informationsindsats. Sammenholdes dette med input fra de åbne spørgsmål og gruppeinterviews på tværs af de tre Centre, er der behov for at afklare, om de eksisterende hjælpe- og behandlingsmuligheder er tilstrækkelige til at døgnanbragte unge med særlige behov og komplekse problemstillinger kan få den nødvendige behandling.

Kompetencer

Langt de fleste respondenter på tværs af de tre Centre oplever entydigt at 'kunne samtale med de unge om deres rusmiddelbrug', 'at kunne vurdere om en ung er påvirket' og 'at kunne orientere en ungs forældre om eventuelt rusmiddelforbrug'. Respondenter under Aastræderne scorer dog lavere på alle tre udsagn, og der er stor spredning i besvarelserne. Det indikerer, at medarbejdere på disse institutioner kan have gavn af at få styrket deres kompetencer for håndtering af unge med rusmiddelproblemer.

Sanktioner og magtbeføjelser

Generelt bruger respondenterne ikke meget tid på at kontrollere eller sanktionere unges rusmiddelbrug. Der er dog stor spredning i besvarelserne fra de enkelte institutioner, hvorfor der kan være store forskelle på, hvor meget tid medarbejderne bruger på dette.

4. Påvirkning af arbejdslivet

Respondenterne blev bedt om at besvare, hvor 'ofte/sjældent' de oplever en række skitserede situationer om deres arbejdsliv, som følge af unges rusmiddelbrug. Respondenterne kunne sætte kryds i følgende svar-kategorier: 'dagligt', 'flere gange ugentligt', 'ugentligt', 'månedligt', 'sjældnere' og 'aldrig' på følgende spørgsmål:

- Din relation til en kollega påvirkes negativt
- Du har et godt samarbejde med en kollega om håndtering af en ungs rusmiddelbrug
- Overholdelse af institutionens regler om rusmidler står i modsætning til skabelse af en god relation til en ung
- Du mangler handlemuligheder til håndtering af en ungs rusmiddelbrug
- Du oplever en følelse af afmagt over for det at få den unge ud af et rusmiddelbrug
- At det lykkes at skabe bedring af den unges brug af rusmidler

Følgende behandles disse spørgsmål på samme måde som ovenstående spørgsmål om kompetencer, viden og handlemuligheder i forhold til unges rusmiddelbrug.

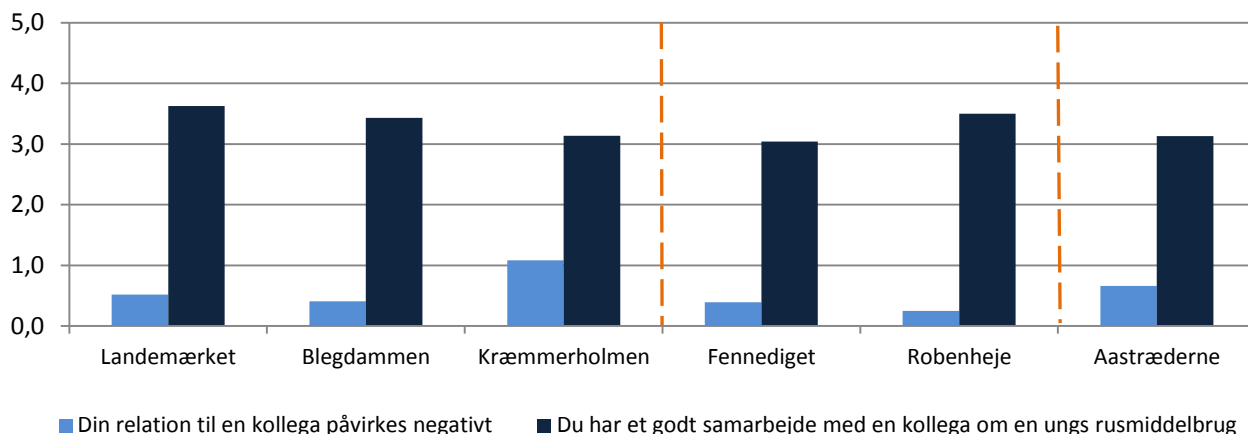
I behandling af disse spørgsmål blev besvarelsene først vægtet, idet antallet af svar inden for hver kategori er blevet multipliceret med følgende angivne scores:

Svarkategori	Dagligt	Flere gange ugentligt	Ugentligt	Månedligt	Sjældnere	Aldrig
Score	5	4	3	2	1	0

Dernæst er produktet blevet indekseret ved at dividere det med det samlede antal svar pr. institutions-gruppe. Herved opnås scores, der er sammenlignelige mellem respondentgrupper af forskellige størrelser. Besvarelser med 'ved ikke' og 'ikke relevant' er udeladt.

Besvarelsene for respondenternes oplevelser af påvirkning af arbejdslivet er herefter illustreret som en søjle pr. spørgsmål pr. institutionsgruppe. Søjlen repræsenterer således gennemsnittet af besvarelsene for den enkelte institutionsgruppe. Maksimal mulig score er 5, så jo tættere søjlens toppunkt er på denne score, jo hyppigere har respondenterne på de enkelte institutionsgrupper oplevet den nævnte situation. Og omvendt: jo tættere søjlens toppunkt er på 0, jo sjældnere har respondenterne oplevet den nævnte situation.

To spørgsmål om relation og samarbejde mellem kollegaer om unges rusmiddelbrug

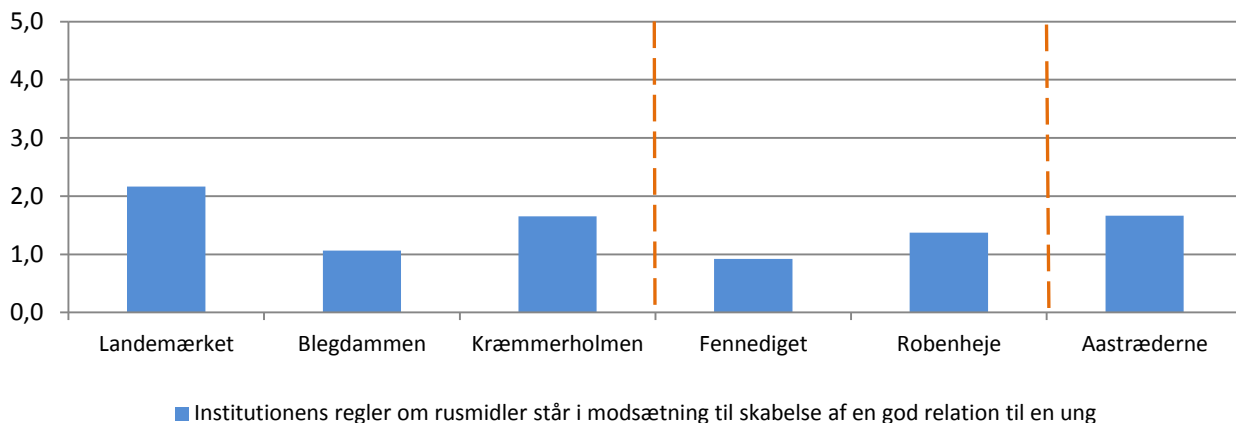
n = 168/153

Indbyrdes kollegiale forhold påvirkes tilsyneladende ikke negativt af de unges rusmiddelbrug, eller følgerne deraf, da de fleste (>60 %) har besvaret spørgsmålet med 'aldrig'.

Cirka 2/3 af respondenterne oplever et godt samarbejde med en kollega min. én gang om ugen. Der er dog et højt antal 'ved ikke' besvarelser fra institutionerne under Aastræderne.

Retningslinjer og handlemuligheder

Spørgsmål om overholdelse af institutionens regler om rusmidler forhindrer relationsarbejdet

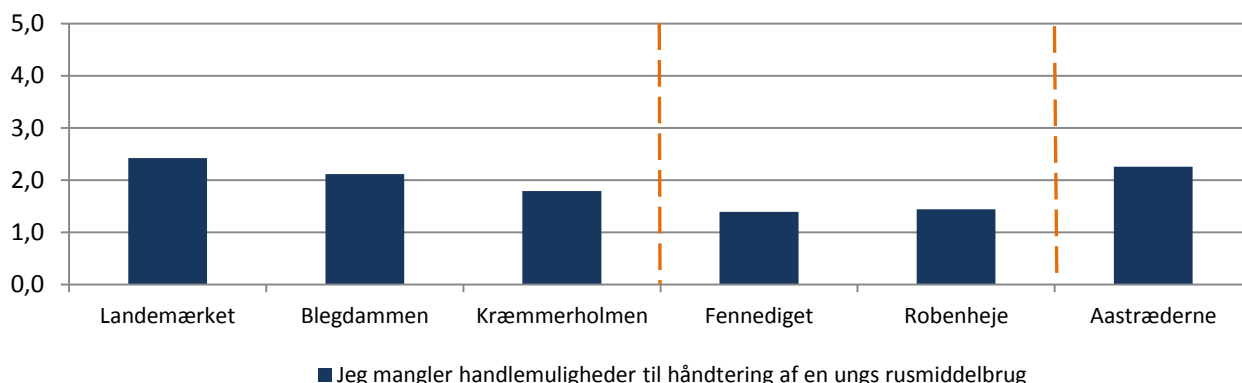

n = 154

Generelt opleves institutionernes regler om rusmidler ikke som en barriere for at kunne skabe en god relation til de unge. Landemærket dækker dog over stor spredning i besvarelserne, da knap halvdelen af respondenterne (42 %) angiver at opleve dette én til flere gange ugentligt, mens halvdelen angiver 'sjældent' eller 'aldrig'. Søjlen gennemsnit er derfor ikke dækkende for denne gruppering.

Besvarelserne er ligeledes meget spredte, samtidig med at der er et højt antal 'ved ikke' besvarelser, under Aastræderne. Gennemsnittet, som søjlen illustrerer, er derfor ikke dækkende for denne gruppering af institutioner.

Spørgsmål om mangel på handlemuligheder til håndtering af de unges rusmiddelbrug

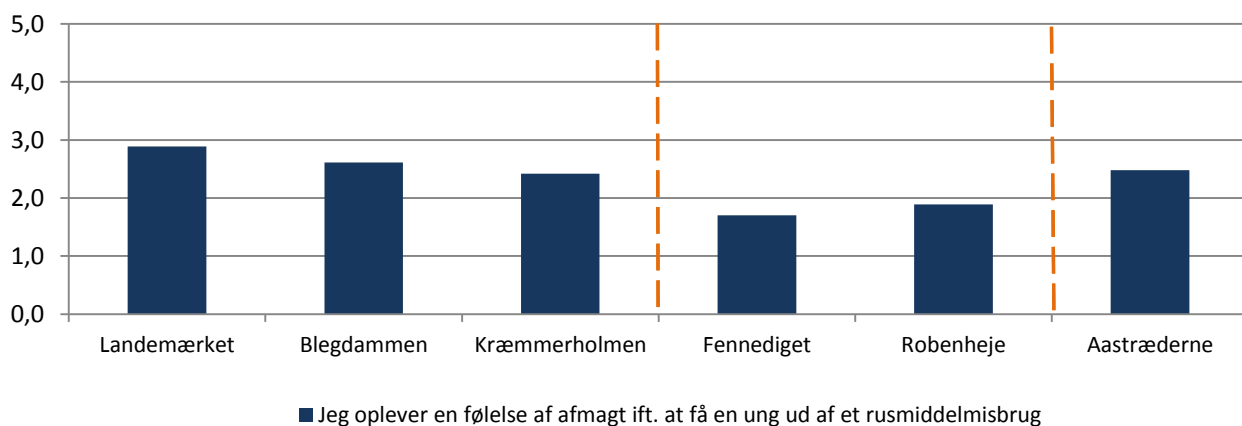

n = 168

En tredjedel (34 %) af alle respondenter angiver at mangle handlemuligheder minimum én gang om ugen. Det er primært respondenter på institutioner under Landemærket, Blegdammen og Aastræderne. Fennediget adskiller sig ved 'sjældent' at opleve dette. Der er dog generelt stor spredning respondenterne imellem fra samme institution på dette spørgsmål og et højt antal 'ved ikke' besvarelse.

Mønsteret i besvarelsen af dette spørgsmål følges i lidt forstærket form i besvarelsen af følgende spørgsmål om 'følelse af afmagt i forhold til at få en ung ud af et rusmiddelbrug'.

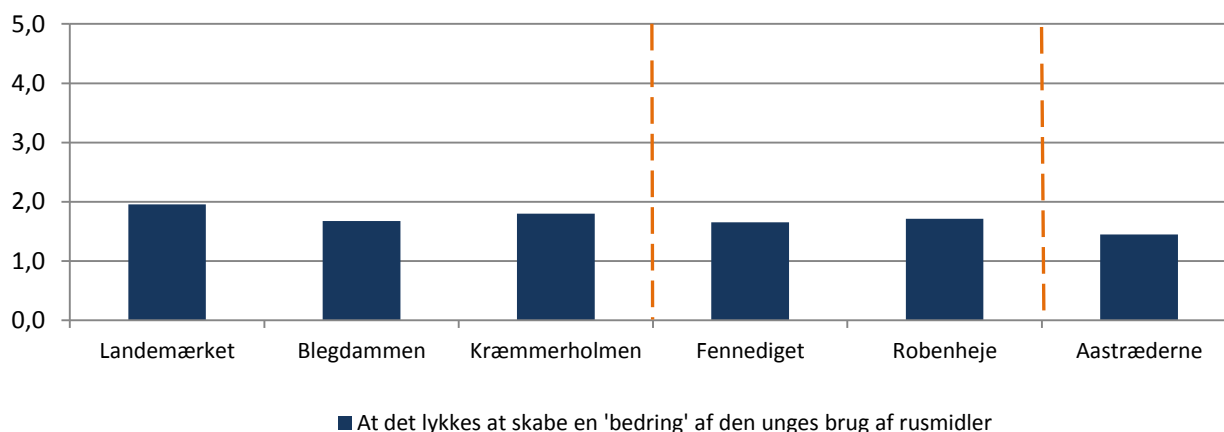
Spørgsmål om følelse af afmagt i forhold til at få en ung ud af et rusmiddelbrug

n = 169

Som før opleves det ofte på institutioner under Landemærket, Blegdammen og Aastræderne, og overvejende sjældent på institutioner under Fennediget. På de øvrige institutioner er svarene spredte kombineret med et højt antal ved ikke, hvorfor søjlernes gennemsnit ikke er dækkende.

Spørgsmål om følelse af afmagt i forhold til at få en ung ud af et rusmiddelbrug

n = 157

Respondenterne oplever overvejende kun 'sjældent' og 'månedligt', at der skabes en 'bedring' af den unges brug af rusmidler. Der er dog stor spredning i besvarelserne og et højt antal 'ved ikke' besvarelser fra institutionerne under Aastræderne.

Som flere respondenter kommenterer, så er rusmidler en stor del af teenageårene samtidig med, at brug af rusmidler ofte hænger sammen med manglende trivsel og/eller er et symptom på svære livsvilkår. En respondent summerer måske meget godt op, hvorfor langt hovedparten af respondenterne kun månedligt eller sjældnere oplever, at der skabes en bedring i den unges brug af rusmidler:

"Der findes intet tryllemiddel eller hurtige løsninger. Derimod involvering og hjælp til at løse komplekse og relationelle problemstillinger".

Opsummering: Påvirkning af arbejdslivet

Kollegialt samarbejde og overholdelse af institutionens regler

Besvarelserne af spørgsmål om, hvordan rusmiddelproblematikker i bred forstand kan påvirke respondenternes arbejde besvares nogenlunde ens på tværs af de tre Centre. Det giver et samlet billede af, at institutionerne ikke oplever, at indbyrdes kollegiale forhold påvirkes negativt af de unges rusmiddelbrug, eller at overholdelse af institutionens regler udgør en barriere for at skabe en god relation med de unge.

Handlemuligheder, afmagt og bedring

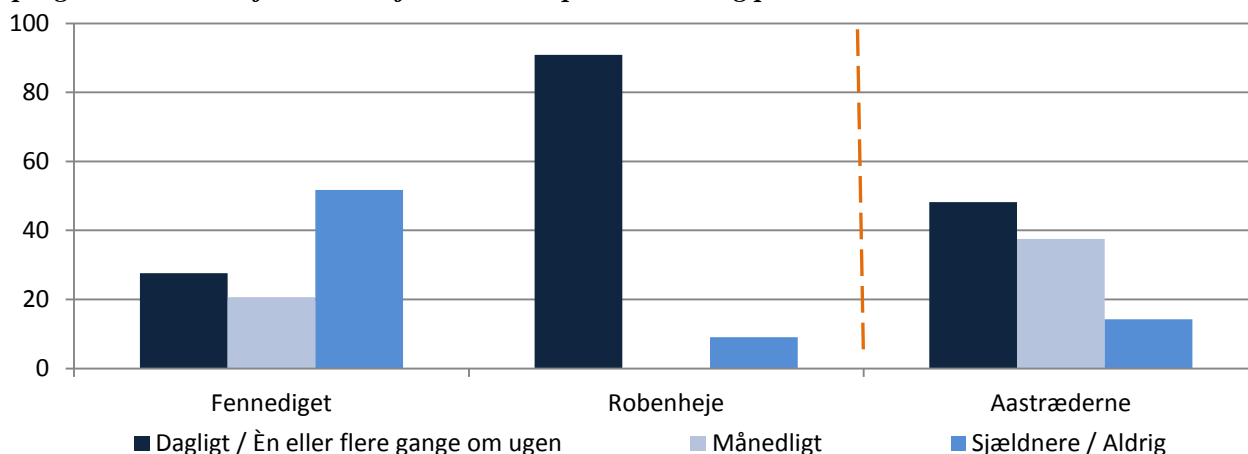
Der er påfaldende stor spredning i besvarelser og et højt antal 'ved ikke' besvarelser på næsten alle institutioner på tværs af centrene for de tre spørgsmål om *mangel på handlemuligheder, følelse af afmagt og bedring af en ungs rusmiddelbrug*. Det giver dels indtryk af, at respondenterne har forskellige opfattelser af, om institutionen har tilstrækkelige handlemuligheder og dels, at nogle medarbejdere oplever stor frustration i forhold til at håndtere og hjælpe unge med rusmiddelproblematikker.

5. Alkohol på institutionerne

På institutionerne under Center B og C inkluderede undersøgelsen spørgsmål vedrørende de unges brug af alkohol og hårde stoffer. Besvarelsene f.s.v.a. alkohol gennemgås i dette afsnit. Hårde stoffer i næstfølgende afsnit.

Medarbejdernes opfattelse af alkoholbrug blandt de unge blev undersøgt ved at bede medarbejderne tage stilling til en række udsagn inden for *art og omfang af alkohol; retningslinjer på institutionen; konsekvenser med udspring i alkohol blandt de unge og; handlemuligheder med udspring i alkoholbrug blandt de unge.*

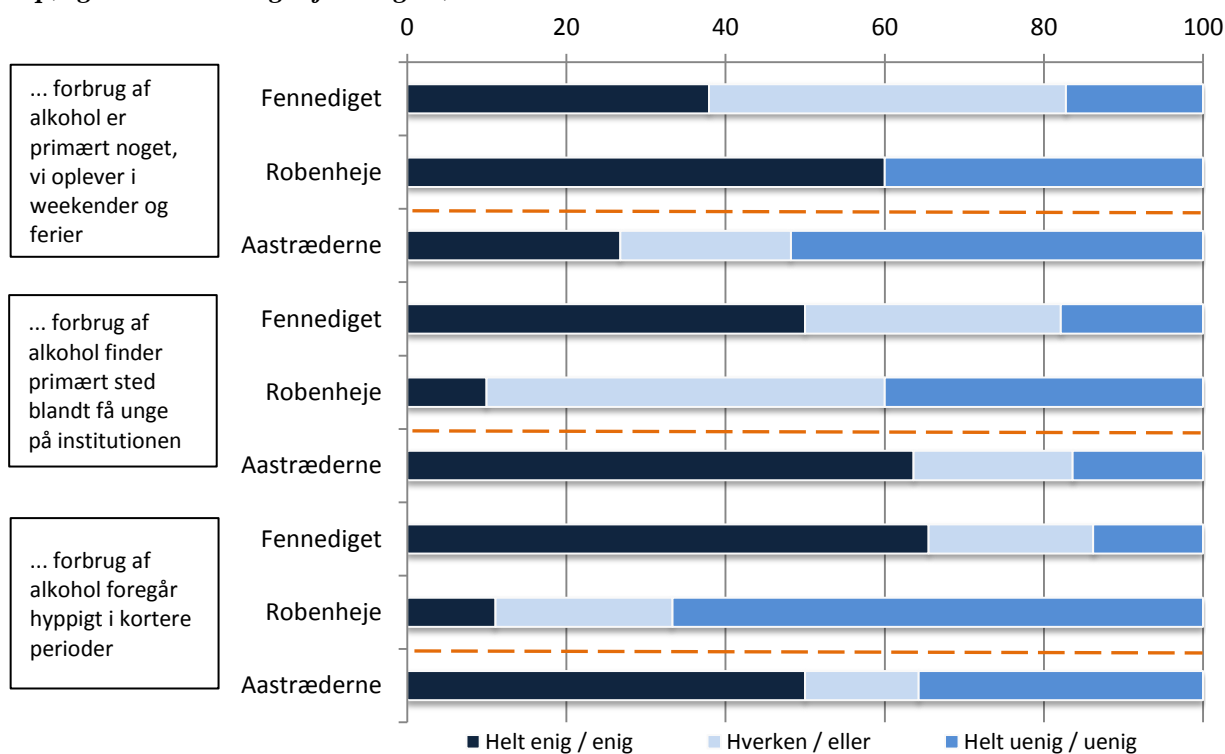
Spørgsmål om hvor ofte medarbejderen støder på alkoholbrug på institutionen

n = 96

Knap halvdelen (47 %) af alle respondenter støder på alkoholbrug én eller flere gange ugentligt, og 3 % oplever alkoholbrug dagligt. Som det fremgår, er der store forskelle institutionerne imellem. Flertallet (91 %) af respondenterne fra Robenheje støder på alkoholbrug på institutionen min. én eller flere gange ugentligt, mens respondenter fra Aastræderne fordeler sig i de tre svarkategorier. Fennediget adskiller sig ved, at halvdelen af respondenterne oplever alkoholbrug på månedlig basis og dermed sjældnere end de øvrige institutioner. Det kan delvis skyldes, at én institution i grupperingen af Fennediget har en yngre målgruppe.

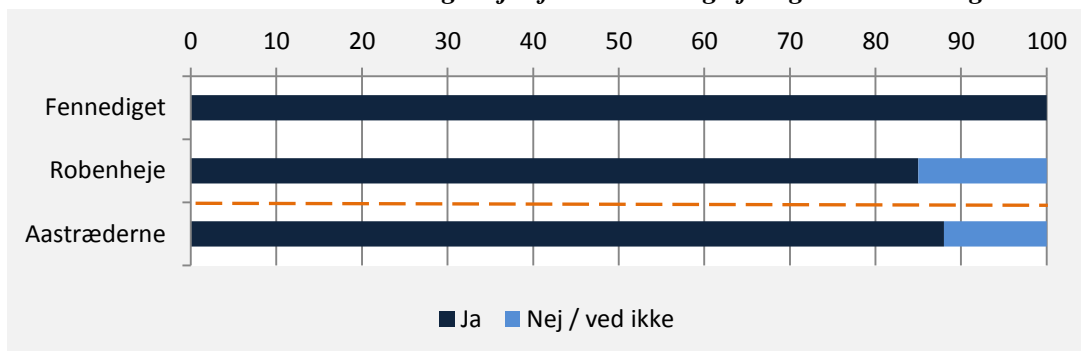
Tre spørgsmål om de unges forbrugsmønstre

n = 95/93/94

Overordnet set er der forskelle i besvarelserne institutionerne imellem, stor spredning i besvarelserne på den enkelte institution samt et højt antal 'hverken eller' besvarelser. Det indikerer, at de unges forbrugsmønstre for alkohol tilsyneladende opleves meget forskelligt på de involverede institutioner.

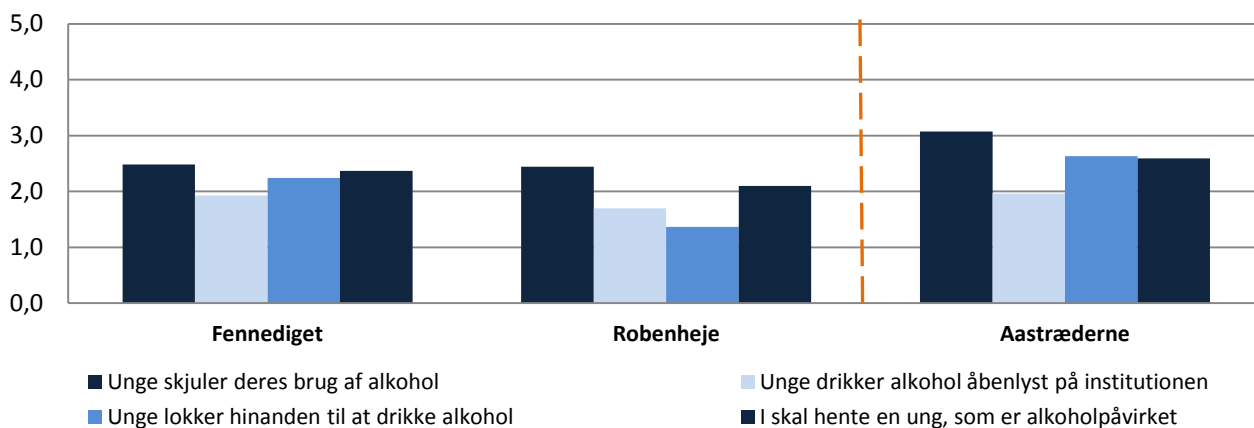
Spørgsmål om institutionen har klare retningslinjer for håndtering af unges alkoholbrug

n = 96

Flertallet af alle respondenter bekræfter, at institutionen har klare regler for, hvad man som medarbejder skal foretage sig, hvis man ser, eller har mistanke om, at en ung bruger, alkohol. Dog har en mindre andel under Robenheje (15 %) og Aastræderne (12 %) ikke kunnet svare bekræftende på disse spørgsmål.

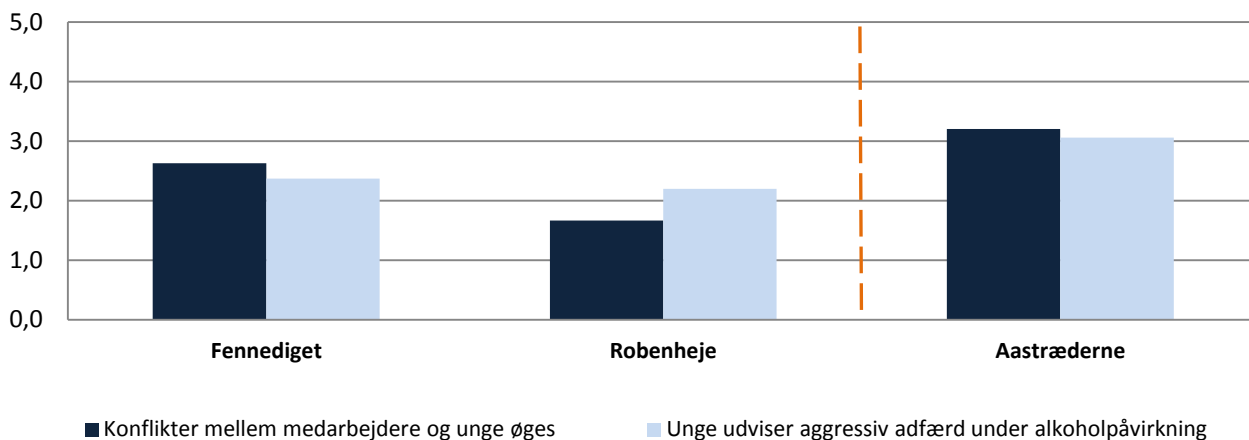
Tre spørgsmål om de unges individuelle adfærd og et spørgsmål om gensidig påvirkning

n = 89/89/86/86

Spørgsmålene om de unges individuelle adfærd og gensidige påvirkning besvares nogenlunde ensartet. Med scores primært omkring 2 må situationernes betegnes som 'sjældent' forekommende. Svarene fra Aastræderne med scores på omkring 3 indikerer, at situationerne opleves 'af og til'. Der er dog generelt stor spredning i besvarelserne fra Aastræderne, hvorfor søjlernes gennemsnit ikke er repræsentative for denne gruppering af institutioner.

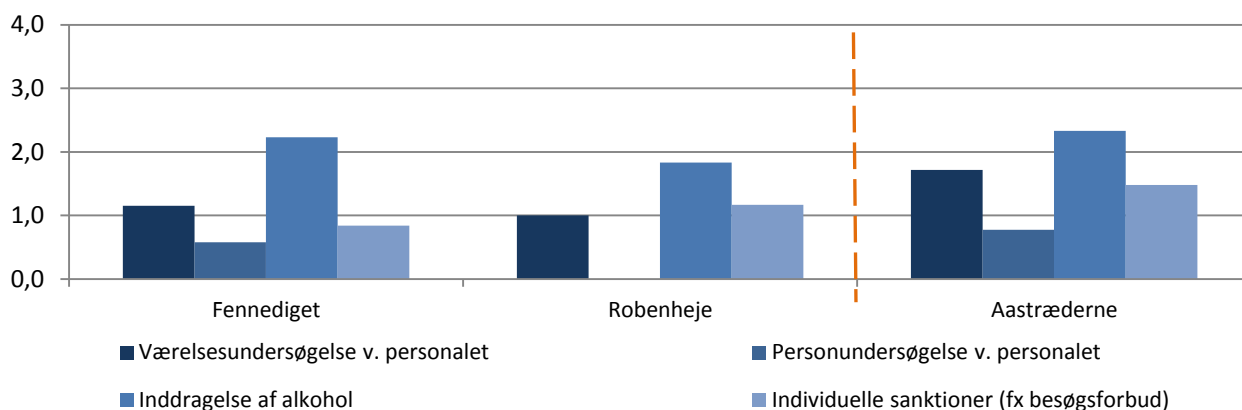
To spørgsmål om alkoholbrugets indflydelse på medarbejdernes arbejdsvilkår

n = 87/85

Spørgsmålene om alkoholbrugets indflydelse på medarbejdernes arbejdsvilkår besvares nogenlunde ensartet på institutioner under Fennediget og Robenheje. Med scores primært omkring 2, må situationernes betegnes som 'sjældent' forekommende. Aastræderne adskiller sig med scores omkring 3, hvorfor situationerne opleves 'af og til'. Der er dog stor spredning i besvarelserne fra Aastræderne på spørgsmålet, om unge udviser aggressiv adfærd under alkoholpåvirkning.

Fire spørgsmål om handlemuligheder ved unges alkoholbrug

n = 77/75/80/77

Inddragelse af alkohol er den hyppigst anvendte handling ved mistanke om alkohol, som dog kun anvendes 'af og til'. Aastræderne anvender yderligere værelsesundersøgelse ved personalet 'af og til'.

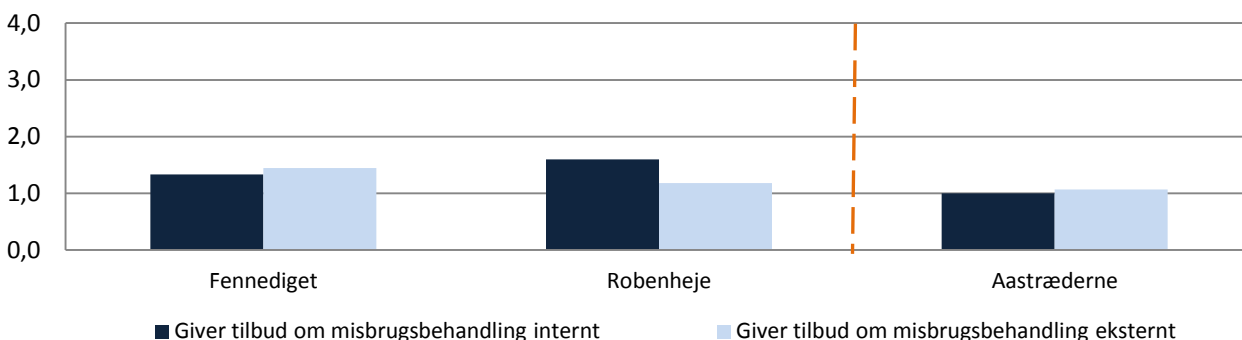
Robenheje adskiller sig ved aldrig at anvende personundersøgelse ved personalet, hvilket muligvis hænger sammen med, at de unge bor i selvstændige boliger på den ene institution. Interviewdeltagerne fra denne institution forklarede, at medarbejderne støtter de unge i at mestre en selvstændig hverdag, fx ved at lave aftaler med de unge og blive inviteret inden for, og ikke ved brug af sanktioner i de unges eget hjem.

Flere institutioner har gode erfaringer med at indgå specifikke aftaler med de unge om, at de selv afleverer deres alkohol til medarbejderne, indtil de skal ud og kan få det med:

"Når vores unge går i Netto og køber alkohol, så kommer de og afleverer det til os på kontoret. Når de går ud, kommer de, og henter det igen. På et tidspunkt havde de det på værelset, men da de fik at vide, at det ville blive konfiskeret, så fik vi det udleveret. Der har ikke været grund til at tage hårde midler i brug som fx rømning af værelser."

Denne fremgangsmåde for indlevering/udlevering af alkohol har derfor medført færre konflikter mellem medarbejdere og de unge omkring alkohol på de pågældende institutioner.

To spørgsmål om hvorvidt de unge tilbydes intern eller ekstern behandling for alkoholbrug

n = 68/74

Scores omkring 1-2 indikerer, at institutionerne 'sjældent' eller 'af og til' giver tilbud om intern eller ekstern behandling for alkoholmisbrug. Der er samtidig et højt antal 'ikke relevant', hvilket indikerer, at medarbejderne ikke vurderer, at de unges brug af alkohol som behandlingskrævende.

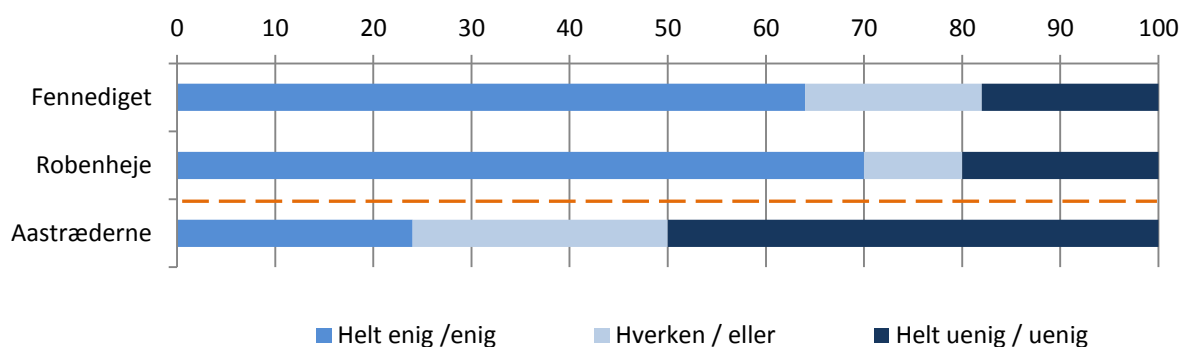
Flere interviewdeltagere forklarede, at de primært vurderer de unges alkoholbrug som udtryk for almindelige teenageadfærd uanset hyppighed. De har opfattelsen af, at institutionernes socialpædagogiske indsats er tilstrækkelig til at hjælpe de pågældende unge med at håndtere denne adfærd.

På én institution forklarer interviewdeltagerne, at alkohol kan være meget problematisk, fordi de unge negligerer, hvor farligt rusmidlet kan være. Disse medarbejdere har oplevet situationer, hvor unge har drukket sig så fulde, at de er blevet udsat for alvorlige krænkelser:

"Alkohol er et stort problem! Der er unge, som drikker sig hjernedøde stive, og de er jo ekstremt udsatte, når de render rundt i den der brandert, for det er meget meget tydeligt at se, at de er lette ofre. Der er nogle rigtig grimme historier her på stedet med unge, der har været igennem enorme krænkelser – voldsomme krænkelser – hvor alkohol har været overskriften."

Interviewdeltagerne forklarer videre, at risikoen for krænkelser forværres for unge <18 år, som grundet deres alder ofte bliver afvist i døren til beværtninger og derfor går rundt på gaderne i København. Medarbejderne bruger derfor meget tid på at snakke med de unge om, hvor farligt alkohol kan være og forsøger at lære dem at drikke mere kontrolleret og tage bedre vare på sig selv, når de er ude.

Spørgsmål om hash er mere udbredt end alkohol blandt de unge på institutionen

n = 92

Flertallet af respondenterne (> 64 %) fra Fennediget og Robenheje mener, at hash er mere udbredt end alkohol. Halvdelen af respondenterne fra Aastræderne er uenige i dette, hvilket er i overensstemmelse med, at de angiver at støde på alkohol hyppigere end hash. Samtidig har en fjerdedel svært ved at svare på dette spørgsmål, mens den sidste fjerdedel angiver hash som mere udbredt sammenlignet med alkohol.

Input fra interviewdeltagere bekræfter, at hash generelt opleves som mere udbredt end alkohol blandt de unge på institutionerne. Interviewdeltagerne oplever, at mange af de unge bruger hash til at falde i søvn om aftenen. Derudover er der mange unge, som ryger grundet psykiske vanskeligheder:

"Bevæggrundene for at ryge er ofte nogle psykiske problemer. Rigtig mange selvmedicinerer sig selv og kan finde ro ved det."

Andre peger på, at hash er et meget socialt stof, som gør det attraktivt for de unge at mødes om:

"Der er mange unge, som mødes om det og i forskellige lag. Det er hele tanken med at mødes, købe hashen, mixe den, ryge den – hvordan skaffer vi den næste? De bliver skæve og fjollede sammen".

Sidst forklarer enkelte interviewdeltagere, at de oplever stor sammenhæng mellem unge, som ikke er beskæftiget i form af uddannelse eller arbejde og hyppig hashrygning.

Opsummering: Alkohol på institutionerne

Art og omfang

Langt de fleste respondenter oplever alkoholbrug én eller flere gange ugentligt. De unges alkoholbrug er overvejende karakteriseret ved at foregå i kortere perioder, men udbredt blandt flere af de unge og ikke koncentreret blandt nogle få. Der er stor uoverensstemmelse på de enkelte institutioner i forhold til, om alkoholbrug primært foregår i weekender/ferier.

Det samlede billede bliver, at alkoholbrug er jævnlige forekommende på ugentlig basis på flertallet af institutionerne. Forbrugsmønstret tegner sig dog meget forskelligt mellem institutionerne. Et flertal af interviewdeltagerne betegner de unges alkoholbrug som udtryk for almindelig teenageadfærd.

Retningslinjer og handlemuligheder

Flertallet af respondenterne bekræfter, at der er 'klare regler' for, hvad man som medarbejder skal foretage sig, hvis man 'ser alkohol på institutionen' eller 'har mistanke om, at en ung bruger alkohol på institutionen'.

Respondenter på institutioner under *Center B* oplever 'sjældent', at de unge skjuler deres brug, lokker hinanden til at drikke alkohol, drikker alkohol åbenlyst på institutionen, og at de skal hente en ung, som er alkoholpåvirket. Respondenterne under *Center C* angiver, at de oplever disse situationer 'af og til'.

På Sylehøjen og de tre institutioner under *Center C* oplever respondenterne, at alkohol giver anledning til konflikter mellem medarbejdere og unge 'af og til' og 'jævnligt'. Institutionerne under *Center C* oplever også, at alkoholbrug medfører aggressiv adfærd blandt de unge 'af og til' og 'jævnligt'.

Overordnet set giver det et indtryk af, at respondenter fra *Center C* hyppigere oplever situationer, hvor unges alkoholbrug medfører uhensigtsmæssige konsekvenser vedrørende konflikter og den unges adfærd.

Respondenterne benytter sig kun 'sjældent' eller 'af og til' af en eller to sanktionsformer ved mistanke om alkohol, hvoraf inddragelse af alkohol er den hyppigst anvendte handling. Kildeager adskiller sig ved også at anvende værelsesundersøgelse ved personalet 'af og til' og individuelle sanktioner 'ofte'.

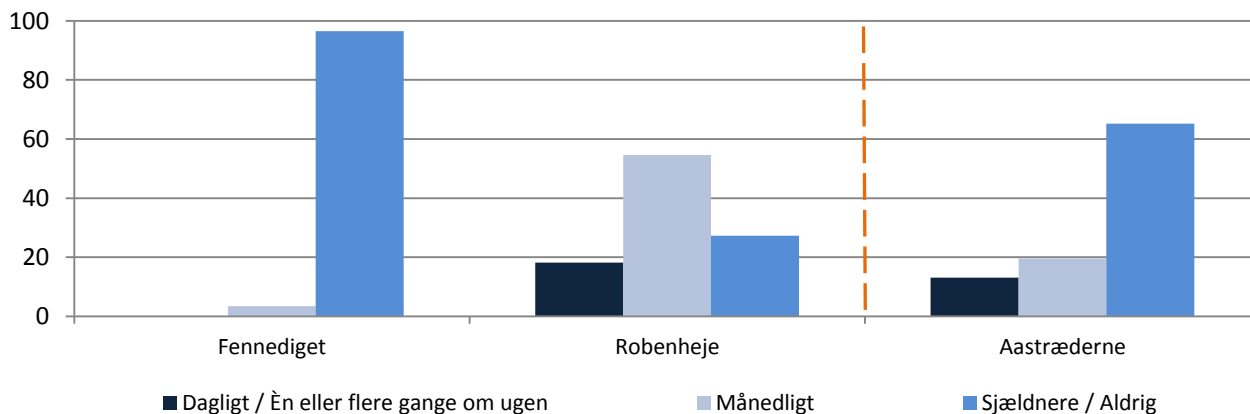
Flertallet af respondenterne angiver, at de 'sjældent' giver tilbud om intern misbrugsbehandling, mens Engdraget, Nygårdsbakke og Agergård tilbyder dette lidt hyppigere. Institutionerne giver næsten alle tilbud om ekstern misbrugsbehandling 'af og til' og dermed lidt hyppigere end interne tilbud. Forskelle mellem institutionerne og stor spredning i besvarelserne på den enkelte institution kan dels skyldes, at ikke alle institutioner har kompetencer til at tilbyde intern misbrugsbehandling og dels, at institutionernes organisering bevirker, at medarbejdere kan være tilknyttet unge med forskellige problematikker og behov.

Samlet set tyder den begrænsede brug af både intern og ekstern misbrugsbehandling på, at de unge generelt ikke udvikler et problemgivende forbrug af alkohol. Enkelte interviewdeltagerne oplever derimod, at det er problematisk, at nogle unge drikker sig meget fulde i weekender, som har resulteret i, at de er blevet udsat for voldsomme krænkelser. Det er derfor vigtigt, at medarbejdere er meget opmærksomme på at lære de unge at drikke kontrolleret og tage vare på sig selv, når de er påvirkede af alkohol.

6. Hårde stoffer på institutionerne

I det følgende bliver respondenternes vurderinger af hårde stoffer på institutionen beskrevet. Kun få og udvalgte spørgsmål er medtaget grundet et højt antal af 'ved ikke' og 'ikke relevant' besvarelser. Mulig forklaring på dette fremgår i opsummeringen sidst i dette afsnit.

Spørgsmål om hvor ofte medarbejderen støder på brug af hårde stoffer på institutionen

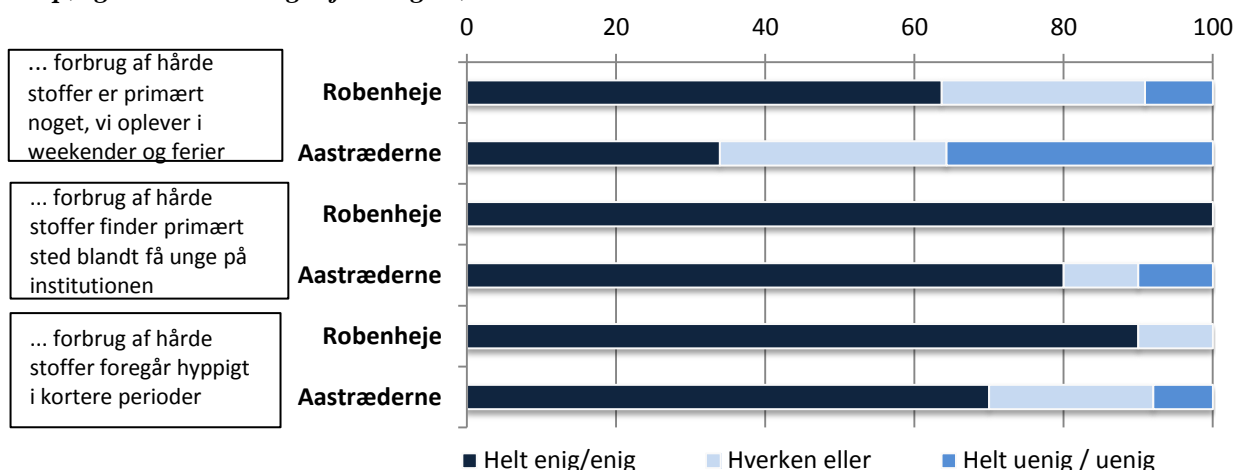
n = 86

Som det fremgår, er der store forskelle mellem institutionerne. Næsten alle respondenter fra Fennediget angiver, at de 'sjældent' eller 'aldrig' støder på hårde stoffer på deres institutioner, hvilket gælder for flertallet af respondenter på institutioner under Aastræderne. Cirka hver femte respondent fra Aastræderne oplever hårde stoffer månedligt, mens en mindre andel (13 %) oplever dette minimum én gang om ugen.

Robenheje adskiller sig ved, at cirka hver femte respondent oplever hårde stoffer månedligt minimum én gang om ugen, og over halvdelen (55 %) på månedlig basis.

Institutionerne under Robenheje er karakteriseret ved at være målrettet ældre unge, mens institutionerne under Aastræderne er karakteriseret ved at være målrettet unge med særligt svære psykiske udfordringer. Det giver et samlet billede af, at hårde stoffer forekommer i varierende omfang på institutioner med disse målgrupper.

Tre spørgsmål om de unges forbrugsmønstre

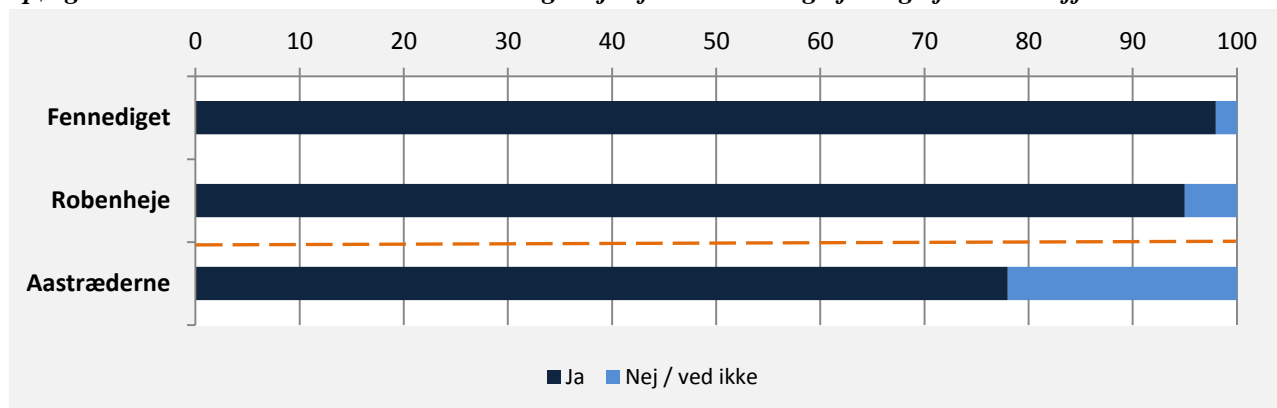

n = 67/59/56¹⁵

Langt de fleste respondenter fra Robenheje og Aastræderne angiver, at brug af hårde stoffer primært forekommer i weekender/ferier, finder sted blandt få unge på institutionen og forekommer i kortere perioder. Flere interviewdeltagere fra disse institutioner oplever, at disse unge overvejende eksperimenterer med hårde stoffer og med tiden stopper dette brug af sig selv.

Aastræderne adskiller sig dog ved, at der er en nogenlunde ligelig fordeling mellem respondenter i de tre svarkategorier på spørgsmålet, om brug af hårde stoffer hyppigst foregår i weekender/ferier. Respondenterne har således meget forskellige opfattelser af dette udsagn. Svarene fra Robenheje adskiller sig ved, at alle respondenterne er 'helt enige/enige' i, at brug af hårde stoffer primært foregår i kortere perioder.

Spørgsmål om institutionen har klare retningslinjer for håndtering af brug af hårde stoffer

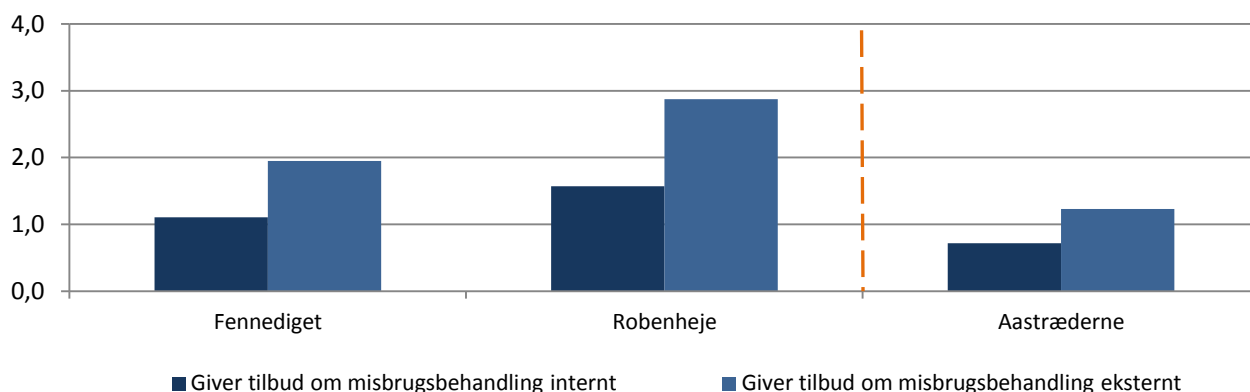

n = 96

Langt de fleste respondenter (>95 %) bekræfter, at der er 'klare regler' for, hvad man som medarbejder skal foretage sig, hvis man 'ser hårde stoffer på institutionen' eller 'har mistanke om, at en ung bruger hårde stoffer på institutionen'. Undtagelsesvis er institutioner under Aastræderne, hvor cirka hver femte (22 %) ikke har kunnet besvare bekræftende på disse spørgsmål.

¹⁵ Kun grupperede institutioner (n = 68), hvor flere respondenter oplever hårde stoffer min. 'månedligt' er medtaget.

Spørgsmål om de unge tilbydes intern og ekstern behandling ved misbrug af hårde stoffer

n = 33/38

Der er et højt antal 'ikke relevant' besvarelser for Aastræderne på begge spørgsmål. Det stemmer overens med, at respondenterne angiver, at forbruget er koncentreret blandt få unge og på månedlig basis.

Robenheje tilbyder 'ofte' ekstern behandling til unge, som bruger hårde stoffer. Interviewdeltagere fra institutionerne forklarer, at få af de unge har et eksperimenterende brug af hårde stoffer på månedlig basis. For enkelte udvikler det sig, fordi "hårde stoffer er farlige". Nogle unge kommer til at skyldte penge til kriminelle grupperinger med risiko for, at den unge kan føle sig nødsaget til at begå kriminalitet, og at det kan være risikabelt for den unge at færdes i specifikke bydele. Institutionerne håndterer dette ved fx at flytte de unge geografisk og/eller tilbyde afrusningstur og eksternt behandlingstilbud.

Opsummering: Hårde stoffer på døgninstitutionerne

Respondenter under Fennediget oplever generelt ikke hårde stoffer blandt de unge. Anderledes er billedet for Aastræderne og Robenheje, hvor hhv. 13 % og 20 % oplever hårde stoffer minimum én gang om ugen, og hhv. hver femte og lidt over halvdelen på månedlig basis. Det indikerer, at hårde stoffer forekommer i varierende omfang på institutioner målrettet ældre unge og unge med særligt svære psykiske udfordringer.

Det samlede indtryk af forbrugsmønsteret af hårde stoffer på de i alt fem institutioner er, at brugen primært finder sted blandt få unge og koncentreret omkring weekender/ferier.

Medarbejdere under Robenheje forklarede til fokusgruppeinterviewet, at de af og til har unge, som udvikler et problemgivende brug af hårde stoffer med stiftelse af gæld til kriminelle grupperinger. I disse situationer iværksætter institutionerne hurtigt en evakueringsplan for den unge for at hindre yderligere eskalering af problemer som fx kriminalitet og kompromittering af den unges sikkerhed.

Langt de fleste respondenter (>90 %) bekræfter, at der er 'klare regler' for, hvad man som medarbejder skal foretage sig, hvis man oplever eller har mistanke om hårde hårde stoffer på institutionen. Undtagelsesvis er Aastræderne, hvor cirka hver fjerde ikke har kunnet besvare bekræftende på disse spørgsmål.

Respondenterne blev – ligesom for alkohol og hash – bedt om at svare på en række spørgsmål omkring hårde stoffer, som ikke er illustreret grundet et højt antal 'ved ikke' og 'ikke relevant' besvarelser. Mulige forklaringer på dette er dels, at flertallet af respondenterne oplever, at kun få unge bruger hårde stoffer, hvorfor mange af spørgsmålene kan opleves som irrelevante. Dels at medarbejderne kan have svært ved at vurdere, om de unge bruger hårde stoffer og dermed også eventuelle konsekvenser af dette.

7. Tematisk bearbejdning af løsningsforslag og input fra fokusgruppeinterviews

Spørgeskemaundersøgelserne inkluderede et åbent spørgsmål, hvor respondenterne blev opfordret til at give "forslag til løsninger, der kan hjælpe din arbejdsplads med at tage hånd om hashproblemer på institutionen." Derudover blev der gennemført i alt seks gruppeinterviews med repræsentanter fra 12 af de 15 involverede institutioner med det formål, at disse repræsentanter kunne uddybe deres erfaringer med at håndtere rusmiddelproblematikker på deres institution samt oplevede problematikker.

I dette afsnit vil undersøgelsens resultater blive fortolket under nogle temaer, som har vist sig interessante i løbet af databehandlingen, og som kan bidrage til at belyse hvilke faktorer, der har betydning for medarbejdernes muligheder og tilgange til rusmiddelproblematikker. Fokusgruppeinterviewene peger blandt andet på forskelle i målgrupper og pædagogisk tilgang med betydning for medarbejdernes muligheder og tilgange til problematikken.

Generelle og dernæst specifikke erfaringer og problematikker vil blive behandlet først for Center A og dernæst for Center B og C.

Center A

31 respondenter (31,6 %) fra Center A benyttede muligheden for at give "forslag til løsninger, der kan hjælpe din arbejdsplads med at tage hånd om hashproblemer på institutionen." Respondenternes kommentarer og input fra de to interviews er blevet systematiseret i følgende syv temaer:

- Viden og kompetencer
- Kontrol og sanktioner
- Politikker og regler
- Vilkår og inddragelse af eksterne parter
- Også U-turn rammer et loft
- Omfang og handling
- Pædagogisk tilgang definerer handlemuligheder og dilemmaer

Center B og C

24 (25 %) respondenter fra Center B og C benyttede muligheden for at give "forslag til løsninger, der kan hjælpe din arbejdsplads med at tage hånd om hashproblemer på institutionen." Respondenternes kommentarer og input fra de fire interviews er blevet systematiseret i følgende syv temaer:

- Håndtering af rusmiddelbrug- og problematikker på institutionerne
- Tid til at beslutte fælles fodslag
- Flere magtbeføjelser vil forhindre tillidsfulde relationer til de unge
- Forebyggelse af negativ ungekultur og smitteeffekt

To specifikke problematikker på institutioner under center B

- Bedre behandlingstilbud til dobbeltdiagnosticerede unge
- Behov for at eksterne tilbud hænger sammen

En specifik problematik på institutioner under center C

- Klarere linjer for hvilke institutioner der kan håndtere unge med misbrugsproblematikker

Tematisk bearbejdning af kvalitative input fra medarbejdere under Center A

Viden og kompetencer

Kommentarer fra spørgeskema

Det emne, der oftest blev berørt i medarbejdernes besvarelser, var spørgsmålet om medarbejdernes viden om rusmidler og kompetencer til at reagere på et eventuelt rusmiddelbrug blandt institutionernes unge.

Det blev således foreslået, at man skulle tilbyde *"kurser i misbrug og terapiformer"*, *"mere input vedr. hash og påvirkning på de unge og de problematikker som det medfører"* samt *"stofeducation til kollegaer og unge. Jævnlig samtaler med kollegaer og unge omkring hashrygning"* eller *"uddannelse af personale (især en fælles) om, hvordan hashen påvirker"*.

Andre besvarelser opfordrede til *"videndeling mellem institutioner, rusmiddelcentre eller andre tilbud som har erfaring med rusmidler og arbejdet hermed"* eller *"eksempler på andre institutioners håndtering af problemerne, hvor de arbejder struktureret med håndteringen af problemet"*.

På enkelte institutioner havde man allerede erfaring med kurser og kompetenceløft gennem det såkaldte PAV projekt¹⁶. Erfaringerne hermed syntes overvejende positive: *"PAV er et fantastisk initiativ. At gå i dialog med den unge, om dennes forbrug af hash, frem for at forsøge at opretholde en nul-tolerance politik, er vejen frem."*

Men der blev også ytret ønske om, at kompetenceløft af denne art får kontante konsekvenser: *"Send flere ansatte på U-turns kursus. Og giv de som har gennemført kurset - og dermed automatisk lægger flere timer på arbejdspladsen end skemalagt, - den lønforhøjelse de har bedt om! (Må vi endnu engang minde jer om at [institution] gav deres ansatte på U-turn/PAV-kursus lønforhøjelse fra 1. kursusdag)."*

Til gengæld var ikke alle tilfredse med projektets navn: *"Hold op med at kald det for "Projekt Andre Valg" - det lyder SÅ frelst, og mange unge bakker ud når de hører det navn. Til forskel fra "U-turn" som de responderer positivt på!"*

Input fra fokusgruppeinterviews

I de to fokusgruppeinterviews blev deltagerne fra de fem institutioner spurgt om deres eventuelle behov for øget viden, og hvad denne viden skulle bruges til. De forklarede, at de jævnligt oplever, at de med nuværende viden og kompetencer kan have svært ved at håndtere unge, som hyppigt bruger hash:

"Jeg synes, at vi gør meget, men der kan godt være situationer i dagligdagen, hvor man tænker, at man godt kunne være lidt bedre klædt på, synes jeg".

Mange af de unge har gennem deres opvækst skullet forholde sig til rigtig mange og nye professionelle voksne, hvorfor de er meget trætte af voksenkontakt. Personalet har derfor vanskeligheder med at motivere de unge til at starte i ekstern misbrugsbehandling. Deltagerne mente, at mere efteruddannelse af personalet ude på institutionerne vil styrke deres håndtering af unge med sværere misbrugsproblematikker, da nogle unge kun får den misbrugsbehandling, som institutionerne kan tilbyde:

¹⁶ Projekt Andre Valg. Se evt. en beskrivelse af dette projekt her:

<http://vidensportal.servicestyrelsen.dk/temaer/ungemedmisbrug/udvikling/misbrugsbehandling-til-unge-anbragt-paa-sikrede-institutioner>

"Det eneste jeg kan gøre, når jeg rammer grænsen ift. muligheder, metoder, pædagogiske rutiner og misbrugsarbejde, så kan jeg sige, "jamen så skal du gå i U-turn". Og så er der en anden der overtager, og så står den unge igen: forfra. Og de unge har ikke lysten til "forfra". Hvis man kunne flytte behandlingen helt ud på institutionen, hvor man som her hos os, har en medarbejder som er TA'er, en medarbejder som er arbejdsmiljørepræsentant, og så kan man have en, som er behandler på stedet."

Repræsentanter oplevede, at flere samtidige behandlingsforløb dels medfører, at den unge spiller behandlerne ud mod hinanden og dels, at den unge selv kan blive forvirret over de forskellige behandlingstilgange og usikker på, hvilke udmeldinger denne skal bekende sig til.

Én institution afbryder unges eventuelle forløb hos andre behandlingssenheder ved indskrivning dels for at sikre en ensartet behandling, og dels for at indfri forventningerne til institutionens kompetencer:

"De unge kan godt være tilknyttet en behandlingssenhed, fx U-turn, når de kommer. Men typisk så faser man jo så ind i en ny behandling her på institutionen. Min erfaring generelt – ikke kun U-turn – det er, at hvis der er for mange behandlere i spil, så kan det vanskeliggøre en ensrettet behandling. Det er også derfor, at prisen er næsten 4000 kr. i døgnnet. Så skal vi ikke have hjælp udefra. Det skal vi kunne selv."

Deltagerne synes, at der er meget begrænset viden om, hvordan man bedst arbejder med unges hashbrug på døgninstitutioner, hvorfor det er oplagt at opsamle og udveksle erfaringer institutionerne imellem:

"Der mangler dokumenteret viden fra dem, som rent faktisk arbejder med det. Simpelthen at få samlet viden ind fra institutioner med kriminelle og misbrug ift., hvad der fungerer hos de forskellige og så afholde nogle faglige dage! Vi er eksperterne på området, for det er os, der er i det hver dag."

Overordnet set gav deltagerne udtryk for, at der er behov for at styrke institutionernes lokale kompetencer i forhold til behandling af unge med hashbrug. Dels ønsker nogle unge ikke at følge et eksternt behandlingstilbud, hvorfor disse unge kun får den misbrugsbehandling, institutionen kan give dem. Dels har intern behandling flere fordele – fx at de unge ikke har flere behandlere og forskellige behandlertilgange. Sidst er der et udbredt ønske om at opsamle erfaringer og foranstalte videndeling institutionerne imellem for at udvikle effektive metoder og tilgange.

Kontrol og sanktioner

Kommentarer fra spørgeskema

Næst efter spørgsmålet om viden og kompetencer fylder medarbejdernes muligheder for at kontrollere og handle på et konstateret forbrug af hash – eller mistanke derom - mest i de åbne besvarelser.

Kontrolmulighederne, der nævnes, inddrager i de fleste tilfælde politiet: *"Mere samarbejde med politiet, hunderansøgning, evt. koordineret med de andre institutioner". "Hvis der ofte var politi med trænedede hunde, til at gennemgå huset, ville vi måske få fjernet en del af problemet". "Kunne være rart at være sikker på, at politiet ville dukke op med en hund en gang imellem". "Der burde være et kommunalt samarbejde med ordensmagten om jævnlige besøg med hunde".*

Nogle besvarelser påpeger at inddragelse af ordensmagten ved kontrolopgaverne - eller andre, der til daglig er længere væk fra de unge - kan gøre det lettere for medarbejderne selv at opnå en relation til den unge, så de bedre kan hjælpe den unge: *"Derved gøres medarbejderne ikke til skurke, da det er kommunen og ikke medarbejderne, der sørger for, at de kommer ud og undersøges. På den måde kan ingen institutio-*

ner gemme sig". "Hvis vi skal have en chance for at nå ind under huden på de unge og afhjælpe deres hash-problematikker, så er det naivt at tro at vi kan være "politimanden" først. Evt. kunne lederne jo være dem som ransagede. Måske de endda kunne komme på kursus! Køb jeres egen narkohund. Det er faktisk ikke ulovligt".

Andre besvarelser tyder ikke på, at respondenterne tager afstand fra at skulle være dem, der foretager kontrollen. Her påpeger man i stedet de begrænsede muligheder for en effektiv kontrol:

"Lovgivningen og magtanvendescirkulæret giver i nuværende form ikke mulighed for at lave ordentlige undersøgelser på de unge. Derudover er det ikke muligt at fjerne fx et joint med magt, hvis ikke den unge selv vil aflevere den. Der mangler afskærmning af institutionen fra medbringelse af hash. Fx vil et hegn kunne hjælpe med adgangs- og udgangskontrol. De unge kan bare forlade institutionen og hente hash selvom de voksne siger at de ikke må gå nogen steder. De kommer tilbage med hash og har ofte begået ulovligheder for at få det. Hvis man havde mulighed for at tilbageholde de unge, kunne man vise omsorg for dem og mindske deres forbrug på institutionen". "Sanktioner med fysisk magt skal forbydes over hele linjen, men følges op af øget beføjelser til at administrere deres (de unges) pengeforbrug". "Klarere regler, større muligheder for at kropsvisitere den unge, den unges værelse og konfiskere hash. Mere brug af narkohunde. Mulighed at holde den unge adskilt ved afrusning eller hvis den unge er påvirket". "Handlemuligheder til fx at konfiskere, hvis der opdages, at en ung har hash på institutionen og evt. giver det til andre unge".

En af besvarelserne fremstiller situationen som et paradoks og foreslår en nærmere undersøgelse af mulighederne: "Hvordan håndterer [vi] det paradoks, at der er hashrygning på institutionen, og vi reelt ikke har nogen sanktionsmulighed. Arbejdsgruppe som går i tænketank om, hvordan vi håndterer situationerne til dagligt - denne arbejdsgruppe skal bestå af folk, der arbejder på institutionerne og fagfolk".

Undersøgelsen har i sin præsentation og gennem sine spørgsmål lagt op til at medarbejderne svarede ud fra egne erfaringer og holdninger. Det kan derfor ikke komme som nogen overraskelse, at også de åbne spørgsmål afspejler dette. Spørgsmål om medarbejdernes viden, kompetencer og handlemuligheder lægger sig jo tæt op ad medarbejdernes daglige arbejdsvilkår og fylder derfor mest i besvarelserne.

Input fra fokusgruppeinterviews

I fokusgruppeinterviewene blev deltagerne bedt om at uddybe institutionernes samarbejde med, og brug af, politiet i forbindelse med konfiskering af hash. Særligt to af institutionerne benytter sig af at tilkalde politiet for at sende en signalværdi til de unge om, at hash ikke bliver accepteret på institutionen:

"De gange vi har forsøgt at sanktionere, har vi bedt politiet om at komme med narkohunde. For at vise de unge, at vi tager det her alvorligt: "Hvis I har hash her, så forsøger vi at gøre, hvad I kan for at finde det, så I ikke kan ryge det her"".

Disse repræsentanter forklarede samtidig, at det kan være en balancegang at bruge politiet som en sanktionsmulighed. For hyppige besøg af politiet kan nemlig bevirke, at de unge bliver væk fra institutionen, hvor medarbejderne ikke kan hjælpe dem:

"Men hvis man sætter for mange hunde ind og for ofte, så ender det med, at de går og bliver væk i længere tid. Og vil vi hellere have, at de ryger en lille smule hos os, eller vil vi have, at de er ude hos vennerne, hvor det hele er, og de ryger sig knokleskæve fem dage i træk."

Selvom de på institutionerne skal konfiskere de unges hash, så oplever de, at det ofte drejer sig om for små mængder til, at de kan få politiet til at komme ud på institutionerne og varetage denne opgave:

"Hvis vi ringer til politiet og spørger, om de vil komme herud og tage hash fra en ung, så spørger de, hvor meget det er. Så svarer jeg, at jeg vil tro omkring et gram, og så siger de "glem det". Når politiet møder en ung med x antal gram hash på sig, så sker der faktisk heller ikke noget ved det. Men bare der er antydning af lugten af hash, så leger vi politibetjent på en eller anden måde, som vi jo skal! Så på den måde forventes det faktisk, at vi skal løse en opgave med færre beføjelser end politiet men med striksere rammer og regler."

Særligt én repræsentant problematiserede, at medarbejdere skal konfiskere hash på fra de unge uanset mængde på trods af, at de unge faktisk har ordensmagten på deres side. Denne diskrepans giver af og til anledning til usikkerhed om, hvor konsekvent medarbejderne skal håndhæve nultolerancepolitikken over for de unge på institutionen:

"De unge kan jo sige, hvorfor må du tage det, når politiet ikke engang må? Så siger vi: "Det er husets regler". Så siger han: "okay, så går jeg nu". Så siger vi: "nej, du har været inde i huset med det, så du er inde nu". Den unge: "jamen jeg går nu". Og så er man i et dilemma, hvor hvis jeg lader den unge gå, så er jeg faktisk på lovens side. Men ift. husreglerne vil jeg komme på bagkant".

En af årsagerne til, at nogle institutioner fravælger brug af politiet som handlemulighed, synes altså at være, at de unge har for små mængder hash på sig til, at politiet vil konfiskere det.

Politikker og regler

Kommentarer fra spørgeskema

Nogle respondenter har forholdt sig til institutionernes mere generelle regler og politikker samt til mulighederne for inddragelse af eksterne parter.

Der er forslag om at unge skal være 'forbehandlede' inden indskrivning: *"De unge skal være afruset inden deres ophold på hos os".*

Der er ønske om klarere retningslinjer: *"At der kommer klare retningslinjer for hvad der skal gøres, når der for eksempel bliver røget på værelserne. At der kommer nogle konsekvenser når den unge bliver taget i åbenlyst brug af hash."*

Der er ønske om at handlekompetencer udvides. Og at det derved bliver nemmere at agere hurtigt i givne situationer: *"Mere ansvar til personalet der er på arbejde til at tage flere beslutninger i tidspunkter hvor lederen ikke er tilstedet. Der det som regel er om aften eller weekend de unge ryger hash."*

Der er ønske om, at institutionerne afsætter mere tid til / prioriterer problemafdækning: *"Der skal afsættes tid til at få gennemarbejdet, en plan for de unge der er bruger af hash. Løbende bindende samtaler, samt evt. mere viden til personalet. Vi kan altid blive klædt bedre på til at håndtere de unges forbrug af hash. Få udarbejdet en køreplan, som den unge ved bliver i sat i gang, når vi oplever et forbrug hos de unge". "Jeg mener man skal tale med den unge om det man ser og oplever. Jeg mener man konstruktivt kan arbejde med flere metoder, men grundlæggende tror jeg hashforbrug er symptom på noget og det "noget" skal først afklares/undersøges så en målrettet indsats kan iværksættes."*

En enkelt besvarelse sætter spørgsmålstegn ved institutionens kontraktpolitik: *"Når de unge flytter ind i vores afd. skriver de under på en kontrakt, hvor der bl.a. står, de ikke må indtage stoffer. Jeg mener ikke, kontrakten får den unge til at rykke sig positivt, men derimod den unges refleksion."*

Der er en enkelt besvarelse, der sætter problematikken ind i en overordnet samfundsmæssig kontekst: *"Lovliggørelse fra politisk side til folk > 21 år vil forhindre mange helt unge i at få adgang til hash. Væk fra skræmmekampagner (de unge selv har for meget selvindsigt i stoffet, og afsender mister al troværdighed)"*.

Input fra fokusgruppeinterviews

I fokusgruppeinterviewene blev deltagerne bedt om at uddybe eventuelle retningslinjer og håndtering af konkrete situationer, hvor unge tages i at ryge eller opbevare hash på institutionen. De fortalte alle, at der er nultolerancepolitik, hvorfor hash på institutionerne skal konfiskeres. Deltagerne har dog alle oplevet situationer, hvor medarbejdere med udgangspunkt i personlige holdninger til hashens skadelighed har fra-valgt at stoppe en ung i at ryge eller konfiskeret den unges hash. Deltagerne har ligeledes erfaret, at forskellige praksisser blandt personalet i høj grad skader behandlingen af de unge:

"Det vigtige er, at der ikke findes én i personalegruppen, som er sindssyg liberal og ligeglad. Altså så skal alle tænke sådan. Det er rigtig vigtigt, at man har den samme forståelse. For ellers er det hele ødelagt, hvis én kommer ind fra højre og siger: "Det er sgu okay, at du tager et hvæs"."

På enkelte institutioner har de stor gavn af at bruge medarbejdernes personlige holdninger på personale-møder i diskussioner om, hvordan specifikke situationer bør håndteres på institutionen. Uanset personligt ståsted sørger personalet dog altid for at være enige rent fagligt:

"Nogle kolleger synes, at det skal være forbudt hele vejen rundt nærmest med dødsstraf. Andre røg selv som unge, og nogle pædagoger ryger hash som voksne. Men fagligt er vi enige om det. Når vi har P-møder om det, er vi enige. Og mangfoldighed af meninger sikrer, at man medtager alle aspekter i en vurdering".

Én institution har udviklet en klar procedure for håndtering af unge som tages i at ryge eller opbevare hash. Udover at medarbejderne skal konfiskere hashen, skal de indberette hændelsen, som udløser en samtale mellem den unge og en af institutionens ledere. De har gode erfaringer med denne fremgangsmåde, da både medarbejdere og de unge oplever, at der aktivt og konsekvent bliver taget hånd om hashbruget:

"Hvis man bliver knaldet i at ryge hash, så udløser det en samtale med viceforstanderen eller forstanderen. Der bliver den unge gjort bekendt med de regler, der er i huset, at de har underskrevet, at de vil overholde dem – og hvad vi kan gøre, så den unge overholder det en anden gang, så det ikke sker igen."

På institutioner uden faste procedurer udtrykker deltagerne usikkerhed om, hvordan og hvor konsekvent situationer med unge, der ryger hash, bliver håndteret:

"Hvis det bare er alles ansvar, at vi skal tage den, når den er der. Så bliver den bare ikke taget så meget... Og jeg synes heller ikke, at det bliver professionelt nok eller dybdegående nok. Jeg kunne godt tænke mig, at vi fik lidt mere viden... og en måde at arbejde med det på."

En fælles faglig linje og klare procedurer for håndtering af situationer, hvor unge tages med hash, bevirker tilsyneladende, at medarbejderne altid vælger at reagere frem for at ignorere problematikken. Dette skaber større tiltro medarbejderne imellem samt større tiltro til, at den unge får den rette hjælp.

Vilkår og inddragelse af eksterne parter

Kommentarer fra spørgeskema

De besvarelser, der nævner inddragelse af eksterne parter, nævner først op fremmest "politi, forældre, skolen og de sociale myndigheder."

Øget kontakt til familie og netværk er det, der oftest nævnes: "Øget samarbejde mellem personalet, familie/netværk". "Indkald forældrene til samtale og holde et forældre møde, sammen med den unge (B&B kan opstå). Have flere samtaler med de unge omkring deres hash rygning". "Vi har faktisk en mulighed for at bringe "lokalmiljøet" ind til de unge som er på [institution]. Hvis vi da vidste noget om det! Eks. Er det fx en lillebror til en ung på [institution], som er oppe og vende i SSP-samarbejde. Ville det så ikke være relevant, at pædagogerne på [institution] kan gå i dialog med den unge indsatte herom?". "Forældre kontaktes. Konsekvenser - blandt andet lukning af besøg af venner."

Inddragelse af ekstern ekspertise i konkrete sager nævnes: "Jeg kunne godt tænke mig en form for kontakt til U-turn eller andre steder som kunne komme på besøg for at give erfaring til håndteringen/tilgange til hash. Gennemgå de episoder vi har med hash. Give sparring til problematikken når den unge er til stede og i / efter vi har en ung med misbrug af hash. Tænke i andre måder at håndtere hash på: Brugte andre tidligere misbrugere af hash til at komme på besøg og fortælle om deres liv med hash (både til os og de unge). Opsøge de unge som har hashmisbrug med mere forståelse for problematikken (ved indskrivning for at lægge en klar plan/fremtid). Lære tiltag for de forskellige unge (hvor meget de ryger, hvornår de ryger, hvor de kan ryge og fremtiden for dem.) Ikke gøre tilfældige ting hver i sær, men bruge den viden vi kan få / har."

Men den eksisterende, eksterne ekspertise beskrives også i et tilfælde som værende mangelfuld: "Der mangler nogle ordentlige tiltag/alternativer til de eksisterende tilbud til fx afrusning, terapi m.m. Der mangler generelt mulighed for afrusning eller mulighed for at "lukke" unge inde, som ikke selv kan styre deres misbrug og derved få dem afruset. Vi ved ofte ikke om deres medicin har den rette virkning, da de kan være påvirket af hash dagligt."

Input fra fokusgruppeinterviews

I fokusgruppeinterviewene blev deltagerne spurgt om, hvilke eksterne hjælpe- og behandlingsmuligheder de benytter, og hvilke muligheder der mangler.

Deltagerne understregede, at man på alle institutionerne har særlige udfordringer, når det gælder dobbelt-diagnosticerede unge. Institutionerne er hårdt ramt af, at offentlige psykiatriske tilbud ikke vil udrede personer, som har et misbrug, hvorfor disse unge ikke modtager den nødvendige behandling:

"Der er brug for mange flere behandlingsinstitutioner og -muligheder. Bl.a. hvor du kombinerer svær diagnostisk lidelse med misbrug. Hvor går du hen?"

Dette forhold kan have alvorlige konsekvenser for den unges udvikling, hvorfor enkelte af institutionerne har set sig nødsaget til på eget initiativ, og delvis med egne midler, at etablere et samarbejde med en psykiater uden om det offentlige sundhedsvæsen:

"Næsten alle offentlige psykiatriske afdelinger vil ikke røre ved unge og udrede dem, hvis de har et misbrug. Fint – så skal vi indover det private og have en bevilling hos myndighederne. Det kan tage en krig og gennem det 1-1½ år kan nogle komme i så et alvorligt misbrug, at du ikke kan få dem til at deltage. I enkelte

tilfælde har vi selv betalt eller givet et alvorligt tilskud fra institutionen, fordi vi synes, det er så vigtigt, fået et tilsagn og så brugt Mie Bonde. Det har alvorlige konsekvenser for den unge, at systemet er så trægt."

Deltagerne forklarede, at de har gode erfaringer med, at unge med svært hashmisbrug netop ved hjælp af medicinering lykkedes med at nedtrappe deres brug markant. Udredning af dobbeltdiagnosticerede unge medfører således, at disse unge får den rette behandling og på et tidspunkt, hvor deres hashforbrug endnu ikke er eskaleret ud af kontrol.

Deltagerne udtrykte alle et tydeligt behov for flere behandlingstilbud målrettet dobbeltdiagnosticerede unge og optræning af samarbejde med psykiatrien for at forbedre indsatsen og prognosen for denne målgruppe.

Også U-turn rammer et loft

Deltagerne forklarede, at institutionerne primært samarbejder med U-turn, fordi det er dét tilbud, de kender bedst. Én institution benytter sig også af Frederiksberg Misbrugscenter, og én af Spydspidsen.

Deltagerne fortalte, at nogle unge ikke vil samarbejde med personalet på institutionerne om deres hashforbrug, da de ønsker anonymitet, hvilket ikke er muligt, fordi medarbejderne er tvunget til at dele informationer med hinanden. Deltagerne gav udtryk for, at det derfor er en stor fordel ved U-turn, at de unge kan søge hjælp og samtidig være sikret anonymitet. Derudover oplevede deltagerne, at det betyder rigtig meget for den unge, at de kan fortsætte i U-turn, selvom de skulle afslutte et forløb på en institution.

Selvom deltagerne oplever et godt samarbejde med U-turn, så har de svært ved, at U-turn arbejder på en anden måde end institutionerne. Endvidere savnes flere individuelt tilrettelagte forløb og mere fokus på beskæftigelse:

"Jeg har et fint samarbejde med U-turn og set dem gøre et godt stykke arbejde med de unge, men nogle gange har det været svært fordi, at de jo arbejder på en helt anden måde, end vi gør. Jeg kunne godt tænke mig flere individuelle forløb. Løsninger som kunne skræddersyes. U-turn for os kan være en lige så vigtig samarbejdspartner som Spydspidsen, fordi det handler om beskæftigelse og ikke en skid om misbrug."

Ligesom institutionerne anerkender, at de ikke kan håndtere alle de forskellige unge med hashbrug selv, oplever deltagerne, at U-turn ikke er i stand til at behandle dobbeltdiagnosticerede unge:

"U-turn er ikke pejlet mod de psykiatriske. De har slet ikke en psykiater og går slet ikke ind i den del og anerkender, at det også er en faktor i dit misbrug, hvis det er sådan."

Deltagerne fortalte, at institutionerne kan være tilbageholdende med at bruge U-turn pga. frygt for smitteeffekt i den forstand, at identitetssøgende unge fra institutionen vil møde andre unge med mere hardcore misbrug hos U-turn, som kan eskalere deres hashbrug:

"Med U-turn får du en masse unge med samme problematik samlet et sted. Og det er jo unge i puberteten, så de er jo meget identitetssøgende. Og så får man lige en pakke. Så sidder man der med sine kammerater, som alle sammen er misbrugere, og det er noget, vi alle kan blive enige om, at vi gør. Så sidder en ung ved siden af 'Arne', som ryger 4 g dagligt. Det er helt sikkert, at den unge ser noget, han helst havde været foruden."

Beskæftigelse bliver af deltagerne ofte set som nøglen i arbejdet med de unges hashbrug, da alene aktive- ring af de unge kan medføre reduceret hashforbrug. I fritiden er idræt enten på institutionen eller i et sam-

arbejde med fx Idrætsprojektet en rigtig god medspiller for at afholde de unge fra at bruge hash. Derudover prioriterer institutionerne højt, at unge er i en eller anden form for beskæftigelse.

Selvom deltagerne har indtryk af, at der er kommet flere forskellige skoletilbud, så er de alligevel ikke dækkende nok. Samtidig efterspørger de hjælp til at navigere mellem de mange forskellige skole- og uddannelsesmuligheder for at blive bedre til hurtigt at få den unge aktiveret:

"Uddannelsesverdenen er så kaotisk, og det er rigtig svært for os at overskue, hvad der kan være det rigtige, og hvordan vi hurtigt kommer derhen og i gang. Det er et sindssygt vigtigt spor i misbrugsproblematikken for rigtig mange af de unge har jo ikke noget at stå op til. Og så er der nærmest allerede en joint i hånden."

En repræsentant foreslog, at det bliver muligt at etablere et samarbejde med misbrugsbehandlere, som kunne komme ud på institutionerne og arbejde mere individuelt med den enkelte unge:

"Et opsøgende team af misbrugskonsulenter, som kommer ud og arbejder meget mere individuelt, og som måske har nogle parallelle spor ift. uddannelse og os. Jeg tror, at det kunne være vejen fordi, vi arbejder jo individuelt med de unge men stadig ud fra nogle rammer og sådan nogle ting, som er ens for dem alle."

Sidst udtrykte enkelte af deltagerne, at det er meget problematisk, når unge skal overgå fra Børne- til Voksenteamet, når de fylder 18 år. I denne overgang oplever de unge et tomrum, og der er hverken mange midler eller tilbud til målgruppen >18 år. Heller ikke U-turn har mange tilbud til unge >18 år:

"Der burde også være noget mere til dem over 18 år. De kan også komme i U-turn, men det er ikke på samme måde, og du kan ikke komme på afrusningstur på samme måde!"

Omfang og handling

Hashforbrug forekommer ifølge respondenterne hyppigt på alle institutionerne. Det er som regel udbredt blandt alle institutionernes unge og afgrænses kun sjældent til bestemte grupper eller bestemte perioder.

Respondenternes viden og kompetencer udgør angiveligt ikke en barriere mod at handle overfor hashproblematikken. De fleste føler sig generelt godt rustede til at opdage, når unge er påvirkede, de føler generelt at de har en tilstrækkelig viden om rusmidler, og de føler sig generelt også i stand til at samtale både med den unge og dennes forældre om hashproblematikker. De fleste kender også til institutionernes regler på området.

Når dette sammenholdes med de konkrete handlemuligheder, som institutionerne benytter, ses imidlertid, at respondenterne ikke synes, de bruger ret meget tid på kontrol og sanktioner på trods af den angivelige store udbredelse af hashrygningen. Forekomsten af undersøgelser og ransagninger ved mistanke om hash er også ganske lav, ligesom hash kun sjældent inddrages og besiddelse kun yderst sjældent anmeldes.

Hverken negative eller positive opfølgende tiltag anvendes i stort omfang. Og der er en del uenighed mellem besvarelser fra samme institutioner, som kan indikere usikkerhed om regler og politikker samt (måske?) personafhængige forskelle i tilgangen til problemet. Der er også stor variation i vurderingen af, hvor meget man benytter hjælpe- og behandlingsmuligheder.

Med de sædvanlige forbehold for variationer mellem institutionerne, spørgsmål, som ikke er afdækket i denne undersøgelse osv., efterlades man derfor med et indtryk af et omfattende, problematisk fænomen, hvor der ikke synes at være barrierer for medarbejdernes handlemuligheder overfor problemet, men hvor de opstillede handlemuligheder ikke desto mindre anvendes i et bemærkelsesværdigt ringe omfang.

Hvis dette indtryk er rigtigt, kan det skyldes forskellige ting:

Respondenternes vurdering af problemomfanget kan være forkert. Problematiske situationer har jo en tilbøjelighed til at fylde mere i bevidstheden end i virkeligheden, og det kunne forklare, hvorfor konkrete undersøgelser og konkrete fund er relativt sjældnere, end man skulle tro ud fra omfangsbeskrivelsen. Denne hypotese kan afklares nærmere på baggrund af undersøgelsens kommende del 3, hvor rusmiddelforbrugets art og omfang søges afdækket ved at spørge de unge selv.

Omvendt kunne det også skyldes, at de opstillede handlemuligheder ikke vurderes at være hensigtsmæssige og derfor ikke bruges så ofte. Nogle af besvarelserne af det åbne spørgsmål efterlyser da også bedre eller flere handlemuligheder. Men der kan også være ofte anvendte handlemuligheder, som bare ikke er omfattet af spørgeskemaet.

Endelig kan der være barrierer for anvendelsen af de beskrevne handlemuligheder, som ikke er opfanget i undersøgelsen, men som forhindrer at de bruges oftere. Tid og ressourcer, hensyn til andre problemforhold hos de unge, hensyn til institutionsregler, lovkrav o.a.

Det forekommer rimeligt klart, at respondenternes vurdering af deres kendskab til institutionernes regler og politikker samt relevante hjælpe- og behandlingsmuligheder ikke kan være så stort, som deres besvarelser indikerer. Så ville de deraf følgende handlemuligheder nemlig ikke blive vurderet så uensartet blandt besvarelser fra samme institution, som tilfældet oftest er.

Tydeligere regelsætning og bedre information om hjælpemuligheder bør derfor prioriteres.

Pædagogisk tilgang definerer handlemuligheder og dilemmaer

Den overordnede behandlingstilgang på institutionerne hviler på et helhedsperspektiv. Det betyder, at der ikke foreligger konkrete indsats eller programmer for at arbejde målrettet med unges hashbrug. Forventningen er, at den helhedsorienterede indsats vil afføde en positiv sideeffekt på de unges hashbrug:

"Vi arbejder jo med forskellige områder og samlet set, skal det give en effekt. Vi arbejder med familie, skole, fritid, kriminalitet osv. Så er det meningen at ved at arbejde med alle de områder, så skal de unge se, at hash ikke giver mening i deres liv. Fx hvis de går i skole påvirket af hash, så får de ikke så meget ud af det."

Hvor helhedsperspektivet definerer institutionernes overordnede ramme for, hvordan de skal arbejde med de unge, så er den pædagogiske tilgang determinerende for måden hvorpå, medarbejderne skal arbejde med de unge. To institutioner under Center A, der var repræsenteret i fokusgruppeinterviewene, arbejder ud fra en anerkendende pædagogik og modtager primært unge med lav risikoprofil. De andre institutioner under Center A arbejder med en tilgang, der tager udgangspunkt i struktur, nærmiljø og kognitiv adfærdsteori. To af disse institutioner modtager primært unge med høj risikoprofil, og den sidste institution modtager primært unge med psykiatriske vanskeligheder.

Pædagogisk tilgang og målgruppe på en institution er med til at definere, hvilke handlemuligheder medarbejderne har i håndtering af de unges hashbrug, samt hvilke relaterede problematikker, de oplever. I det følgende er institutionernes erfaringer og udfordringer derfor kortlagt grupperet i den forstand, at de to sammenlignelige institutioner først vil blive gennemgået samlet efterfulgt af de tre andre samlet.

Håndtering af hashbrug på institutioner med anerkendende pædagogik

Deltagerne fra de to institutioner med anerkendende tilgang forklarede, at grundstenene i deres pædagogik er inddragelse og anerkendelse af den unges ønsker og perspektiver, individuelle behandlingsforløb og relationsarbejde.

Medarbejderne opsøger derfor aldrig de unge med det formål at ransage deres værelser eller for at kontrollere, om de ryger hash, da det vil modarbejde den store vægt på deres relationsarbejde og anerkendelse af den unge:

"Jeg har en ung, som godt kan sende en sms: "er du smuttet?". Så kan jeg svare: "Nej – jeg skal nok lige komme ind og sige farvel, når jeg går". Jeg kunne også vælge at vente, sige jeg er smuttet og så gå ind og tage den unge på fersk gerning."

Medarbejderne udtrykte, at de i reglen konfiskerer hash og hashremedier, hvis det ligger fremme på de unges værelser. Det sker dog, at de fravælger at konfiskere disse for i stedet at bruge de unges signaler og adfærd til at lære dem bedre at kende og derigennem skabe en dialog omkring deres brug:

"Jeg havde en ung, som i lang tid lod nogle ting ligge fremme. I stedet for at konfiskere det, tænkte jeg over, hvad det var, hun ville med det og finde ud af, hvad det egentligt er, hun vil fortælle mig".

Disse to institutioner råder over et mindre antal lejligheder og værelser, hvor de lidt ældre unge kan bo selv med støtte fra pædagogerne, inden de skal udsluses til selv at varetage deres voksenliv. Den manglende døgnbemanding gør, at det kan være svært at opdage hashbrug blandt disse unge. Medarbejderne oplever, at grundstenen i den anerkendende tilgang er med til at skabe den fornødne tillidsfulde relation til disse unge, så de tør åbne sig og lade pædagogen hjælpe dem med at håndtere deres hashbrug:

"I forhold til unge på eksterne pladser kan man sige, at det er endnu mere baseret på tillid og motivation, fordi pædagogerne ikke er der. Jeg ser det aldrig, og de har det ikke liggende fremme. Jeg bruger relationen til, at de kommer og siger det til mig."

Netop fraværet af kontrol og fordømmelse var ifølge deltagerne fra disse institutioner med til at gøre de unge er modtagelige over for medarbejdernes støtte. Medarbejderne kan derfor samarbejde med de unge om nedtrapning eller ophør af brug sideløbende med de unges øvrige problemstillinger:

"Der sker noget erfaringsdannelse ift. de spørgsmål og snakke, jeg har med den unge undervejs. Dem kan jeg jo netop ikke have, hvis de oplever, at jeg er en kontrol. Eller anklager og bebrejder. Det er kun fordi, at jeg anerkender fuldt ud, at hashen giver dem et eller andet, og der er en grund til, at det giver dem noget."

Mottoet på disse to institutioner er: 'Man skal smede, mens jernet er koldt'. I situationer hvor den unge udviser aggression, fx hvis konfiskering af hash kræver en magtanvendelse, trækker medarbejderne sig, indtil de unge er faldet ned igen:

"Jeg har haft unge, som har sagt: "Hvis du rører mig, eller tager det, så slår jeg, eller så gør jeg et eller andet". Og så trækker jeg mig for ellers ender det ud i en magtanvendelse, og så skal vi til noget rigtig dumt. Og så kommer vi tilbage, når de er faldet ned."

Deltagerne forklarede, at brug af magtanvendelse ville modarbejde deres pædagogik og med risiko for, at den unge dels vil miste tillid til personalet og dels fravælge at samarbejde med dem om sine problemer. Deltagerne forklarer, at deres største frygt er, at der bliver tildelt flere magtbeføjelser på institutionerne, som vil blive fulgt op med krav om at bruge dem.

Deltagerne var dog enige om, at målgrupperne under Center A er meget forskellige, og de vil ikke udelukke, at unge med fx højere risikoprofiler kræver en anden og mere struktureret tilgang end deres unge:

"Det er også en anden målgruppe. Det er så nemt for os at sige: "Man skal have denne her tilgang", men de har måske også nogle, der er lidt mere hardcore, eller i al fald lidt flere af dem, så de dominerer billedet."

Medarbejderne har netop oplevet, at den anerkendende tilgang kan have sine begrænsninger i arbejdet med unge, der er afhængige af hash:

"De rigtig hardcore, som også har prøvet hårde stoffer er ret ligeglade med, hvad vi stiller op. Det er så et problem ved at arbejde meget relationsbaseret. Den relation kommer til kort, fordi relationen til hashen er større end til mig eller en kollega. Når den unge skal vælge, så er det i trangen, at det er hashen, de vælger".

I forløb med unge, hvor det ikke lykkedes at skabe den nødvendige relation for at kunne samarbejde med den unge, er det nødvendigt at etablere et samarbejde med et eksternt misbrugstilbud.

På de to institutioner med anerkendende pædagogik og unge med lav risikoprofil er de konkrete virkemidler i arbejdet med de unges hashbrug relationsarbejde gennem dialog og anerkendelse. Det er derfor vigtigt at begrænse brug af sanktioner og magtanvendelser, som modarbejder denne pædagogiske tilgang.

Håndtering af hashbrug på institutioner med struktureret pædagogik

Ydre styring, kontrol og sanktioner

Deltagerne fra de tre institutionerne, som arbejder med en pædagogik med fokus på struktur og nærmiljø, fortæller, at de benytter sig af forskellige konkrete virkemidler for at afholde de unge fra at ryge.

I perioder med massivt hashbrug, bruger én institution rigtig mange ressourcer på ydre styring af de unges adfærd, også uden for institutionen, i forsøg på at minimere hashbruget blandt de mest belastede unge:

"Lige så snart de sidder for sig selv, har de det svært og skal tænke. Det er svært. Hvis vi kan sidde på dem hele tiden, så har de jo vores opmærksomhed hele tiden. Der er nogle, vi har siddet rigtig hårdt på i perioder. I længere tid. Vi snakker måneder, hver dag, hele tiden. Fra morgen og gennem natten faktisk."

Baggrunden er, de unge bliver mere motiverede for at reducere deres brug og samarbejde med personalet, når de unge oplever, at de godt kan have gode dage og oplevelser uden at være påvirkede. Et andet virkemiddel er at forsøge at holde de unge i gang hele dagen gennem idræt, arbejdsopgaver, spil og lignende og herved undgå situationer, hvor den unge bliver alene med sine tanker og derfor ryger:

"Det er med at udfylde hverdagen med aktiviteter, så der ikke er det tomrum, og de så ikke får mulighed for at vælge jointen, når de sidder og tænker. Gøre dem trætte. Fysisk trætte."

En institution har god erfaring med at bruge urinprøvekontrol som led i at motivere unge til at reducere deres brug. Eksempelvis kan den unge i samarbejde med personalet aftale, at en ren urinprøve udløser en biograftur med kæresten. Urinprøver bruges også som redskab til unge, som prøver at reducere deres brug men har svært ved at sige fra over for vennerne, som også bruger hash:

"Urinprøver kan være et godt middel at bruge for den unge i snak med vennerne som fx "jeg kan ikke ryge nu, fordi pædagogerne tager urinprøver på mig"".

Medmindre brugen og formålet er aftalt med den unge, oplever deltagerne fra denne institution ikke, at urinprøvekontroller har nogen forebyggende effekt på de unges hashbrug.

Et sidste virkemiddel er gæsteforbud, som hyppigt udstedes på alle disse institutioner. Deltagerne oplever ofte, at unge har besøgende, som ryger med den unge på værelserne. I disse tilfælde udsteder medarbejderne altid forbud for at afskærme de unge inden for institutionens vægge.

Manglende magtbeføjelser skaber stor frustration

Deltagerne fra disse institutioner oplever, at personalet i høj grad mangler beføjelser for at kunne yde den nødvendige støtte og hjælp til unge, som har et misbrug.

Deltagerne udtrykker, at det er meget vanskeligt at håndhæve nultolerance af hash på institutionen, fordi personalet, uanset mistanke, ikke må kropsvisitere eller bruge fysisk magt til at konfiskere hash:

"Hvis det ligger i underbukserne, så må du ikke røre det. Det er lige før, at du ikke må røre det, hvis det ligger i lommen. Kun hvis han står med det i hånden, kan du lige klappe under hånden og tage det."

Manglende magtbeføjelser til konfiskering af hash på den unge betyder, at personalet bruger rigtig mange ressourcer på at få den unge til frivilligt at aflevere det:

"Hvis en ung har vist hos os, at han har hash i lommen, så sidder vi med ham på værelset indtil, han afleverer det. Ved at sidde, og sidde og sidde... Vedholdenheden har sejret rigtig mange gange!"

Der er stor forskel på, hvordan deltagerne oplever, at man tolker magtbekendtgørelsen ude på institutionerne. På en institution vælger de af og til at kropsvisitere en ung ved begrundet mistanke i henhold til, at magtbekendtgørelsen lægger op til, at personalet i den enkelte situation skal vurdere grad af indgreb.

På en anden institution indebærer de manglende beføjelser til at anvende magt, at nogle medarbejdere fravælger at konfrontere den unge, som ryger eller opbevarer hash, i frygt for repressalier fra kommunen. Alternativet er derfor ofte, at medarbejderne i stedet beder den unge forlade institutionen:

"Når man med stor sandsynligvis ved, at der er hash inde på et værelse, så er der ansatte, der ikke går ind, fordi de ikke må bruge magt. Det kan nemlig nemt blive en voldelig situation, så hvis du vil fjerne noget, kan du risikere at få kritik fra kommunen om, at du bruger magtanvendelse, og at du startede den. Jeg kan heller ikke tælle, hvor mange gange vi har stået i situationer, hvor den unge har haft en joint i hånden. Enten tager man konflikten, og den udvikler sig voldeligt, eller man beder den unge gå fra institutionen".

Rammerne for åbne døgninstitutioner gør, at medarbejderne synes, at det kan være rigtig svært at arbejde med de unges misbrug. Særligt det forhold, at de unge frit kan forlade institutionen med henblik på at bruge hash, uden at medarbejderne har mulighed for tilbageholde den unge, opleves som svært:

"Vi må jo ikke tilbageholde dem. Der er derfor rigtig mange gange, hvor vi så går med dem for at tale dem tilbage igen. Eller vi prøver at strække tiden med et eller andet, fx noget arbejde der skulle være klaret. Vi gør meget for at strække tiden. På et tidspunkt er der så en grænse, hvor vi ikke kan strække den længere".

Medarbejderne oplever, de ikke får mulighed for at skabe et samarbejde med unge med et så massivt forbrug, at de kun opholder sig på institutionen for at sove:

"Når de unge er langt ude, kommer hjem kl. 2, sover til kl. 15, og så går ud igen. Der vil vi gerne tilbageholde den unge, for ellers har vi ikke mulighed for at arbejde med den unge og skabe den nødvendige relation".

Det eneste alternativ til tilbageholdelse af unge med massive problemer er pædagogisk observation uden for institutionerne. Denne mulighed ønsker medarbejderne dog ikke at anvende, da det kan sammenlignes med et brud i behandlingen, hvilket kan have uhensigtsmæssig indflydelse på en ungs udvikling:

"Vi har unge, som simpelthen er så udsatte! De prostituerer sig selv og vil tage stød gennem alt muligt for at få en joint. Vores eneste mulighed er en pædagogisk observation uden for vores regi, og det er faktisk et brud i behandlingen. Og det er ikke engang sikkert, at det går igennem!"

Deltagerne har derfor et stort ønske om at gøre det muligt at tilbageholde unge med massive hashproblemer på institutionerne dels for at hindre sammenbrud i anbringelser og dels for at skabe rum for at hjælpe de unge med at få kontrol over deres misbrug:

"Vi har snakket en del om, at når de kommer så langt ud, så kunne vi godt tænke os, at man måske i tre uger kunne holde dem på institutionen, arbejde med dem og motivere dem."

Deltagerne stillede også spørgsmål ved det forhold, at døgninstitutioner enten er åbne eller lukkede. Alene muligheden for magtbeføjelser som fx at tilbageholde en ung betragtes som en effektiv motivationsfaktor i den unges behandling samtidig med, at det kan have en disciplinerende effekt i sig selv:

"Vi mangler noget magt. Min erfaring er, at du ikke nødvendigvis skal bruge magt, men du skal have mulighed for det. Hvis de unge ved, at vi har mulighed for at gøre nogle ting, så tilpasser de sig også mere"

Deltagerne er også meget uforstående over for, at myndighederne på den ene side tvangsfjerner børn og unge ud fra en vurdering af, at de tager skade af at blive hos deres forældre. På den anden side har institutionerne ikke de nødvendige beføjelser til at stoppe en ung i at udvikle et skadeligt forbrug:

"Jeg synes, at det er rigtig mærkeligt, at man tvangsfjerner børn, fordi de har det rigtig dårligt. Men når de så kommer her, så kan de selv bestemme, om de vil ryge hash. Hvilket er lige så ødelæggende for dem, hvis ikke mere, end at de stjæler en bil i ny og næ. Det er en skævvridning."

Nogle af deltagerne pointerer, at det er vigtigt først at diskutere brug af udvidede magtbeføjelser over for risikoen for at skade personalets relation til de unge og dermed muligheden for at behandle dem:

"Hvis vi gør det til noget, som de ikke må, så er det svært at tale med dem om det. Så det er en svær balance i forhold til at konfiskere og sanktionere over for det. Når vi stadigvæk gerne vil behandle dem, er vi også nødt til at kunne tale med dem."

Der er dog bred enighed om, at flere magtbeføjelser i udgangspunktet kan sidestilles med en form for omsorg og forstærke en relation til en ung:

"Jeg synes, at det viser, at man er den voksne, at man tager ansvar, at man går det ekstra skridt. Det, synes jeg, er med til at forstærke en god relation."

Opsummerende foreslår de åbne besvarelser og fokusgruppernes deltagere fra Center A følgende:

- At medarbejderne tilbydes kurser og uddannelse i rusmiddelrelaterede problemer og deres håndtering. Evt. som interne aktiviteter i Center A.
- At såvel medarbejdere som institutionernes unge modtager egentlig stofedukation.
- At Center A's institutioner deltager i videndeling – både indbyrdes og sammen med andre aktører, der arbejder med problemet.
- At mulighederne for kontrol forbedres: Enten ved bedre / øget kontrol fra politi eller andre eksterne parter eller ved tydeligere retningslinjer og beføjelser til institutionernes egne medarbejdere.
- At medarbejdernes sanktionsmuligheder undersøges nærmere med henblik på klarhed og forbedringer.
- At institutionernes politikker ændres / tydeliggøres således at den enkelte medarbejder kan handle hurtigt i overensstemmelse hermed i konkrete situationer.
- At der (ved indskrivning) afsættes mere tid til afdækning af eventuelle rusmiddelproblemer og planlægning af handlinger overfor sådanne. (Evt. drøftelse af kontraktpolitik i denne forbindelse).
- At forældre / netværk inddrages i arbejdet.
- At der tilvejebringes øget kendskab til / sammenhæng med de unges lokale miljø og baggrund.
- At der oftere / mere systematisk inddrages ekstern rusmiddelekspertise i konkrete sager
- At institutionerne får flere behandlingsmuligheder udover U-turn
- At der bør være større fokus på beskæftigelse i sammenhæng med behandlingsindsatsen
- At individuelt tilrettelagte behandlingsforløb bør prioriteres højere end i dag. Bl.a. til sikring af at unge ikke skal 'lære af' andre unge med et – måske større - problematisk forbrug af rusmidler.
- At der etableres bedre / flere tilbud til dobbeltdiagnosticerede

Tematisk bearbejdning af kvalitative input fra medarbejdere under Center B og C

Håndtering af rusmiddelbrug og -problematikker på institutionerne

Alle institutioner arbejder ud fra et helhedsorienteret perspektiv. Det betyder, at der ikke foreligger konkrete indsatser eller programmer for behandling af unges problemgivende rusmiddelbrug. Forventningen er, at det helhedsorienterede perspektiv i kombination med den socialpædagogiske indsats vil afføde en positiv effekt på de unges rusmiddelbrug. Selvom der er overlap mellem institutionernes målgrupper, så modtager institutionerne under Center B unge med en bred vifte af psykiske, psykiatriske og/eller sociale problemstillinger, mens de tre institutioner under Center C modtager unge, som er diagnosticeret med en eller flere, og mere komplekse, psykiatriske vanskeligheder.

Hvor helhedsperspektivet definerer rammen for, hvordan institutionerne arbejder med de unge, så er den pædagogiske tilgang måden hvorpå, medarbejderne skal arbejde med de unge. Overordnet set arbejder alle otte institutioner ud fra en anerkendende pædagogisk tilgang. Hvor institutioner under Center B har stort fokus på relationsarbejde og en individorienteret tilgang, har målgrupperne på de tre institutioner under Center C grundet deres psykiske udfordringer behov for en mere forudsigelige og struktureret hverdag.

De unge er generelt karakteriseret ved at have flere samtidige problematikker og/eller særlige behov. Selvom rammen for institutionernes behandling er helhedsorienteret, forsøger medarbejderne at identificere, hvilke problematikker der vejer tungest for den enkelte unge, som bliver afgørende for, hvor medarbejderne først retter deres fokus hen. I en vurdering af hvor problematisk en ungs rusmiddelbrug er, kigger medarbejderne derfor ofte på den unges generelle livsduelighed:

"Hashen behøver ikke være problemet i sig selv. Det er jo den unges livsduelighed, man må kigge på. Der er jo nogen, der godt kan administrere at ryge til en fest i weekenden med andre unge og stadig kunne komme op i skole, og som har nogle forholdsvis gode sociale relationer og godt kan fungere i hverdagen. Jeg ville ikke støtte op om hashrygningen, men det ville ikke være der, jeg ville rette mit fokus hen".

Interviewdeltagerne forklarer, at man forsøger at snakke sammen i personalegruppen eller i teamet i forhold til, hvordan problemstillingen skal adresseres i hverdagen på både det individuelle og kollektive plan:

"Der foregår rigtig meget uofficiel behandling ude på institutionerne, hvor pædagogerne hver eneste dag adresserer denne problematik. Der er masser af unge, der arbejder med det med samtaler med psykolog eller kontaktpædagog".

Fleere interviewdeltagere forklarer, at de kontinuerligt har motiverende samtaler med de unge om deres rusmiddelbrug, som er en rigtig god måde til at støtte den unge i at have/få kontrol over sit brug eller at gøre de unge parate til at søge ekstern hjælp.

Interviewdeltagerne forklarer, at inddragelse af eksterne behandlingstilbud bliver relevant, hvis den unge selv ønsker det, eller hvis de primære pædagoger udmelder, at den unges brug er eskaleret i sådan en grad, at de ikke længere kan rumme denne problematik. Selvom det er svært at definere konkrete kriterier for, hvornår en ung har brug for hjælp fra fagpersoner med de rette kompetencer, er der en stor sammenhæng mellem ændring af den unges adfærd eller den unges indflydelse på hverdagen på institutionen:

"Fx at den unge dropper aftaler, sover på mærkelige tidspunkter, fortæller historier, der ikke hænger sammen, tager på/taber sig og er meget ude af huset. Andre gange kan der ske noget i huset, som gør, at behandling kan være et krav til den unge for, at den unge kan blive boende."

I disse tilfælde er det rigtig vigtigt for medarbejderne at etablere et samarbejde med et eksternt behandlingstilbud, så de kan bevare rollen som pædagog og relationsarbejder:

"Vi kan have løbende dialog med den unge, men vi skal ikke ind og være terapeuter. Det er rigtig rart for de unge at have en helt neutral person, der kan gå ind og få alt det der væk, som du så ikke skal ind og se i øjnene bagefter, lave mad med og pjatte med."

Overordnet set har interviewdeltagerne indtryk af, at der generelt bliver taget hånd om de unges rusmiddelbrug og tilhørende problematikker. Flere medarbejdere efterspørger dog et større fokus på rusmidler og håndtering af dette på den enkelte institution, fordi det er en vedvarende problematik, som medarbejderne skal forholde sig til i hverdagen:

"Det er et gennemgående tema og en udfordring, som alle kender til. Alle har en idé – og nogen en kollektiv idé – om hvordan de vil løse det her, men der er ikke nogen, der har fundet de vises sten endnu".

Tid til at beslutte fælles fodslag

Besvarelserne af det åbne spørgsmål i spørgeskemaet omhandlede hyppigst ønske om opkvalificering blandt medarbejderne i forhold til mere viden om misbrug og håndtering af unge med rusmiddelproblematikker. Det blev eksempelvis foreslået:

"Bedre uddannelse omkring misbrug og information omkring muligheder for den enkelte medarbejder i situationen", "Gerne mere uddannelse til personalegruppen som helhed", "Opfølgning af dialog, uddannelse af medarbejdere til håndtering af samtaler om rusmidler", og "Oplysning/foredrag fra eksperter til de unge og personale om, hvornår et forbrug overgår til et misbrug, og hvad det forårsager". Enkelte besvarelser opfordrede til "Videndeling med institutioner i vores center. Evt. på tværs af forvaltninger i kommunen".

I forlængelse af dette problematiserer enkelte interviewdeltagere kommunens nultoleranceproblematik, da det medfører, at det kan være vanskeligt at tale om, hvordan man på institutionen skal håndtere rusmidler:

"Vores problem er i virkeligheden politisk. Man snakker rigtig meget om, at institutionerne skal arbejde med hash – men det kræver, at man kan italesætte det, og det kan man ikke, da det er forbudt at tale om. Hvordan kan man tale om noget, der er forbudt?"

Det medfører, at nogle medarbejdere oplever at stå i et dilemma, når de på den ene side skal håndhæve kommunens nultolerancepolitik, samtidig med at de bliver nødt til at skabe dialog og samarbejde med de unge for at hjælpe dem til ophør:

"Altså selvom der er nultolerance, så kan vi ikke rigtig håndhæve den, fordi det i virkeligheden er gennem motivation, vi skal håndhæve den. Altså gennem samtale."

Det bevirker, at nogle medarbejdere forlader sig på deres egen personlige holdning, om fx hashrygning, i en vurdering af, hvordan der skal interveres på en ung:

"Du kan godt have en holdning til og beskrive, hvordan et forbrug ikke går ud over vedkommendes hverdag, sociale relationer og alt det der men måske stadig have et mål om at få det elimineret. Altså, jeg har den holdning!"

Mange respondenter kommenterer, at der er behov for tid til "at beslutte fælles fodslag", og flere udtrykker, at de ønsker et mere fælles og fagligt udgangspunkt for håndtering af rusmidler:

"Alle skal klædes bedre på til at kommunikere med hinanden og de unge om emnet, således at de unge mødes med en kvalificeret og ensartet tilgang til emnet".

Overordnet set efterspørger mange respondenter på tværs af de to Centre mere uddannelse i forhold til, hvornår et rusmiddelbrug er problematisk samt håndtering af samtaler med de unge. Flere ønsker, at en misbrugskonsulent, eller andre eksperter, inddrages i en proces med at udvikle et fagligt fælles udgangspunkt for håndtering af rusmiddelproblematikker ude på institutionerne. Flere medarbejdere peger på, at kommunens nultolerancepolitik bør nuanceres, så medarbejdere ikke oplever at stå i et dilemma eller er nødsaget til at tage udgangspunkt i egne holdninger i håndtering af de unges rusmiddelproblematikker.

Flere magtbeføjelser vil forhindre tillidsfulde relationer til de unge

Flere respondenter og interviewdeltagere kommenterer, at håndtering af unge med rusmiddelproblematikker indebærer en række dilemmaer i forsøget på at skabe en god relation med de unge samtidig med overholdelse af den officielle nultolerancepolitik:

"Vi skal være eksponenter for nultolerance ligesom resten af kommunen. Det er så den gråzone, vi kan ryge i for i udgangspunktet, så rummer vi den unge dér, hvor den unge nu er i sit liv. Det betyder meget, når relationen er stærk nok".

Medarbejdernes primære fokus er således dialog og samarbejde med de unge uden at moralisere, og det er netop den vedvarende åbne dialog, som til sidst gør, at de unge kan modtage hjælp:

"Vi er nogle andre voksne, end dem, de plejer at møde. Rigtig mange af de voksne, de møder, er moraliserende og med en lineær tilgang til rusmidler. Vi er åbne og støtter den unge i at finde ud af, hvad der er vigtigt, og så begynder de at komme derhen og være parate til at få hjælp til deres hashrygning".

Flere interviewdeltagere har erfaringer med, at nul-tolerance, tilkaldelse af politi og magtbeføjelser vanskeliggør et godt samarbejde med en ung om nedtrapning eller ophør af rusmiddelbrug. De understregede derfor, at de bevidst fravælger at benytte ransagninger og sanktioner, da det vil modarbejde deres pædagogiske fokus på relationsarbejde og anerkendelse af den unge:

"Vi ville jo lukke alle døre i til de unge, hvis vi klapjagede dem på den måde. Når vi møder en ung i misbrug, så er noget af det, der er sværest for dem jo at have tillid til nogen".

Enkelte interviewdeltagere har oplevet, at ransagninger medfører, at de unge hyppigere forlader institutionen og i længere tid, som gør det meget vanskeligt at hjælpe de unge:

"Vi kan gå ind og rømme hver gang ved mistanke, men jeg ved ikke, om det er så givtigt på den lange bane. Så stikker de bare mere af."

En interviewdeltager er uenig i, at sanktioner automatisk medfører en dårligere relation til de unge. Vedkommende forklarer, at de på dennes institution bruger ransagninger som led i deres håndhævelse af, at der ikke må være rusmidler på institutionen. Det kan være konfliktoptrappende, og vedkommende har oplevet, at en ung "hoppede på ryggen af mig". Fordelen er, at der bliver sendt et tydeligt signal i huset om, at der ikke må ryges hash på institutionen.

Interviewdeltagerne er alle enige om, at det er vigtigt at tale om konsekvensen af at udføre en sanktion, da det centrale er, hvordan der bliver fulgt op efterfølgende for at sikre et konstruktivt samspil og tillidsfuld relation mellem medarbejderne og de unge.

Forebyggelse af negativ ungekultur og smitteeffekt

Alle interviewdeltagerne understreger, at en stor udfordring er at undgå at dominere unge, der bruger rusmidler, overtager styringen, som kan resultere i smitteeffekt for andre unge i huset:

"Nogle gange fylder det [rusmiddelbruget] rigtig meget i vores hus. Hvor der er nogle unge, som lige som tager styringen, og hvor vi faktisk har rigtig svært ved at styre det".

I disse perioder oplever interviewdeltagerne, at kræfter i ungegruppen trumfer medarbejdernes relation med de unge, hvorfor det kan være en stor udfordring at dæmme op for en etableret og uhensigtsmæssig ungekultur. Interviewdeltagerne forsøger at forebygge smitteeffekt ved at appellere til de unge om, at de ikke inddrager andre unge i deres rusmiddelbrug:

"Vi snakker meget med de unge om, at "det er dit problem, som du skal slås med. Du skal ikke trække andre ind, som ikke har de store problemer".

To institutioner er meget opmærksomme på at undgå smitteeffekt ved at adskille unge, som har problemer med rusmidler, fra unge som ikke har. På en af disse institutioner er medarbejderne meget strategiske, fx i forhold til hvilke unge de inviterer ved afholdelse af ungearrangementer:

"Vi kører med det princip, at jo færre sammen jo bedre. Hvis vi ved, at nogle af dem med denne problematik melder ind, at de gerne vil med, så er der måske nogle, som vi ikke inviterer for at undgå smitteeffekt".

På den anden institution er der klare regler, fx for håndtering af unge, som kommer påvirkede hjem for at foregribe en ungekultur, hvor de unge ryger sammen og på institutionen:

"Hvis de lige har røget, så får de ikke lov til at sidde i fællesstuen og være skæve med andre – så skal de blive på deres værelse. For ligesom at få skilt tingene ad!"

En tredje institution har for nyligt kigget deres praksis efter i sømmene for at identificere i hvilke situationer, de unge hyppigst røg hash. De konstaterede, at der var et tomrum for mange unge lige efter skole og om aftenen. Det blev derfor prioriteret at have en ekstra kollega i disse tidsrum for at skabe alternativer til hashrygning, som er blevet godt modtaget af de unge:

"Det gav os mulighed for at skabe nogle aktiviteter og alternativer til at rende på Staden lige efter skole. Og der er faktisk overraskende mange, der har valgt sig ind på disse aktiviteter!"

Interviewdeltagere fra en fjerde institution påpeger dog, at flere af deres unge oplever, at der er aktiviteter nok, hvorfor de bruger tidsrum med ekstra bemanning til at gå en lang tur med en ung eller drikke en kop te med en ung for herigennem at styrke samspillet mellem medarbejderne og de unge.

Institutionerne er således meget opmærksomme på at undgå udvikling af en negativ ungekultur og smitteeffekt dels ved at adskille unge, der har problemer med rusmidler, fra unge som ikke har, at styrke relationerne mellem medarbejdere og de unge samt at skabe alternativer i identificerede tomrum i de unges hverdag. Disse indsatser kræver ekstra bemanning, hvorfor institutionerne efterspørger mulighed for flere ressourcer i perioder med stort omfang af rusmidler.

Specifikke problematikker på institutioner under Center B

Bedre behandlingstilbud til dobbeltdiagnosticerede unge

Interviewdeltagerne fra institutioner under Center B understregede, at de oplever særlige udfordringer, når det gælder dobbeltdiagnosticerede unge. Institutionerne er hårdt ramt af, at offentlige psykiatriske tilbud ikke vil udrede personer, som har et misbrug, hvorfor disse unge ikke modtager den nødvendige behandling:

"Jeg kunne godt tænke mig, at der var noget, som kunne rumme begge sider. Altså både diagnose og misbrug. Rigtig mange af dem vi har – der hænger det sammen og måden at kunne være i sig selv på, det er ved at ryge sig skæv. Og det er fordi, at man har så mange tanker og uro eller hvad, det nu er".

Samtidig er det ofte en tidskrævende proces at få godkendt en ung til udredning:

"Der er nogle, hvor man bare ved, at de har potentiale for at få en diagnose. Det tager bare tid, hvor man står lidt på sidelinjen og følger deres deroute".

Institutioner med ældre unge (>17 år) ser, at unge, som ikke har modtaget den nødvendige hjælp, hverken er i stand til at tage vare på sig selv og bliver kørt ud på et sidespor, når de overgår til voksenområdet:

"Jeg har oplevet en ung med misbrug, hvor hun også var psykisk syg. Der var ikke nogen, der ville have hende. Voksenheden ville ikke have hende, så hun kunne komme ned og snakke med en vejleder sammen med dem, som kom for at hente metadon. Det er ikke super motiverende for hendes fremtid."

Interviewdeltagerne forklarede, at for nogle unge resulterer diagnosticering og/eller medicinering i et mere kontrolleret brug af rusmidler. Der er derfor stort ønske om flere behandlingstilbud målrettet dobbeltdiagnosticerede unge samt kortere sagsbehandlingsforløb i myndighedscentre ved behov for et udredningsforløb, så de unge hurtigere kan få den rette hjælp.

Behov for sammenhængende eksterne tilbud

Interviewdeltagerne forklarede, at institutionerne primært samarbejder med U-turn, afrusningsforløb ved [institution]/U-turn og Stofrådgivningen omkring unge med misbrugsproblematikker.

Flere interviewdeltagere har oplevet gode samarbejdsforløb med U-turn. På en institution kom en U-turn-medarbejder på besøg, og gav personalet konkrete redskaber til at hjælpe den pågældende unge:

"Vi havde en ung som gik i U-turn – der brugte vi nogle af de redskaber, hun kom hjem med. Det var en form for hjælp til os. Medarbejderen i U-turn kom faktisk også herop. Det, synes jeg, var en god måde at gøre det på. Også for den unge, så de føler, at de voksne samarbejder, og at der er en rød tråd gennem det hele."

Interviewdeltagerne har alle gode erfaringer med at kontakte U-turn i tilfælde, hvor de mangler konkret viden om rusmidler, virkninger og konsekvenser af rusmidler osv. Enkelte interviewdeltagere roser U-turn for de gange, hvor de uopfordret har udsendt information til institutionerne om fx nye rusmidler i omløb (fx GLP/fælgerens) og opfordrer U-turn til at gøre dette hyppigere.

Enkelte interviewdeltagere har dog oplevet, at det er en udfordring at organisere det nødvendige samarbejde med U-turn for, at en ung får den nødvendige støtte til at gennemføre et succesfyldt forløb:

"De [U-turn] skal være bedre til at inddrage os for, at vi kan hjælpe den unge godt på vej. Der kan hurtigt opstå splitting, hvor den unge unødvendigt kan lave et "jer-dem", og det er virkelig rodet!"

En anden problematik er, at U-turn skal være parat til at modtage den unge, når motivationen er der:

"Og det kan godt være, at du kan motivere dem til at komme derind. Men inden der bliver tid til, at de kan få en tid derinde, så kan motivationen godt være væk, og så er det lidt spild af tid."

En institution har rigtig gode erfaringer med at bruge Stofrådgivningen, da dette tilbud har de nødvendige kompetencer til at håndtere dobbeltdiagnosticerede unge:

"Der er de jo psykologer og psykiatere. Samtaleforløb og medicinering – det er ofte dét, der er brug for".

Flere interviewdeltagere problematiserer, at eksterne tilbud generelt ikke har et tættere samarbejde, så den unge kan gå direkte fra et tilbud til næste og dermed ikke miste motivationen:

"Forløbene skal hænge sammen. U-turn tager dem på afrusning. Men når de kommer hjem, så skal der være et forløb mandag morgen, de skal op til. Og for nogle skal de hente dem og få dem i gang."

Interviewdeltagerne efterspørger mere sammenhængende forløb, da misbrugsbehandling afløst af beskæftigelse, fx skole/arbejde/praktik, kan være med til at fastholde et ophør eller nedtrapning af rusmidler:

"Vi ser, at når de unge kommer i praktik, jamen så ryger de ikke på samme måde, fordi de ikke har behov for det. De er trætte på en anden måde. Man kan ikke generalisere, men beskæftigelse er virkelig godt."

Der er således et stort ønske om, at kommunens forskellige tilbud skaber et tættere samarbejde for den enkelte unge, således at den unge vil få tilbudt et sammenhængende forløb med forskellige indsatser til behandling af rusmiddelproblematikker.

Specifikke problematikker på institutioner under Center C

Opkvalificering med henblik på at skabe en god dialog med de unge

Der var stor spredning i besvarelserne på spørgsmålet *"Jeg oplever at kunne samtale med en ung omkring dennes brug af rusmidler"* på institutionerne under Center C. I de kvalitative interviews problematiserer deltagerne fra disse institutioner, at de ikke har den nødvendige viden om misbrug og håndtering af denne problematik:

"Vi mangler reel bæredygtig viden om misbrugerens verden: normer, holdninger, dialog fra første gang en ung observeres med rusmidler etc."

Interviewdeltagere forklarer, at de har svært ved at skabe en dialog med disse unge, da de lukker af:

"Vores unge er ikke så åbne omkring det. Jeg kan ofte have en mistanke om, at nogle af de unge har røget, når de kommer hjem fra en bytur, men jeg ved dét ikke med sikkerhed. Når jeg så tager det op om morgenen, så kommer kløerne frem, og der er meget modstand på!"

Medarbejderne forklarer, at de meget gerne vil tale med de unge, om eventuelle rusmiddelproblematikker. De oplever dog, at de ikke har kompetencer eller træning i, hvordan man skaber en god dialog sammen med de unge. Flere respondenter og interviewdeltagere ønsker derfor dels, at der kommer øget fokus på rusmiddelproblematikker, og at en misbrugskonsulent, eller andre eksperter inden for området, kan deltage i en proces med at udvikle et fagligt fælles udgangspunkt for håndtering af rusmiddelproblematikker på institutionerne, og dels at blive opkvalificeret i at have samtaler med de unge om rusmidler:

"Måske et kursus ift. at blive mere kompetent til at håndtere de situationer, der kan opstå...", og *"undervisning lokalt på institutionen om rusmidler, afhængighed samt den motiverende samtale"*.

Input fra medarbejdere fra Center C er i overensstemmelse med, at cirka hver fjerde medarbejder ikke kan bekræfte, at institutionen har klare retningslinjer for håndtering af rusmidler blandt unge samt, at flere respondenter angiver at mangle handlemuligheder, kompetencer og viden sammenlignet med respondenter under Center B. Det understreger, at medarbejdere under Center C har et behov for at blive opkvalificeret både i forhold til viden om samt identificering og håndtering af unge med rusmiddelproblemer.

Klarere linje for hvilke tilbud der kan håndtere unge med misbrugsproblematikker

Flere respondenter og interviewdeltagere fra Center C problematiserer, at der mangler klarhed over, hvilke institutioner, der kan rumme hvilke problematikker blandt de unge. Input fra disse medarbejdere peger på, at de løbende oplever store udfordringer med få unge, der har udviklet et misbrug. Interviewdeltagerne forklarer, at udvikling af et misbrug i mange tilfælde skyldes, at den unges psykiske tilstand er blevet forværret, hvorfor brugen har karakter af selvmedicinering:

"Misbruget er et symptom på, hvor dårligt personen har det. Det er jo en måde at dæmpe symptomer på, at de unge går ud og medicinere sig selv. Vi har ikke remedier til videre behandling. Der skal andre ind over."

Interviewdeltagerne forklarer, at medarbejderne ikke har specifikke kompetencer til at håndtere og behandle unge med massive rusmiddelproblemer, hvilket resulterer i, at disse unge påvirker hverdagen på institutionerne meget u hensigtsmæssigt:

"Misbrugselever "fylder" voldsomt i elevgruppen, som oplever en stor og uacceptabel utryghed ved pædagogernes magtesløshed og misbrugerens totalt grænseløse og ofte udadreagerende adfærd over for både personale og elevgruppe".

En interviewdeltager forklarer, at deres målgruppe i udgangspunktet ikke favner unge med udtalt misbrug:

"Der står også omkring vores målgruppe, at misbrug ikke må være deres primære problematik".

På denne institution bliver unge med misbrug ofte indlagt på en psykiatrisk afdeling, som blandt andet gennem medicinering vil forsøge at bedre den unges tilstand.

På de to andre institutioner oplever medarbejderne, at de unge bliver boende på trods af, at medarbejderne mangler kompetencer til at hjælpe disse unge. Flere medarbejdere efterspørger meget større klarhed mellem myndighedscentre, forældre og institutionen i forhold til, hvornår unge med misbrugsproblematikker skal udskrives fra deres institution til et andet behandlingstilbud målrettet denne problematik:

"En klarere linje for hvornår den unge er misbruger og dermed uden for [vores] behandlingsafstand, så andre, som har specifikke kompetencer inden for misbrugsområdet, skal tage over".

Flere respondenter fra Center C foreslår derfor, at unge med rusmiddelproblemer eventuelt kan udskrives midlertidigt fra institutioner af hensyn til den unge selv, de andre unge og medarbejderne med mulighed for at komme tilbage, når brugen er under kontrol.

Opsummerende foreslår de åbne besvarelser og fokusgruppernes deltagere fra Center B og C følgende:

- At medarbejderne tilbydes kurser og uddannelse i identifikation af unge med rusmiddelproblemer samt håndtering af samtaler med de unge.
- At institutionerne kan inddrage en misbrugskonsulent, eller andre eksperter, i en proces med at udvikle et fagligt fælles udgangspunkt for håndtering af rusmiddelproblematikker.
- At institutionerne får flere behandlingsmuligheder udover U-turn
- At der bør være større fokus på beskæftigelse i sammenhæng med behandlingsindsatsen
- At kommunens nultolerancepolitik bliver nuanceret, så medarbejdere ikke oplever at stå i et dilemma, når der opstår en rusmiddelproblematik på institutionen.
- At medarbejderne får tid og mulighed for at drøfte anvendelse og konsekvenser ved at udføre en sanktion over for en ung med rusmiddelproblemer.
- At der er mulighed for at få tilført ekstra ressourcer i perioder med stort omfang af rusmidler for at afhjælpe negativ ungekultur.
- At der etableres bedre / flere tilbud til dobbeltdiagnosticerede samt kortere sagsbehandlingsforløb i myndighedscentrene ved behov for et udredningsforløb, så de unge hurtigere kan få den rette hjælp.
- At kommunens forskellige tilbud skaber et tættere samarbejde, så den unge vil opleve et sammenhængende forløb. Bl.a. også for at undgå splitting.
- At der bliver større klarhed over, hvilke institutioner der kan rumme unge med rusmiddelproblematikker.

8. anbefalinger

Anbefalingerne er udarbejdet på baggrund af den kombinerede kvantitative og kvalitative undersøgelse på tværs af de tre involverede centerfællesskaber. Anbefalingerne bygger således i høj grad på spørgeskema-besvarelserne og de ønsker medarbejderne selv har fremhævet i kommentarfeltet og i de seks afholdte gruppeinterviews.

- Medarbejderne bør tilbydes kurser og uddannelse i rusmiddelrelaterede problemer og deres håndtering. Evt. som interne aktiviteter på tværs af institutioner under et center / på tværs af centre.
- Institutioner bør deltage i videndeling - både indbyrdes og sammen med andre aktører, der arbejder med rusmiddelproblematikker.
- Medarbejdernes kontrol- og sanktionsmuligheder bør udforskes nærmere med henblik på klarhed og forbedringer. Anvendelsen heraf er dog afhængig af målgruppe samt pædagogisk praksis, som varierer væsentligt mellem institutionerne.
- På nogle få institutioner bør politikker for håndtering af rusmidler gennemgås og tydeliggøres, således at den enkelte medarbejder kan handle hurtigt i overensstemmelse hermed i konkrete situationer.
- Institutionerne bør løbende afsætte tid til, at personalegruppen samlet kan (videre-)udvikle et fagligt fælles udgangspunkt for håndtering af rusmiddelbrug og -problematikker på institutionerne.
- Medarbejderne bør orienteres om de eksisterende magtbeføjelser vedrørende inddragelse og håndtering af euforiserende stoffer i forbindelse med person- eller rumundersøgelse eller på institutionens matrikel i øvrigt. Denne orientering bør indebære en fælles faglig refleksion over konsekvenser og opfølgning ved brug af magtbeføjelser.
- Enkelte institutioner kan have gavn af at tydeliggøre både internt og eksternt hvilken målgruppe, institutionen kan rumme ud fra medarbejdernes kompetencer og den socialpædagogiske tilgang.
- Det bør sikres, at forældre / netværk kan inddrages i arbejdet med unges hashforbrug, hvor nødvendigt og muligt. Der kan være ressourceproblemer forbundet hermed.
- Der bør oftere og/eller mere systematisk inddrages ekstern rusmiddelekspertise i konkrete sager.
- Institutionerne bør kunne råde over flere eksterne behandlingsmuligheder end U-turn – alternativt bør U-turn indgå i dialog med institutionerne med henblik på at tilvejebringe flere, relevante behandlingstilbud. Der bør især være fokus på dobbeltdiagnoseproblemer. Endvidere bør individuelt tilrettelagte behandlingsforløb prioriteres. Bl.a. til sikring af at unge ikke skal 'lære af' andre unge med et - måske større - problematisk forbrug af rusmidler.
- Fokus på uddannelse og beskæftigelse i kombination / forlængelse af behandling af problemgivende rusmiddelbrug skal sikres, da dette indvirker positivt forstærkende på afhjælpning af rusmiddelbruget. Et sammenhængende forløb sikrer bl.a., at de unge hjælpes, mens de er motiverede.